

JOHANNES LINNANKOSKI

KIROT

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ PORVOO

JOHANNES LINNANKOSKI

KIROT

YHDEKSÄN-KATKELMAINEN UNELMA

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

*Näyttämöä varten jonkun verran supistettuna.
Kaikki oikeudet pidättää Tekijä.*

PORVOOSSA 1908
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

HENKILÖT:

URMAS, Mervien johtaja
 ORPA, hänen äitinsä
 HELJÄ, Urmaan vaimo
 MERTSI, veeni-valio
 EILA, veeni-neito
 URDIS ” ”
 SÄTENE, Urmaan orjatar
 TAAKANKANTAJA
 ROUKA, mervi-vanhin
 HALLO ” ”
 HORMA ” ”
 HÄMERI ” ”
 KOVAS mervi
 KURKIA ”
 HORHOJA ”
 TAARO ”
 LYYLY ”
 IMARI ”
 TOSISININEN
 FLÖIDE, veeni-runoniekka
 TIETÄJÄ
 PUISMA, nuori mervi
 RIPSÄ, mervi-neito
 ILVI ” ”

VUORI-MERVI
 LAAKSO-MERVI
 VANHA MERVI
 NIITTY-MERVI
 VANHIMMAINEN
 VANHA UKKO
 VIERASMAJAN ISÄNTÄ
 VIERASMAJAN EMÄNTÄ
 VEITAAN SANANTUOJA
 JOLMA, orja
 JÖNKÄ ”
 UVAS ”
 VERONHALTIJA
 KAKSI MUUKALAISTA
 KAKSI TORVIMIESTÄ
 VEENI-VALLAKSIA
 VEENEJÄ
 MERVEJÄ
 KIIRIKKA-POIKIA
 NUORUKAISIA
 NEITOJA
 TIETÄJÄ
 ORJIA
 KANSAA

1. VALA.

Kansan kokoontumispaikka Mervian valta-uhri-lehdossa Laakso-Merviassa. Lehtoalanne, jonka oikealla reunalla on suurehko kivi, sen juuressa lähde ja takana puistikkoa — vasemmalla liepeellä kunnas, jolla kasvaa tammia, tuomia ja pihlajoita. Taustalla maankenkä kohooa loivaksi mäenrinteeksi punervankeltaisine petäjiineen ja solakoine kuu-sineen. Rinteen molemmitse sivuitse johtaa tiet, jotka yhtyvät lehdossa ja jatkuvat leveämpänä valtatieenä etualan läpi vasemmalle. Siellä, kunnaan takana, on uhrilehto ja käräjämäki. Vasemmalla etualalla pieniä kiemurtelevia lehtopolkuja.

On kevät. Puut keinuvat hiljaisessa tuulenvireessä, tuomet ja pihlajat ovat valkosissaan.

Lehdossa vallitsee hiljaisuus. Sitten ääniä, huudahduksia ja iskujen mäjähdyksiä vasemmanpuoleisella tiellä. Tietä pitkin vierii lehtoon vinhasti visainen kiirikka. Sen jälessä juoksee neljä 16—17 vuoden ikäistä nuorukaista, päähineettömin päin, liehuvin hiuksin, kurikat kädessä. Muuan on täysikuntoisen miehen puvussa, toisilla vain lähelle polvia ulottuva paidantapainen mekko — vyö uumenilla, rinnukset avoinna. Juoksua, huutoja: Ohi vilahti! Iskekää, iskekää!

Saavat kiirikan pysäytetyksi teiden yhtymäkohdassa. Mäen laella näkyy toisen joukon päät.

ENSIM. POIKA

Oli se hiidenmoinen huipaus!

TOINEN

Myötä-maa.

KOLMAS

Nyt pane suuruksenvoimaa heittoosi, Jorri!

JORRI

Heiluttelee kiirikkaa: Panenpa, taatto-avita, yhdeksän
miehen voimat! Viskaa: Niin lentää kuin siipiorava!

TOINEN POIKA

Kuin ulvova susi — se oli heitto!

Mäen takaa kuuluu kova mäjähdys, kiirikka lentää ilmassa
takaisin ja putoaa rinteeseen kohdalle tielle.

MÄELLÄ

Kuulitteko? Metsä kimahti kun iskin! Juoksevat
kiirikan luo: Niin mervit huhkivat! Veenit järveen!
Ei armoa yhtään!

LEHDOSSA

Tuosta kivistä otamme vastuksen! Juoksevat alaspäin.

MÄELLÄ

Kiirikanheittäjä: Veenit järveen! Alta lutoa, päältä
putoaa! Nyt varokaa kinttujanne! Kuuristuu viskatakseen.

TORVIMIES

Juoksee toverinsa kera alhaalta uhrilehdosta, kohottaa molemmat kätensä: Seis, tulimaisen vekarat! Vai kiirikka-talkoolla pyhään juhlapuistoon, juukelit! Kyllä minä opetan! Pojat keskeyttävät kiirikanlyönnin ja kokoontuvat tienristeykseen.

Kurikat pois, kurikat pois, taikka lempo perii! Pojat heittävät kurikat puitten väliin.

Ja minkäs olette näköisiä, kaskitontut? Tukka torholla, sarvet otsassa, mustat vaot poskilla — ne on juhlaväkeä!

TOINEN TORVIMIES

Ja paljain kintuin kuin karvakoipiset kyöpelit!

MUUAN POIKA

Jorrilla ei ole vielä housuja!

TOINEN

Eikä minulla.

KOLMAS

Eikä minulla.

JORRI

Mutta voimaa on että hartioita pakottaa! Sylkäsee kouraansa: Tules, mies, painimaan!

ENSIM. TORVIMIES

Kyllä sinut painitan! Pojat syöksähtävät pakoon.

No, no . . . Mutta lähteelle naamanne pesemään, mustat kyöpelit! Ja sitten syrjään, kun ihmiset tulevat. Menevät kiireesti taustarinnettä kohti.

ENSIM. POIKA

Juhlan jälkeen jatkamme!

TOINEN POIKA

Ja housut pois joka mies että välähtää! Menevät lähteelle päin.

TORVIMIEHET

Ovat nousseet rinteen laelle. He kääntyvät toinen itään, toinen länteen, kohottavat torvensa ja puhaltavat kaksijaksoisen toitauksen. Hiljaisuus.

Sitten kuuluu jalankapsetta ja puheensorinaa — kumpaisellakin tiellä näkyy **ryhmä lehtoon laskeutuvia mervejä.***)

LAAKSO-MERVI

Vasemmaisessa ryhmässä katselee oikealta tulevia vuorimervejä, pysähtyy: **Kas!?** Heilauttaa iloisesti kättään: **Hei!**

VUORI-MERVI

Tuntee: **Hei hei!**

*) Miehillä on leveäreunuksiset liinamekot, lyhytvartiset paulakurpposet, valtoimilla hiuksilla matala, pyöreähkö lakki. Vyössä veitsi, tulustuhnio ja tulirauta. Naisilla liivi, naineilla naisilla lyhyt hihallinen vaippa. Tyttöillä on tukka valtoimena tai leteillä, naineilla naisilla sykeröllä, hunnulla peitetty — kaulassa helmi- tai helynauhat. Olkasolkien vitjoissa tai vyössä riippuu kampa, pienet keritsimet, neulakotelo ja veitsi. Reunustuksissa, pauloissa, nauhoissa y. m. sininen väri vallitsevana.

LAAKSO-MERVI

Mistäs nyt tuulee, kun vuorikauriita laaksossa näkee?

VUORI-MERVI

Hilpeästi: Ka, vuorilta tuulee, vuorilta! — Terve kättä! Kättelevät, käyvät yhdessä alaspäin.

LAAKSO-MERVI

Ja mitäs vuorille?

VUORI-MERVI

Synkistyen: Harmaata! Rajariitaa ja veripäistä painia metsä-mervien kanssa, karhunmörinää, kaskensauhua — sylkää — ja kaarnanmaku aina suussa!

LAAKSO-MERVI

Huokaa: Jumalat eivät totisesti suoneet meille lihavata asuinsijaa.

VUORI-MERVI

Jumalainko syy vai ihmisten. Kaikki nousee ja paisuu kuin sienet sateella, mervan suku yksin kasvaa alaspäin kuin jäärän häntä.

LAAKSO-MERVI

No no, tokko alaspäinkään!

VUORI-MERVI

Alaspäin. Niin koikumme kuin nälkäiset kaarneen-pojat suon ympärillä. Mutta ne teidän keltaiset kotikärppänne — ne lihoovat ja pesivät joka loukkoon.

TOINEN LAAKSO-MERVI

Nauraen: Onpa, lempo vie, pihkanmakua puhees-sasi! Ei ymmärrä laakson mies tuollaista.

VUORI-MERVI

Pysähtyy, tuikeasti: Ei ymmärrä? Niin, sen olen kyllä matkallani havainnut. Osottaa erästä ohikulkevaa veeni-ryhmää: Täällä Kreekan silkit huiskaa ja Aravian helmet paistaa, täällä ylpeä hymy huulilla heiskataan. Millä heiskataan? Meidän taljoillamme, sarvillamme ja linnuillamme, meidän kaskiemme ydelmällä! Lähtevät eteenpäin: Ja mitä me täällä juhlilla? Torkkuvaa karhu-vaakunaamme näyttämässä, että sokeakin näkisi kuinka mervankarhu nukkuu! Jumalat varjellkoot kaarnan-maun nousemasta kesken juhlan suuhuni, silloin en — — Katoavat oikealle puiden väliin — teiden risteyksestä kuulu naurua.

Kansaa on yhä karttunut. **Muuan ryhmä veeni-vallak-sia** hitain, rauhallisoin askelin. *)

*) Puku samantapainen kuin merveilläkin, mutta paljoa loistavampi, jopa hopealla ja kullalla kirjailtu. Useilla miehillä hopeavartainen tai metallikiskoinen kaularengas, naisilla samoin tai helminauha. Naisilla sitäpaitsi rannerenkaat, erällä kultaiset

ENSIM. VEENI

Nauraa ylhäistä, hillittyä naurua: Hah-hah-hah-hah-hah-hah! Etelän vesiltä, valtakansojen vilinästä tänne kotoisten kaskinärhiemme ja suokurppiemme juhlaan . . hah-hah-hah. Katsellaksemme kuinka he kerta vuodessa tuulettavat noita isiltä perimiään mekkoja ja sinisiä hetaleitaan — hah-hah-hah!

TOINEN VEENI

Naurahtaan: Eipä hullummasti! Mutta yksi asia, hyvät ystävät, meidän on aina myöntäminen. Pysähtyy, osottaa eräitä ohikulkevia mervejä: Katsokaas noita hartioita, tuonkin äijän-karilaan ja tuon toisen! Niillä totisesti on oma tehtävänsä tässä maassa.

ENSIM. VEENI

Niin, no niin. Mutta nämä yhteiset juhlat ja narrinkulkeet! Kevätuhrin voisi yhtä hyvin toimittaa paikallisissa lehdoissa ja vaalin toimittavat joka taupuksessa vanhimmat. — Vaikka se nyt on samantekevä!

KOLMAS VEENI

Minustakin . . jotain hupia heilläkin pitää olla. Kun lapsi on tyytyväinen lastu kädessä, älä virka mitään — voisihan se potkiakin.

tai hopeaiset ohimorenkaat, hameiden helmuksissa pieniä kellohelyjä, runsaasti vitjoja y. m. koristeita. Somisteissa y. m. päävärinä keltainen.

ENSIM. VEENI

Nekö potkia, hah-hah-haa! Silloin ne varmaan potkivat toisiaan; hah-hah-haa!

TOISET

Hah-hah-hah-haa! Häipyvät vasemmalle uhrilehtoon menevälle tielle.

Muuan mervi-ryhmä, innokkaasti keskustellen etualan poikki oikealle.

VANHA MERVI

Nilkuttaa kainalosauvan varassa: Miehestä se riippuu, veljet! Kansa on kuin seisova vesi, jonka pinnalle pitkällä tyynellä jopa nousee haiseva keltainen kanajas. Mutta annas tulee tuulispää — pois on kanajas, vedet kuohussa pohjia myöten. Sellainen on mies, kansan tuulispää!

TOINEN MERVI

Sepä! Ei ole miestä — koko mervan suvun seitsemässä heimossa!

KOLMAS

Vilkkaasti: Mitäs, miehet, Kiirosta arvelette?

TOINEN

Ajattele vanhaa kantoa!

VANHA MERVI

Ei se ajattelemalla löydy, veljet. Se on syntymästä ja iskee kuin haukka, kun hetkensä tulee. Kuka tietää — vaikka vielä tänään ilmestyisi!

TOINEN MERVI

Uhrilehdossa . . ?

VANHA MERVI

Loukas, joka liittulaiset löi ja sukumme nosti, lähti uhrilehdosta — niin on isäni kertonut.

TOINEN MERVI

Se oli Loukas! Kaski ei kasva kahta samallaista viljaa.

VANHA MERVI

Turhaa aprikoimme — kun hetki tulee, se ilmestyy! Ja sinnes minä äijän-käkkyrä elän — elän ukkoavita kuin kuiva oravannahka orrella ja nilkutan tänne jok'ainoa — — Torventoitus.

Torvimiehet rinteiden laella soittavat lehtoon päin kääntyneinä ilmotustoituksen. Kansa pysähtyy.

ENSIM. TORVIMIES

Veenien seppelpäät, nuorukaiset ja neidot saapuvat!

Kansa kokoontuu kiireisesti lehdon liepeille.

JOKU JOUKOSTA

Kuka vaakunankantajana, airut?

ENSIM. TORVIMIES

Mertsi vaakunankantajana!

Joukosta huudahduksia: Mertsi? Fylkken Mertsi! Puheensorinaa.

Oikeanpuoleiselta tieltä kuuluu rivakkaa, nopeatahtista astuntaa. Näkyviin sukeltautuu veeni-nuoriso, etunenässä tummakutrinen Mertsi-valio, kantaen varren nenään köynnöksistä punottua, keltaisin nauhoin somistettua veenien vaakunaa, joka esittää ilvestä. Tulijat astuvat 4-henkisissä riveissä, joka toinen nuorukaisia, joka toinen neitoja. Useiden hiuksia kiertää keltaisista kukista solmittu seppel. He tulevat iloisesti huudahtellen ja pysähtyvät tienristeykseen oikealle, jääden hilpeästi puhellen odottamaan.

MUUAN MERVI

Vastapäätä veeni-nuorisoa tovereilleen: Missä viipynevät meidän nuoret?

MUUAN VEENI-NUORUKAINEN

Murtaen: Minkä sille mahtaa, ystävä, jos viivähtää puuropurtilon ääressä! Naurua veenien joukossa.

MERVI

Astuu kiivaasti puoleen: Mitä . . ? Mitä sanoit?

VEENI-NUORUKAINEN

Ei mitään, ystävä kulta . . Puuro on hyvä ruoka, vallan hyvä! Osa veeni-nuorisoa tirskahtaa hillittyyn nauruun.

MERTSI

Kääntyy päin: Veenit!

Torventoitus rinteeltä.

TOINEN TORVIMIES

Mervien seppelpäät, nuorukaiset ja neidot saapuvat!

VEENI-NUORUKAINEN

Nyt saamme piimää päälle! Naurunpyrskähdys.

JOKU MERVI

Ken karhuvaakunan varressa, torvimies?

TOINEN TORVIMIES

Ken . . ? Katselee tietä pitkin: Urmas karhuvaakunan varressa!

Vasemmaiselta tieltä kuuluu harvatahtista astuntaa ja kei-
nuvaa verkkaista laulua. Joukon etupäässä kulkee Urmas, kan-
taen mervien karhuvaakunaa, jossa liehuu sinisiä nauhoja.
Tytöt oikealla 2-henkisenä pitkänärivinä, nuorukaiset rinnalla
vasemmalla. Useilla sinikukkainen seppel.

Tytöt: Joutsen, joutsen, joutsenelintu,
Pojat: allipa allinpoika!

Joutsenlintu jokea soutaa,
aalloilla allinpoika.

Joutsenlintu valkea lintu,
allipa aallonkarva.

Joutsen, joutsen salmelle saapi,
allipa ruovon rintaan.

Pysähtyvät vasemmalle, veeni-nuorisoa vastapäätä. Mertsii
ja Urmas astuvat keskelle.

MERTSI

Tervehtii vaakunalla: Veenien ilves tervehtii mervien karhua! Niinkuin kevättaivas on tummia hattaroita paitsi, niin olkoon elämämme, Valdun harjanteilta aina Peipen rannoille! Terve!

VEENI-NUORISO

Terve!

VEENI-KANSA

Terve!

URMAS

Mervian uudeksi onneksi kohotan mervien karhun! Värähtäen: Ehompi entistään olkoon elämämme, ei niinkuin isännän ja orjan, käskijän ja käskettävän, vaan niinkuin kahden vapaan liittoveljen. Mitä tänään on vajaa, se huomenna täytyköön — sen jumalat meille suokoot! Terve!

MERVI-NUORISO JA MERVI-KANSA

Terve!

Mertsi ja Urmas vaihtavat vaakunoita ja vievät ne yhdessä lähdekivelle, jota vasten asettavat ne vastakkain. Kansa hajooa vilkkaasti, paikoin kiivaasti keskustellen.

Mertsi, Urmas ja veeni-neito **Eila** tulevat puhellen lähteeltä.

URMAS

Älä siitä enää, Mertsi! Tuskin tiesin itsekään mitä sanoin, mutta minun täytyi se sanoa.

MERTSI

Tiedän, muuten et olisi sanonutkaan. Ja kukapa ei mervi-kansalle hyvää soisi — mutta sinun vertauksesi, Urmas . . . Pudistaa päätään.

URMAS

Minun vertaukseni! Oliko se niin outo? Miettii hetkisen: Täytyykö olla mervi tuon kaiken tunteakseen? Olla nähnyt nuo äänettömät suot ja korvet, joissa suku suvun perään hiipuu yksinäisenä ja unhotettuna hautaansa? Ymmärtäisittekö paremmin erään toisen — — Häipyvät uhrilehdon tielle.

Muuan veenivallas-ryhmä tulee kiivaasti.

ENSIM. VEENI

Se oli hävytöntä! Oliko se vastaus tervehdykseen?

TOINEN VEENI

Rauhotu, ystävä! Ei kannata.

KOLMAS

Varsinkaan kun nuorukainen joko tavotti poikaista mahtipontta, taikka se oli noita tunnettuja mieltelmä-käenpoikasia, joita ne niin mielellään hautovat — tunnemmehan kansan luonnonlaadun.

ENSIM. VEENI

Se ei ollut sillä äänelläkään! Ja tuollaiset huuhkaimenpoikaset ovat nytistettävät heti paikkaansa. Annas tyhmän kansan kuullen — —

Entinen mervi-ryhmä sauvan varassa kulkevine vanhuksineen.

VANHA MERVI

Mitäs minä sanoin: sammalen alla kytee, vedet liikahtelevat!

TOINEN MERVI

Urmaan mielessä totisesti läikähti.

VANHA MERVI

Poika iski kuin vanha mies. Minne hävisi hän — kättä tahtoisin kaapaista, minä vanha tervaskanto. Kas, Kiiro! Viittaa vastaan tulevalle mervi-ryhmälle: Kiiro! Puhuvat alennetulla äänellä, vetäytyvät syrjemmälle.

Mertsi, Urmas ja Eila palaavat, kulkien lehdon poikki oikealle.

MERTSI

Lämpimästi: Nyt alan ymmärtää! Pysähtyy, mietti-västi: Ei toinen alla, toinen päällä, vaan rinnakkain, lomakkain kuin sormet kahdessa yhteen liittyvässä kädessä — se oli kaunis ajatus! Kuin itsekseni haaveillen: Se oli todella kaunis.. Elää tuollaiselle ajatukselle..

URMAS

Sanotko sinä, Mertsi, niin..?

MERTSI

Mieleenjohtuman äkkivälke silmissä: Mutta jos se ei

olekkaan niin, Urmas! Eikö voi toisinkin syntyä luja kokonaisuutta? Riemuisesti: Voipi, voipas! Olen katsellut, kun isäni laivoja rakennetaan. Raskas tamipölkky anturaksi alle — niin aina pannaan. Vanhat tervaksiset honkalaudat pohjaksi ja laidoiksi — alle. Mutta uljas, kevyt kuusi mastoksi päälle. Valkoisin purjein, huippu korkeuksissa.. se se on, joka näkyy, kulettaa, etäisille ulapoille johtaa!

URMAS

Hymyillen: Mutta kumpi riistan kantaa, mihin mastot nojaavat — — Torventoitus rintein laelta.

ENSIM. TORVIMIES

Tietäjät saapuvat, kevätuhrin hetki on tullut!

Mertsi ja Urmas hakevat vaakunansa, kansa kokoontuu tienristeyksen molemmin puolin.

Vasemmanpuoleista tietä saapuu hitain, juhlallisin askelin 9 tietäjää. He ovat puetut pitkiin, punaisella reunustettuihin valkoisiin viittoihin, rinnassa 6-säteinen kultatahti, päässä pienet, turkiksella reunustetut lakit. Ensimmäisenä kulkee tietäjäin vanhin, kantaen hopeista maljakkoa. Häntä seuraa kaksi tietäjää taluttaen keskellään valkoista uhri-orhitta. Muut jälessä parittain, eräällä pitkä veitsi, toisella kirves vyöllä, kolmannella jousi olalla. — Kansa kahden puolen tervehtii kättä sydämelle painamalla ja liittyy jatkona kulkueeksi, nuoriso vaakunoineen edellä, muut jälessä. Menevät uhrilehtoon. Lehto hetken tyhjänä.

Parvi hilpeätä mervi-nuorisoa palaa takaisin.

ENSIM. NUORUKAINEN

Mitäs me siellä — uhri on ikävä!

TOINEN NUORUK.

Vaalit samoin. Kävellään täällä.

ENSIM. NEITO

Kun päästäisiin pian kisakentälle! No, ei se kauvan kestä.

TOINEN NEITO

Saas nähdä, pojat, kummatko tänä vuonna keihäsveikassa voittavat?

KOLMAS NUORUK.

No mervit, sen tietää näkemättä!

TOINEN NEITO

Älä yhtään! Lujille se otti viime kerrallakin.

KOLMAS NUORUK.

Lujille? Se ei ole totta! Ei mervi anna koskaan veenille perää, ei vaikka taittais!

TOISET NUORUK.

Ei!

ENSIM. NEITO

Mutta mitäs se Urmas sanoi — kuulittekos te, pojat?

ENSIM. NUORUK.

Etkö sinä muka kuullut?

ENSIM. NEITO

Ka kuulin, mutta ymmärsittekö? Se ei ollut tavallista.

ENSIM. NUORUK.

Mitä lie ollut olevinaan!

TOINEN NEITO

Minusta siinä oli joku pistos. Äänikin oli sen makuinen.

TOINEN NUORUK.

Nauraen: Pistospa pistos. Ne olivat niitä Urmaan ja Mertsin välisiä pistoksia! Komia tyttö!

ENSIM. NUORUK.

Lyö näppiä: Nyt sanoit! Juhlallisesti: Mitä meidän välillämme tänään on vajaata, se huomenna täyttyköön — se on yhtä paljon kuin häitä vailla, hah hah hah! Räjähvät kaikin pitkälliseen nauruun.

Uhrilehdosta kuuluu torventoitotus.

TOINEN NUORUK.

Nyt se on tehty! Nyt kärejämäelle soitetaan.

ENSIM. NUORUK.

Kierrämme tuolta sillaikaa. Menevät oikealle puistik-

koon. — Uhrilehdosta palaa muutamia vanhuksia, menneen esilehdon läpi pois.

Mertsi, Eila ja eräs kolmas veeni-neito **Urdis** tulevat kiireisesti uhrilehdosta ja poikeevat kunnaan rinteelle vasemmalle.

EILA

Mertsille, joka rientää edellä: Miksi tänne, Mertsi? Lähempänä olisi ollut parempi.

URDIS

Niin, kuullutkin paremmin.

MERTSI

Kääntyy — omituisessa, jännittyneessä mielvireessä: Kuuleehan tännekin.. ja näkee.. yhtä hyvin.. Tulkaa, Eila ja Urdis!

Saapuvat kunnaan laelle muutamien puitten alle. Ihastuneena: Katsokaa, paremmin näkee! Kuinka kauniilta kärejämäki tänne näyttää! Eikö näytäkin, Eila?

EILA

Mertsi on oikeassa! Kuinka juhlallisina vanhimmat istuvat puolipyörössä paasillaan.

MERTSI

Niinkuin suuri ratsunkenkä mäen rinteellä!

URDIS

Ja kansa alempana kahden puolen kuin leveät

hokkaimet. — Onko mervejä noin paljon enemmän kuin meikäläisiä...?

MERTSI

On, mervejä on monta vertaa —

EILA

Hiljaa! Vanhimmainen nousee puhumaan. Kuuristautuvat kuuntelemaan. Neljän vanhimman on vuoro erota... Kiltje... ja Anno... ja — Merts, sinun isäsi on yksi!

MERTSI

Minä tiedän.

URDIS

Jännittyneenä: Ketähän nyt valitaan?

EILA

Käskevät vanhimpain ehdottaa... Hst! Varottaa kädellään. Jötra ja sinun isäsi uudestaan... ja Nordvi ja Serker —

MERTSI

Hiljaa: Miksei yhtään mervia...?

EILA

Kääntyy säihkyvin silmin: Mervejä!?

URDIS

Katselee: Mervit ovat levottomia... Joku puhuu... Kukahan se mahtaa olla?

MERTSI

Kuuristuu lähemmä: Minä luulen ne sanovat sitä Kiiroksi —

EILA

Kuinka jöleästi, kuin karjanpaimen!

MERTSI

Kuuntelee jännittyneenä, toistaa itsekseen: Kaksi merviä. Ei ole vanhimpainpirtissä yhtään merviä.. Se on oikeus ja kohtuus —

EILA

Kiivaasti: Karjahattul! Nyt veenit suuttuvat. Näitkö kuinka päät kohoutuivat?

MERTSI

Varottaa: Vanhimmainen puhuu..

EILA

Kuinka ylhäisenä hän seisoo! Nyt hän nostaa kätensä päätökseen: koska kukaan ei ole Kiiron ehdotusta puolustanut —

Käräjämäeltä kuuluu jymä joukkohuuto: Tyytymättömyyttä on!

MERTSI

Vääntele käsiään: Mitäs nyt..?

URDIS

Joku nousee veenienpuoleiselle kansankivelle.
Aikooko hän puhua?

EILA

Se on Leijet! Kuuntelevat: Noin veeni puhuu!
Toistaa: »Tyytymättömyyttä on» .. mutta ei häpyä
.. Maailman takaperäisin heimo .. Raaka metsäläis-
kieli .. teidän joutsenlaulunne, unilaulunne —

MERTSI

Tulistuen: Tuo on liikaa!

EILA

Naulankantaan joka sana! Kuuntelee, toistaa painok-
kaasti: Kukaan ei estä .. Missä kokeneet miehenne?
Astukaa nokisilta pankoiltanne alas. Riemastuneena:
Hyvä, hyvä! Jokos häpeätte!

MERTSI

Hiljaisen jännittyneenä: Eikö mervien puolelta ku-
kaan vastaa?

URDIS

Joku vanha mervi sanoo jotain.

EILA

Katsokaa kuinka äkäisesti hänen silmänsä

mulkoilevat kulmapehkojen alta! Kuin vihainen vuoritonttu, hah hah! Veenit nauravat .. ja mervit seisovat noloina .. Äänettömyys.

MERTSI

Huudahtaa äkkiä: Kuka se oli .. ? Mitä hän?

URDIS

Se oli mervien puolelta —

EILA

Veenit vaativat hänet kivelle. »Poikanen kivelle!» .. ja nauravat. Jäävät jännittyneinä odottamaan.

MERTSI

Huudahtaa: Urmas! ?

EILA

Urmas, hah hah! .. Katsokaa, katsokaa kuinka neuvottomana hän seisoo .. Kaikki nauravat. Mertsä vetäytyy hämillään puunrunon taa.

URDIS

Jo puhuu! Toistaa: Meillä on oikeus puolellemme. Jokaisen heimon pää on valitsematta oikeutettu .. Niin oli ennen .. Kuka muutti? .. Kuka polki isäin säännön?

EILA

Varo! Veenien nyrkkit kohoovat.

MERTSI

Hän puhuu niin vakuuttavasti! Kuuntelee, toistaa: Mitä te olette?.. Sirpale.. kauppiaita, laivanrakentajia, ammatintaitajia.. itse kutsuimme.. Ei hallitsemaan, vallitsemaan, polkemaan, pilkkaamaan, nauramaan.. Tämä on Mervia.. mervit ovat perisuku —

EILA

Se on vale!

Käräjäkummulta kuuluu voimakas: Astu alas!

EILA

Harmistuneena: Hän ei tottele!

URDIS

Nyt meikäläiset ryntäävät esiin, voi voi!

EILA

Jännittyneenä: Joku vanhin vaatii puheenvuoroa —

URDIS

Sinun isäsi, Mertsii!

MERTSI

Tuskaisena: Isä!? Mitähän hän..?

URDIS

Kuuntelee: Suostuu luopumaan.. että sovinto syntyisi —

MERTSI

Riemuisesti: Isä on aina oikea!

Käräjämaelta huuto: Ei yhtään! Toinen huuto: Kaksi miestä!

URDIS

Urmas aikoo jatkaa.

Käräjämaelta: Alas! Sitten: Ei, jatka!

MERTSI

Voitollisesti: Hän jatkaa! Toistaa: Tahdon jatkaa vaikka —

EILA

Intoutuneena: Nyt aikovat vetää hänet alas! Oikein, suurisuinen kaarneenpoika!

MERTSI

Värähtäen: Se on häpeällistä! Miksei hän saisi —

URDIS

Mervit uhkaavat: jatka!

MERTSI

Kuinka varmana hän seisoo! Toistaa: Se on keran sanottava! Kirous.. veeniläisyyden kirous.. Valta, rikkaus, oman heimon etu, suuret orjajoukot, kauppareitit, kalavedet, tämän poljetun suvun polkeminen.. Ovatko orjat elämänaatos? Ovatko — Mertsä nojautuu kiihkeästi liikutettuna puuhun. Äänettömyys.

Toistaa taas hiljaa: Muronien veronalaisuus painaa . . Jos vaino-ajat tulisivat . . Kuka iskisi? . . Tekö? Olette kuin kaarna laineilla! . . Mekö? Teidän rikkautenne hyväksi, teidän vallanhalunne hyväksi? . . Kiitos! Mäeltä kuuluu hälinäisiä ääniä. Mertsä painaa molemmin käsin ohauksiaan. Eila on vetäytynyt syrjemmäksi, heristää kiiwaasti nyrkkiä.

Mertsä toistaa jännittyneenä: Heimojen kuopus . . Mutta emme aina . . Tänäpänä jännitämme miehekuntoisuutemme jousen! Kaksi miestä! Odotamme vastausta.

Käräjämaelta kuuluu pitkäaikaista hälinää.

URDIS

Hätäntyneenä: Veeni ja mervi käyvät toisiinsa käsiiksi . . kansa juoksee . . Voi jumalat ja kaikki hyvät haltijat, nyt tulee tappelu!

MERTSI

Tyyntyen: Ne jo erotettiin . . Vanhimmainen vaati hiljaisuutta . . Kuuntelevat.

EILA

Toistaa värähtävällä äänellä: Semmoisiin käsiinkö kansakunnan kohtalo? . . Ei, raakuuden edestä emme väisty . . Julistan vanhimpain ehdotuksen päätökseksi.

Mäeltä jyrisevä: Emme hyväksy! Sitten hälinää.

EILA

Nyt veenit lähtevät. He ovat vihaiset.

MERTSI

Taempana: Se on kurjaa! Eikö kukaan sovintoa yritä?

URDIS

Suurin osa mervejäkin menee —

EILA

Tuolta luikkivat häpeissään metsän läpi!

Mertsi on kääntynyt erilleen, silmät kyyneleissä. Veenit tulevat vinhasti uhrilehdon tietä ja kulkevat esilehdon läpi oikealle. Useat repivät seppeleet hiuksistaan ja heittävät ne maahan. Huudahduksia: Raakalaiset — Juhlan häpäisijät — Urmas hirtehininen — Nulikka — Kyllä vielä opetamme!

EILA

Joudu, Mertsi!

MERTSI

Seisoo tuskaisena etualalle kääntyneenä.

EILA

Mertsi!

MERTSI

Yhä tuskaisempana — kääntyy, astuu pari askelta, pysähtyy: Ei ei . . menemme jälemin.

EILA

Kiivaasti: Miksi?

URDIS

On kääntynyt taas kärejämälle katselemaan: Mervit ovat siellä vielä.. Urmas seisoo yksin.. Nyt tulee muita.. Puhuvat kiivaasti.. Urmas.. huudahtaa: mitä hän tännepäin tulee..?

Mertsi ja Eila rientävät kunnaan laelle.

URDIS

Osottaa: Tuolla! Hän tulee uhrikivelle päin.

EILA

Vetäytyy äkkiä taapäin, huudahtaa kauhistuneena: Oh! Mikä tuo on?

MERTSI

Missä..?

EILA

Osottaa aivan lähelle, kärejämäen puoleiselle kunnaan rin-
teelle: Tuo.. Kuinka pelottavan näköinen!

MERTSI

Ah, kuin metsän peikko! Kuinka hänen silmänsä palavat. Vetäytyvät takaperin, mutta kurkistavat kuitenkin uteliaina.

TUNTEMATON ÄÄNI.

Kunnaan takaa, kireän vihlovasti: Minä olen.. minä olen.. minä olen korven yksinäisyydessä teidän kiro-
ustanne kantanut. Sinä valehtelit, sinä valehtelit Ur-

mas! Oman sukunne kirot teitä painaa. Teidän kanta-isänne näki Oudan järvellä veljensä vedenhädässä. Selän käänsi, sinne heitti, sillä hänen mieltänsä poltti veljen riista ja vaimo. Sieltä, sieltä tulee kirot! Kukin tonkii oman kärsänsä mukaan. Olette kuin nälkäiset kurjet kaiken maailman soilla. Missä ovat Majatrit, missä mahtava Röydön heimo? Huuda huluja jälestä! Nokkivat, missä nokkivat, samoja kirojen marjoja kuin te. Nokitte, nokitte maailman loppuun saakka... Kulette, kulette suolta suolle, kunnes tulee maailman-äären meri vastaan, te kirotut!

Tuliko nyt meri vastaan, te mervien kissat ja koirat? Joko teille nyt kasvaa hampaat? Jo — toisianne repiä, te sudenpenikat! Katsokaa! Tämän iski kirveellä minun rakas veljeni — sulasta rakkaudesta hah hah hah! Minulla oli viisi poikaa — ne vierasta syöttävät, minä olen saanut korvessa juuria järsiä ja lutikkain punaamalla pahnoilla viereksiä.

Urmas! Sinä seisot siellä. Jauha, jauha näitä kirouksen kuopuksia — luuletkohan sinä, pätö mies, jauhavasi hyvinkin tasaisia jauhoja, kun kivien välissä kiljuu kirot, kirot, kirot!

Mertsi tovereineen peräytyy kauhuissaan. Kunnaan laella näkyy takaperin nouseva, pienikokoinen, kyömyhartiainen Tuntematon — nyrkkiin puristetut kädet koholla, hampaitaan kirstäen:

Kuuletteko! Mervian soissa makaa kirot — ja sieltä ne sumuna nousee, nousee, nousee! Tulee kiiwaasti kunnaalta alas, menee oikeanpuoleiselle tielle.

MERTSI

Vavisten: Se oli kamalaa!

URDIS

Tämä on kauhistuksen päivä!

EILA

- Kaikki hornan henget ovat valloillaan!

URDIS

On hiipinyt ylös kunnaalle: Jumalat! Urmas on nous-
sut uhrikivelle!

EILA

Rientää Mertsin kera ylös: Kuinka hän uskaltaa!

MERTSI

Tyyntyen: Hän puhuu — merveille. Toistaa: Kirot,
kirot kaikkialla.. Sukumme perintökirot.. eriheimoi-
suuden verikirot.. Tahdomme kirot suistaa.. sirpa-
leet liittää.. suureksi, kokonaiseksi Mervan kan-
saksi.. Arpa on heitetty.. Kirkasee: Jumalat, hän
tempasi puukkonsa!

EILA

Hän on tullut hulluksi ja tappaa itsensä.

URDIS

Voi, voi, voi, voi!

Linnankoski, Kirot. — 3

MERTSI

Nyt hän iski käsivar . . . Peittää käsillään silmänsä.
Urdis itkee.

EILA

Kylmäverisesti: Hän vaan vuodattaa käsivarresta
verta maahan.

URDIS

Niinkö . . ? Katsoo. Vavisten: Niinkuin veriva-
laa tehtäessä?

MERTSI

Nyt hän kohottaa kätensä . . Kaikki mervit ko-
hottavat. Toistaa: Liittää mervan hajanaiset heimot lu-
jaksi, kokonaiseksi Mervan kansaksi — vannomme!

Uhrilehdosta voimakkaasti, innostuneesti: Vannomme!

Toistaa, lämpimästi: Nostaa Mervan päivän . . mervi-
läisyyden hengen . . tämän halveksitun suvun mielen
ja ponnen — vannomme!

Uhrilehdosta: Vannomme!

Yhä lämpimämmin: Sille maalle, joka tämän veren
imee . . suvulle, joka sille nimen antoi . . kaiken
työmme, varamme, voimamme — vannomme!

Uhrilehdosta: Vannomme, vannomme!

EILA

Jo loppui hullujen meno.

URDIS

Nyt he kohottavat Urmaan ilmaan!

Lehdosta kuuluu pitkällistä, riemukasta huutoa.

MERTSI

Kohottaa innoissaan kätensä ja yhtyy huutoon.

EILA

Tarttuu kiivaasti hänen käsivarteensa: Mertsii!

MERTSI

Kääntyy masentuneena pois päin, painaa päänsä alas.

2. NIMETÖN SUORTUVA.

Urmaan pirtti. Keskellä pirtinpatsas: kasvava honka, jonka latva on katkaistu katon yläpuolelta. Patsaan rungon molemmin puolin, vankkojen oksien haarukoissa ylhäällä lepää kaksi pitkinpirttiä juoksevaa ortta, pirtin emosta, joiden päihin seinärakenteen ristikkokehys tukeutuu. Itse seinämä on paksua olkipannikkoa, katto emosten kantama.

Pirtin vasemmassa ylänurkassa on koristelaudoin vyötetty kivikiuvas. Sen edessä kahden juurakon puitokseen punottu matala liesiverho. Vasemmalla ulko-ovi. Ovenpuolella on polettu maalattia, patsaasta oikealle sekä perällä kiukaan etureunaan saakka puinen korokesilta kaksine askelmalautoineen. Korokesillalla, oikealla seinällä, on pitkä pöytä, jota kantaa kaksi laajajuurista juurakkojalkaa. Pöydän takana seluksellinen seinärahi, molemmissa päissä raskaat, käyristä puunrungoista muodostetut nojaistuimet. Oikeassa ylänurkassa samoin muodostettu avokaappi. Kaapin ja uunin välillä perällä uutimilla varustettu vuode, kaapin ja pöydän välillä oikealla ovi kylkeissuojaan. Pirtinpatsaaseen lyödyissä vaarnoissa riipuvat Urmaan aseet, torvi y. m. Ovisiinällä on rahvaanrahi, uunin luona pari juurakko-istuinta.

Valo lankeaa osaksi vasemmalla olevasta, rakolla verho-
tusta leveänmatalasta ikkunasta, osaksi suuresta lakeisau-
kosta pirtinpatsaan vieressä.

URMAS

Istuu kahden toverinsa Rouan ja Horhojan kanssa
pöydän ääressä, iskee kätensä pöytään: Heidän täytyy! Jo-
kaisen mervin täytyy taipua yhteisyyden alle!

ROUKA

Mutta mitä sanomme noille metsäläisille?

URMAS

Lujasti: Te kysytte eivätkö he vielä ole kuulleet
mitä täällä neljän viimeisen kuun kuluessa on tapah-
tunut.

ROUKA

Vastauksen tiedämme: mitä laakso heitä liikut-
taa, heillä on omat asiansa!

URMAS

Yhä lujemmin: Te sanotte ettei ole yhtään kiveä
eikä kantoa koko Merviassa, joka ei nyt liikuta jo-
kaista! Sinä, Rouka, kerrot kuinka Niitty-Mervian ja
Järvi-Mervian miehet miekan iskutta sopivat kuumaksi
tulistuneen kiistansa. Te kerrotte mitä täällä on uh-
rattu, mitä tehty ja toimeen saatu. Te vannotte
että ne, jotka näin tekevät, eivät voi sallia heidän
siellä toisiaan veristävän! Nousee: Niin, itse tiedätte.

Olkoon matkanne onnekas — minä puolestani lähden huomenna Viiron-Merviaan.

HORHOJA

Viiron-Merviaan? Uskotko siitäkkin jotain syntyvän?

URMAS

En tällä kertaa, Horhoja. He ovat asuneet liian kauvan liittualaisten kanssa vieri vierin mitään taju-takseen. Mutta minä isken ensi loven tuohon kovaan kamaraan. Usko, toverit! Kun itse uskoo, uskovat muut.

ROUKA

Ja me uskomme! Jää hyvästi. Lähtevät.

URMAS

Joka on saattanut heitä ovelle, palaa jälleen korokesillalle. Käy etualalle päin: Nyt vasta tunnen eläväni! Mervia on kuin käypä olut-allas, pohjia myöten kuohuksissa.

Seisoo hetkisen mietteissään: Kuinka kireäntäpä tämä aika ja tehtävä on! Olemme kuin hajainen heinäsuova nälkäisten laumojen keskellä. Liittua ei koskaan unohda että olemme kerran sille veroa maksaneet. Veenia on pieni, mutta vahvuus vuosi vuodelta kuin matalajalkainen jääri. Muronnian verot tosin eivät meitä maahan lyyhistä, mutta Muronnia vasta kokoo laajoja liepeitään. — Katsahtaa ovelle, josta joku tulee, ja

huudahtaa iloisen hämmästyneenä: Orpa! Sinä, äiti...?
Rientää nopeasti vastaan.

Sisään on orjatyön saattamana astunut vanha vaimo.
Hänellä on lempeä katse ja hopeata hiuksissa.

Tule tervennä, äiti!

ORPA

Jumalat taloon, lapseni! Puristavat pitkään toistensa
molempia käsiä.

URMAS

Hartaasti olen sinua kaivannut näinä ihmeellisinä
aikoina. — Onko enoni nyt tervehtynyt?

ORPA

Hän on... vihdoin. Hymyilee lämpimästi: Ja minä
olen taas kotona. Käyvät sillannetta kohti.

URMAS

Osottaa verhottomia seinä: Tällaiset ovat nyt seinäni!
Kaikki riistin: verhot, taljat, omat ja isänikin kaa-
tamat.

ORPA

Nyökäyttää päätään: Olen siitä iloinnut, lapseni!

URMAS

Auttaa hänet askelmista ylös: Vain yksin karvasteli
sydäntäni... Asettaa pöydän päässä olevan istuimen muka-

vasti Orvalle . . Sinun heleät antisi, äiti! Niitä riisuessani epäröin.

ORPA

Nyökäyttää hiljaa: Olen sinusta ylpeä, poikani!

URMAS

Arvasin mielesi — sinustahan se kaikki on minussakin. Ja niin se alkoi. Kymmenet tempasi sama into, ja nyt — niin, sinähän et vielä tiedäkkään!

ORPA

Mitä, hyvä lapsi . . ?

URMAS

Kuohuvan riemuisena: »Mervan karhu», sukumme ensimmäinen kauppahaaksi, lähti eilen etelään ja »Mervan havukka» lepää Uiron rannassa teloillaan, odottaen vain päiväänsä. Siellä, niiden mastoina ja laitoina, on kaikki mitä Mervan köyhästä suvusta irti saatiin.

ORPA

Painaa hiljaisen riemuisesti kätensä rintaa vasten: Suvussamme siis on vielä voimaa nousta!

URMAS

On, jokainen päivä tuo jotain uutta. Se on kuin uusi usko, äiti! Sitten käräjäpäivän se on kulkenut kuin arpakapula kylästä kylään, kutsuen miehiä taisteluun.

ORPA

Jumalat siunatkoot hehkuvan intosi! Ja oikea asia aina menestyy. Hiljaisen kiinteästi: Mutta omat asiasi, Urmas...? Sinä niistä ilmotit lyhyesti orjamme kautta.

URMAS

Raskaasti: Niin... ne asiat. Ne ovat minulta riistäneet monen yön unen. Mutta siinä oli niin tehtävä eikä toisin.

ORPA

Monen yön unen...? Katsoo pitkään: Oletko nyt varma?

URMAS

Olen. Sekin oli lopulta kansan asia ja liittyy erottamattomasti heimojemme onneen.

ORPA

Ihmetellen: Heimojemme...? Kuuluuko sekin heimoihin?

URMAS

Kuuluu. Mertsä on sen heimon tytär, jonka kanssa taistelu käy. Minä ja Mertsä — ei äiti, se olisi saanut monen pudistamaan päätänsä.

ORPA

Olisiko sinua sentähden epäilty?

URMAS

Ei, ei minua. Mutta veeni-naiset mervien pirsteissä ovat syöneet merviläisyyttä niinkuin salainen kotivarkaus. On pantava heikoille sulkku, on nostettava yhteisyyden henki! Urmas ja kaukaisten vuorimervien mahtavimman miehen tytär on liitto, joka tempaa vuorelaiset mukaan, ja tuon suvun monet haarat ovat kuin syttyvät tervaslakut siellä täällä muualla. Urmas ja ylevä Heljä on kuin kerän pohja, jonka ympärillä merviläisyyden langat yhtyvät.

ORPA

Totta poikani. Ja sentään on kysymys jostain muusta, joka kuuluu ainoastaan sinuun! Katso kiinteästi: Ketä rakastat...?

URMAS

Tuskaisena: Äiti! Mertsu oli minun nuoruuteni unelma. Mutta sen unelman täytyi särkyä.

ORPA

Täytyikö sen? Ja voitko sen noin särkeä — myös häneen nähden?

URMAS

On hetken vaihtu: Voin. Meidän välillämme ei ole siitä asiasta koskaan sanaa vaihdettu.

ORPA

Hiljaa: Puhutaan joskus sanoittakin... enemmän kuin sanoin.

URMAS

Puhutaan, puhutaan — ja meidän välillämme on puhuttu. Siksi olen ystävämme Mannon kautta saatanut tekoni syyt hänen tietoonsa.

ORPA

Jännittyneenä: Onko hän jotain vastannut...?

URMAS

Ei... ei vielä...

ORPA

Kuin itsekseen: Moni ei vastaa koskaan... Äänettömyys. Entä Heljä? Mitä hän on sinulle?

URMAS

Lämpimästi: Hän on jalo, äiti! Olen häneen mieltynyt ja sukumme asia liittää meitä päivä päivältä lujittuvin sitein.

ORPA

Sukumme asia, taas...? Niin niin... Hiljaisen värähtävästi: Ennen meitä raastettiin väkisin miehen taljoille, sitten meitä myytiin suurista lunnaista. Tuleeko nyt asiat, kaikkinaiset asiat... ei koskaan se yksi? Sekin olisi ollut uusi usko, poikani. Hiljaa: Täytyykö minun nyt jäädä minun uskoineni?

URMAS

Lyhyen äänettömyyden jälkeen: Sinun täytynee, äiti — ellet tyydy siihen, ettei meidänkään välimme ole kokonaan sitä uskoa vailla. Heljä se on oleva! Hän, kirkas mervi-nainen, minun pirtissäni paistaa ja kotini hiiloksessa merviläisyyden lieskaa kanssani vaalii.

ORPA

Hiljaa: Niin, sinun pirttisi, teidän hiiloksenne — vaan Mertsii...? Tiedätkö sinä miten syvästi hän on tästä asiasta unelmoinut? Pettyneen sydämen polut... pettyneen sydämen kirot, poikani — — Katkeaa äänettömäksi.

URMAS

On pitkän aikaa vaiti, ankara mielenliikutus kasvoillaan: Minä olen taisteluni taistellut ja päätökseni tehnyt. Kohtaako minua sen vuoksi onni vai onnettomuus, sitä en kysy. Enkä sitäkään, kärsiikö ehkä joku toinenkin sydän. Olen uhrivellä leikannut itseni irti kaikesta muusta paitsi kansani asiasta. Jos minua sen vuoksi kirot kohtaavat, ne kohdatkoot — ne ovat kansani onnen kirot!

ORPA

Syvästi liikutettuna: Ymmärrän — sinun kohtalosi on ratkaistu.

URMAS

Käy äkkiä sillanteen reunalle — sisään on astunut muuan orja.

ORJA

Isäntäni Orhas tervehtii sinua! On saapunut Metsä-Merviasta miehiä iloisin uutisin, tärkein asioin. He odottavat sinua.

URMAS

Tulen heti — niin tervehdi isäntääsi! Orja poistuu. Iloisia uutisia, tärkeitä asioita — kuulitko sinä, äiti? Niin, se kasvaa kuin vyöryvä lumipallo! Miehiä menee, miehiä tulee, kirot suistuu, kiistat talttuu. Ja vaikka se nyt on veeniläisyyttä vastaan, niin se kuitenkin sulkee ja lopulta itseensä sulattaa kaikki, veenit ja mervit. Ja niin nousee vapaa, voimakas Mervian kansakunta, jonka ei tarvitse kumartaa itään eikä länteen, vaan joka on kerran näyttävä mikä on Mervian miehuus ja ponsi!

ORPA

Hiljaa: Taivas suokoon, että niin kävisi! Pyyhkäsee kyynelleen silmänurkastaan: Nyt minä menen omaan pirttiini, lapseni. Nousee.

URMAS

Nytkö jo . . ? Tarttuu heltyneenä hänen käsiinsä, katsovat hetkisen ääneti toistensa silmiin. Menevät sillanteelta alas.

Orjattarelle, joka on seisonut sen aikaa oven luona: Sätene! Saata Orpa-valtijatar ja tule sitten tänne — pirttini jää sinun vastuullesi. Hiljemmin: Jos Heljävalio sillaikaa tulee, pyydä istumaan — sano että viivyn tuskin hetkeä.

SÄTENE

Sanon. Poistuu Orvan kera.

URMAS

Palaa sillanteelle, käy pirtinpatsaalta päähineensä, menee.

Huone on hetkisen tyhjänä. Sitten ovi avautuu hiljan-hiljaa raolleen ja aukeamassa näkyy hunnuntapaisella pääliinalla suojaavasti verhotut naisen kasvot. Hän kurkistaa varovasti ympäri huonetta, vetäytyy sitten sisään, huoahtaa vapautuneesti ja työntää pääliinansa syrjemmä.

MERTSI

Kalpeana, jännittynyt ilme kasvoillaan. Katsahtaa tarkastellen ympärilleen, hämmästyneenä: Näinkö köyhää ja autiota Urmaan kotona . . ? Peittämätön olki seinänä . . ? Missä ovat sarvet, taljat, uutimet ja peitot? Missä Orpa-äidin kirjoverhot, joista jo lapsena kuulin puhut-tavan? Äänettömyys.

Muistaa äkkiä: »Mervan karhu», »Mervan havukka»! Näinkö alastomaksi, näinkö kaikki . . ? Äänettömyys. Liikutettuna: Mikä ihana voima, mikä säälimätön anka-ruus! Nyt ymmärrän senkin . . Sinun seinäsi ovat puhuneet, Urmas!

Astuu nopeasti sillannetta kohti, mutta kääntyy säikähty-neenä ympäri kuullessaan oven avautuvan: Ken . . ? Ta-lon orjatarko?

SÄTENE

Orjatar. — Isäntäni ei ole kotona.

MERTSI

Tiedän. Pieni äänettömyys. Minulla on isännällesi viesti — heitän tänne pöydälle — jätä minut hetkiseksi!

SÄTENE

En voi — niin on isäntäni käsky.

MERTSI

Neuvottomana: Et voi . . ?

SÄTENE

En. Pienen äänettömyyden jälkeen: Mutta tahdon olla niinkuin minua ei olisi. Kääntyy kiukaaseen päin.

MERTSI

Iloisesti liikutettuna: Niin . . ole niin! — Mikä onkaan nimesi, tyttö?

SÄTENE

Sätene.

MERTSI

Sätene! Isäntäsi antama?

SÄTENE

Loistavin silmin: Isäntäni!

MERTSI

Nousee sillanteelle ja pysähtyy pöydän päähän. Ottaa povestaan pienen hopealangoilla somistetun tuohilippaan, jonka

ympäriä irrottaa silkkisen siteen. Laskee lipaan pöydälle, side kädessä tuskaisena: Kuinka vaikeata, kun hetki lähenee . . . Nojaa pöydän päässä olevan istuimen käsiin, hämmästyä: Tämä on hänen paikkansa . . . ? Heltyen: Niin, tässä hän istuu . . . Ja tuolla on . . . Menee lapsellisen innostuneena pöydän taa, istuu rahille: Näin . . . ? Ei, lähempänä! Siirtyä, hymyilee, nyökyttää päätään — niinkuin istuisi toisen kanssa pöydässä.

Nousee, käy nopeasti peräalaa kohti: Tuolla liesi! Kuinka suuri . . . Puut räiskyvät . . . Loimon punerrus askelmissa, hongan kylessä . . . ehkä aina täällä saakka?

Katse siirtyä vuoteeseen, sitten kaappiin. Käy sen luo ja sivelee kädellään kuin pölyä koetellen: Kas! Pyyhkäsee tulus-tuhniollaan kepeästi.

Käy patsashongan luo, katselee. Ottaa säilän vaarnasta, ojentaa kuin tarjoten: Tässä, Urmas! . . . Onpa se painava. Panee pois.

Astuu kylkeissuojan ovelle, seisoo hetkisen. Kääntyy pää koholla, kasvot säteilevinä. Astuu ripein askelin sillanteen reunalle. Käskevän kutsuvasti: Sätene!

SÄTENE

Nousee nopeasti: Mitä käsket, valio?

MERTSI

Kuin havahtuen, painaa kädet ohimoilleen: Ah!! Ei mitään, ei mitään, istu rauhassa. Kääntyy äkkiä pöydän ääreen ja purskahtaa hiljaiseen itkuun. Kohottaa sitten päättävästi päänsä: Nytkö itkisin? Astuu pari askelta eteenpäin.

Samassa ulko-ovi avautuu — sisään astuu nuori vaalea nainen orjattaren saattamana.

TULIJA

Huomaa Sätenen: Onko isäntäsi kotona, orjatar?

SÄTENE

Kumartaa syvään: Ei . . mutta saapuu hetken päästä.
Isäntäni — Keskeyttää havaitessaan hänen kasvonilmeensä muutoksen.

Tulija on huomannut Mertsin. Molemmat naiset katsovat toisiinsa kalpeina ja jäykistyneen jännittyneinä. Sitten leimahtava välähdys silmissä, sitten katseitten nopeata puhelua.

MERTSI

Koettaen tyyntyä: Olet Heljä . . Tunnetko minua?

HELJÄ

Olen nähnyt . . Olen kuullut . . Äänettömyys.

MERTSI

Voittaa kuohuntansa, käy päättävästi sillanteelta alas ja ojentaa kätensä: Terve!

HELJÄ

Terve itsellesi! Äänettömyys.

MERTSI

Orjattaret! Jättäkää meidät. Toinen orjatar menee.

SÄTENE

En saata, valiot . . En häiritse. Kääntyy perälle päin.
Linnankoski, Kirok. — 4

MERTSI

Tarttuu Heljän käsivarteen, vie hänet etualalle: Heljä!
Me voisimme vihata toisiamme!

HELJÄ

En tiedä . .

MERTSI

Kiihtyen: Me voisimme otella elämästä ja kuolemasta! Me voisimme murskata toisemme sen onnen tähden, jota emme voi jakaa! — Etkö tunne vihaavasi minua? Äänettömyys.

HELJÄ

Varmasti: En. Enkä soisi sinunkaan. Tiedät asian ja syyt . .

MERTSI

Tiedän. Mutta tiedätkö sinäkin erään asian . . ?

HELJÄ

Tiedän . . kaikki. Ellet olisi veeni-tytär —

MERTSI

Kuohuen: Niin, ellen olisi veeni, niin!! Mutta jos sinä olisit veeni etkä mervi, niinkuin olet, niin sinä et olisi . . . niin me emme olisi koskaan joutuneet toistemme tielle!

HELJÄ

Hiljaa, kyyneltyvästi kuohahtaen: Miksi solvaat minua, Merts! Mistä sinä tiedät mitä minä olen . . olenko minä tahtonut, olenko minä pyrkinyt? Mistä sinä tiedät kumpi meistä on enemmän kärsinyt, ennenkun olen tämän tehnyt? Mervi olen ja kohtaloni tietä astun, mutta sinun kanssasi en ole vihoihin.

MERTSI

Katselee häntä pitkän aikaa vaijeten, ojentaa sitten liikuttuna molemmat kätensä: Anna minulle anteeksi, Heljä! Totta: me emme ole vihoihin. Minulla oli rakkaus, sinulla merviläisyys, kohtalo ratkaisi meitä kumpaakaan kysymättä . . Taas hiljaa kiihtyen: Yhden asian tahdon sinulle kuitenkin sanoa. Vetää hänet oviseinän rahille istumaan. Se on minua loukannut, se on minua kuohutanut! Hiljaisen kiinteästi: Olen veeni, vaan tuskinpa minä olisin tässä tapauksessa ollut huonompi mervi kuin sinä tai kuka muu tahansa! Äänettömyys.

HELJÄ

Minäkin tahtoisin sanoa sinulle — se on minua loukannut. Minäkin rakastan, ja tuskinpa minun rakkauteni on pienempi kuin sinun . . ehkä myöhempi, ehkä hiljaisempi.

MERTSI

Pienen jännittävän äänettömyyden jälkeen, värähtäen: Uskon . . emme pääse niitä koskaan vertailemaan.

Nousee: Nyt hyvästi, Heljä — tahdon olla hetken yksin. Katselee häntä pitkään, sulkee sitten omituisesti liikutettuna hiljaa syliinsä ja katsoo syvälle silmiin: Meidän tiemme nyt eroovat . . ole onnellinen!

HELJÄ

Liikutettuna: Sinä sanoit sen sydäimestäsi?

MERTSI

Sanoin. Puristaa hänen käsiään: Ole onnellinen! Kääntyy kiireesti etualalle päin. Heljä menee.

Mertsi seisoo pitkän aikaa liikahtamatta. Käy sitten päättävästi sillanteelle, pysähtyen pöydän ääreen: Näin nuorena kuolla . . ? Lapsena aina aattelin: kun kasvaisin, kun kasvaisin, tekisin tekemätöntä! Sitten tulit sinä . . sitten sinun aatteesi kuin leiskuva uhrituli. Siinä se on, ajattelin! Se on sinun työsi, mutta siihen liittyy minunkin työni, veenitytön — teen tekemättömiä: liityn, heimoni liitän! Käy mietteissään eteenpäin: Tähäkö se nyt päätyikin . . ? Valui kuin leikatut rihmat käsistäni . .

Avaa hiussiteen ja irrottaa erään suortuvan esiin: Kuinka olenkaan teitä vaalinut . . Aattelin aina: hänelle, hänelle ne hoidan! Hän kerran armaim käsin niitä hellii, väsyneen päänsä niille nojaa, sanoo: kauniit ovat! Saattaisin itkeä . . Äänettömyys.

Hupsu olen — sinähän ne saat! Tarttuu rintavitjoissa riippuviin keritsimiin. Syvästi tuskaisena: Urmas! Lähelläsi olen nyt. Kun morsian äidilleen leikkaa suortuvan, niin emo tietää eron hetken tulleen — kun

neito armaalleen tämän nimettömän viestin lähettää,
armas tietää mitä vain tuonelaiset tietävät.
Työntää suortuvan keritsinten väliin.

SÄTENE

Joka on seurannut jännittyneenä, sitten tuskaisena: Valio!
Minä rukoilen —

MERTSI

Hievahtamatta: Älä häiritse, orja!

SÄTENE

Oi, elämä on suuri, elämä on rakas —

MERTSI

Kuin ennen: Onko elämä orjallekin rakas...?

SÄTENE

Jokaiselle... Kun olemme nuoria...

MERTSI

Keritsimet ja suortuva vaipuvat. Tuijottaa hetken vaiti
eteensä. Yhä tuskaisempana: Elämä on rakas! Miksi
minulle suotiin tämä kohtalon kovuus, etten voi elää
enkä kuolla... Minä tunsin tehtävän... minäkin
tahdoin nousta uhrikivelle... Synnyinkö minä liian
aikaiseen...? Kädet rinnoilla ristissä, rukoillen: Juma-
lat, kuinka minä olen avuton!... Eikö ole... sitä
elämän ja kuoleman välistä saarta... jossa voisi piillä
elämää... kun se ei meidän uhristamme huoli...?
Jäykistyy pää taaksepäin sanattomaksi, eleettömäksi, verettömäksi,

silmät sulkeutuvat. Avautuvat hetkisen päästä hiljaa välähtäen, kuiskaa: Niin, niin se on oleval! Kietoo kuin unissaan suortuvan kätensä ympäri, tapaa toisella keritsimet, leikkaa huudahtaen hiljaisen »ah» — suoristautuu, hengittää syvään.

SÄTENE

Kääntyy selin, itkee.

MERTSI

Peräytyy pöydän päähän ja panee suortuvan lippaaseen, sitoo lippaan nauhalla ja laskee sen pöydälle. Käy sitten sillanteelta ovelle.

Oudolla, muuttuneella äänellä Sätenelle, joka yhä itkee: Jää hyvästi! Vetää liinan kasvojensa suojaksi ja lähtee, mutta kääntyy vielä ovelle ja luo pikaisen, harhailevan katseen huoneeseen. Nyökäyttää hiljaa Sätenelle, menee.

SÄTENE

Painaa alas kyyneleiset kasvonsa. Hetkisen päästä: Kaikki lienemme orjia — elämän orjia. Istuu. Äänettömyys.

URMAS

Tulee iloisena: Onko Heljä-valio käynyt?

SÄTENE

Levottomasti: On . . Lupasi tulla myöhemmin . .

URMAS

Nyökäyttää hymyillen päätään, nousee sillanteelle ja vie päähineensä patsaaseen: Eikö muita ole käynyt?

SÄTENE

Neuvottomana: On . . viesti . . pöydällä. Purskahtaa itkuun, menee kiireesti ulos.

URMAS

Katsoo hämmästyneenä hänen jälkeensä — rientää pöydän luo — ottaa lippaan käteensä — irrottaa siteen —

3. SOIHTUJEN VALOSSA.

20 vuotta myöhemmin.

Vanhimpainpirtin edusta. Avoin tanhua — oikealla muutamia mataloita rakennuksia, vasemmalla harvaltaan puita kasvavan kunnaan reuna. Taustalla häämöttää vanhimpainpirtti, jonka harjalla pirtinpatsaan nenässä kohoaa lakeisaukkoa suojaava pikku katoke. Pirtin molemmissa päissä kasvaa suuret pirttikuuset. Keskellä on leveät portaat ja suurehko valta-ovi — molemmin puolin ikkunoista tuikottaa tuli.

Edusta on valaistu sinne tänne pistetyin soihtuin, taivaalla kiitävät raskaat pilvet. Tanhualla paljon kansaa vilkkaassa liikkeessä ja keskustelussa.

Muuan ryhmä on pysähtynyt etualalle.

ENSIM. MERVI

Mitä luulet hetken olevan?

TOINEN MERVI

Haukottelee: Puoliyöksi tuon kohta luulisi — hoh hoh!

ENSIM. MERVI

Ja me, lempo soi, tässä yhä tepsutamme! Ilta-
eineestä pitäin olemme samoja jälkiä hioneet.

TOINEN MERVI

Osottaa pirttiin päin: Ja ne ovat istuneet puolilta-päiviltä. Kaikki vanhimmat ovat koolla, aina Vuori-Merviasta saakka.

KOLMAS MERVI

Eikä synny valmista! Mikäs hornan koukku siinä pitelee?

ENSIM. MERVI

Muronni on kavala mies! En ole koskaan uskonut että meidän ikämme menisi kolinoitta.

NELJÄS MERVI

Olkaas nyt! Pirtin puolelta kuuluu hälinäisiä ääniä, kaikki kääntyvät jännittyneinä. Ei mitään, kiinni pysyy ovi. Kiireät on paikat!

KOLMAS MERVI

Hitto kans! Asia on selvä kuin otrainen leipä: tämä on minun, tuo sinun — istu ja ime omaasi!

ENSIM. MERVI

Oikein! Emme myönnä itikan istuma-alaa.

VIIDES MERVI

Emme, vaikka tulisi tupenrapinat! Rajakorpi on Mervian!

USEAT

Painokkaasti: Rajakorpi on Mervian!

NELJÄS Mervi

Onkos se ihka selvä?

KOLMAS Mervi

On. Rajat ovat olleet sillään hamasta Liittuan suuresta taistelusta. Muronien kanssa ryskiessämme emme mitään menettäneet, ainoastaan verollisiksi hädädyimme — niin haastavat vanhat.

NELJÄS Mervi

Mitäs ne sitten kyselevätkään?

KOLMAS Mervi

Muka kalaa, lintua pyytääkseen, niinkuin mekin. Ketunhantä koipien välissä, sanon minä! Siin' on metku!

ENSIM. Mervi

Varmasti.

KUODES Mervi

Tulee muutamain seuralaisten kanssa: Mitäs miehet tuumivat?

ENSIM. Mervi

Harmaat ovat tuumat — istuvat siellä liian kauvan.

SEITSEMÄS Mervi

No, pelkoon toki ei ole syytä. Mutta sen sanon minäkin, että jos keltaiset olisivat yksin valtijaina,

niinkuin olivat kaksikymmentä vuotta takaperin, niin jumal-avita Rajakorpi menisi vielä tänä yönä!

VIIDES MERVI

Älä houni!

SEITSEMÄS MERVI

Rajakorpi menisi! Mitä korvet heitä liikuttaa, ei siellä rikastuta.

KOLMAS MERVI

Juuri niin. Mutta ei hätää. — Osottaa pirttiin päin: Meidän miehiä on nyt tuolla enempi puoli.

KUUDES MERVI

Ja on Urmas! Kyllä Urmas pitää pyörät raitteilla.

MUUT

Innostuneina: Kyllä, kyllä! Se on meidän Urmas!

SEITSEMÄS MERVI

Niin, kyllä meidän Urmas tietää mitä tekee! Hytistelee: Mennään — vilu tässä tulee!

TOINEN MERVI

Ja minä arvelen että taitaisi olla kaikkein viisainta, kun menisi tästä eukon viereen, heh-heh — ei ainakaan kurpposet kului, heh-heh-heh! Räjähtävä kaikin hiljalleen nauramaan, menevät.

Eräs veeni-ryhmä kiivaasti keskustellen.

ENSIM. VEENI

En luota, en taar-avita! He vaikka itsensä myyvät, kun vaan kauppa tehdään mervaksi.

TOINEN VEENI

No no, liika on liikaa!

ENSIM. VEENI

Mikä on liikaa? Eivätkö he valtaan päästäkseen ole ryskänneet ja rynnänneet kuin metsäläiset.

KOLMAS VEENI

Johtajana mies, joka ei mitään häikäile!

ENSIM. VEENI

Ja tässä sitä ollaan! Kun olivat meidän miehet ohjaksissa, siivolla oli muronni — nyt likakärpäset loikkivat silmillemme.

TOINEN VEENI

Liika on liikaa! Tosin Urmas on iskenyt ja keskinäiset kiistamme lienevät muronneja rohkaisseet, mutta olen minä tänä iltana nähnyt muutakin.

USEAT

No...?

TOINEN VEENI

Että olemme tässä asiassa yhtä ja että kansakin ymmärtää mistä on kysymys. Ilman Urmasta, luulen, se makaisi kiukaillaan, tänä iltana niinkuin kaksikymmentä vuotta takaperin.

ENSIM. VEENI

Ja jos makaisi, mitähän siitä?

TOINEN VEENI

Jos tästä tulisi jotain enempää, niin onkohan yhdenentekevää maataanko täällä vai valvotaan?

ENSIM. VEENI

Ja minä sanon: Jos tulee, silloin he kyllä makaavat tai pakoilevat metsissä. Myrkyllisesti: Ja mitä Urmaaseen tulee — no, perästä kuuluu mikä tuolla tänä iltanakin pitelee. Sanon vaan: koira on ketun sukua!

MUUAN MERVI

Sivukulkevasta mervi-ryhmästä kiivaasti: Mitä sanot...?

USEAT VEENIT

Hst! — Ei riitaa. — Lähdetään!

ENSIM. VEENI

Kiivaasti: Sanon vaan että jos tuolla tänä iltana tehdään joku tyhmyys, niin se on teidän jumalanne Urmas, joka antaa Rajakorven muronneille!

USEAT MERVIT

Häpeämätöntä!

ENSIM. MERVI

Sano se vielä kerran, keltainen kukonpoika!

ENSIM. VEENI

Sanon kerran ja kaksi — pois tieltä sininen nauris!

Käyvät toisiinsa käsiksi, muitakin sekaantuu temmellykseen. Hälinä, huutoja: hiljaa, hiljaa, erotkaa! Kansaa juoksee joka taholta paikalle: mitä, mitä täällä? Riitelijät erotetaan.

MUUAN VEENI

Että kehtaattekin tällaisena iltana!

RIITELEVÄ MERVI

Mitäs hän mervejä solvaa!

MUUAN MERVI

Mitä tahansa, hävetkää sanon minäkin! Tänä iltana ei olla veenejä eikä mervejä, vaan olemme kaikki Mervian miehiä.

KANSA

Hyvä, hyvä! Kansa hajoaa.

ERÄS

Tämä pitkä odotus ei ole hyväksi, kansa käy levottomaksi.

TOINEN MERVI

Niin käy, niin käy . .

ERÄS MIES

Kunnaan rinteeltä: Kuulkaa Mervian miehet,
kuulkaa!

KANSA

Alkaa pysähtyä ja kertyä kunnaan luo: Kuka se? —
Havohan tuo! — Eikä, Kova on! — Hiljaa, kuunnel-
laan!

KOVAS

Asian jokainen tuntee. Eri mieliä ei myöskään
ole siitä, mikä vastaus tässä on annettava —

KANSA

Ei! Yhtä ollaan.

KOVAS

Seikka on selvä kuin päivä. Tämä mekko on
minun, tämä vyö ja puukko on minun. Jos joku
teidän joukostanne kuitenkin julkeaisi tulla niitä mi-
nulta vaatimaan, niin tiedättehän mitä hänelle vas-
taisin?

KANSA

Riemuisesti: Tiedämme! Hyvä, hyvä!

KOVAS

Nyt sanovat naapurimme: meillä on kalan ja

metsänriistan puute. Saattaa olla. Niinpä koetta-
kaamme heitä auttaa. Antakaamme osa vuotuisesta
verosta kalana ja metsänviljana, mutta Rajakorvesta
emme luovu! — Mitäs sanotte, Mervian miehet?

KANSA

Oikein! Hyvin harkittu!

KOVAS

Jos heillä on mielessä mitä kielellä, niin tämä
kelpaa. Jos ei, minä sanon: siellä punotaan juonien
rihmaa! Mutta meidän vanhimpamme yhä istuvat ja
harkitsevat. Mitä tämä merkitsee? Mitä he epäilevät?
Ja niin on tässä miesten kesken tuumailtu, että lähet-
täisimme tuonne sisään muutamia tällä sanomalla: sa-
nookaa suorat sanat suorassa asiassa, koko kansa on
takana! — Kelpaako?

KANSA

Juuri niin! — Kovas menköön! — Ja Havo mu-
kana! Hyvä, hyvä! — Ja veenejä samoin! Herjöö
ja Karkils! Hyvä, hyvä!

KOVAS

Ja niin sanomme kuin puhuttu on — kansa
vastaa?

KANSA

Innostuneesti: Kansa vastaa!

KOVAS

Että jos siksi kääntyy, tahdomme miekan terällä ja keihään tutkaimella omaisuuttamme puolustaa?

KANSA

Myrskyisesti: Miekan terällä ja keihään tutkaimella! Menkää!

Kovas kumppaneineen menee valtaovesta sisään. Kansa kokoontuu pirtin edustalle, jääden hiljaa puhellen odottamaan.

Kaksi muukalaista hiipii varovin askelin erään huoneen nurkkauksen takaa oikealta. Heillä on päällään pitkät tummat viitat ja päähuput alaslaskettuina, niin että vain osa kasvoja näkyy.

ENSIM. MUUKAL.

Kurkistaa: Siellä ne ovat . .

TOINEN MUUKAL.

Tarttuu äkkiä hänen käsivarteensa: Soihtu, veli, soihtu!

ENSIM. MUUKAL.

Peräytyy hiukan: O' varon, varon! — Hukka matka. Voimme heti kavuta ratsuille ja lähteä.

TOINEN MUUKAL.

Nolo juttu!

ENSIM. MUUKAL.

Liikuttelee sormiaan: Pitäisi kova kovaa vastaan!
Linnankoski, Kiro. — 5

TOINEN MUUKAL.

Ei noita pelota.

ENSIM. MUUKAL.

He' noita.. siellä sisällä!

TOINEN MUUKAL.

Ei auta. Kansa päättää.

ENSIM. MUUKAL.

Kiila, hyvä veli, kiila! Astumme esiin: vastaus? Miksi viipyy vastaus? Onko Muronian ruhtinas koira? Ratsumme satuloidut — siellä tuhannet ratsut satuloidut, odottavat.. No, itse ymmärrätte jos mitään ymmärrätte..

TOINEN MUUKAL.

Ah sukkela pää, sukkela! Mutta kustas kulet? Et noista portaista tänä iltana.

ENSIM. MUUKAL.

He' takatietä, takatietä — tule!

TOINEN MUUKAL.

Aaah, hyvä veli! Menevät kiireesti oikealle.

KANSA

Pirtin luona: Jo tulevat, jo tulevat! Tulijat laskeutuvat portaita alas, kansa tungeksii kysellen ja soristen ympärillä.

KOVAS

Kunnaan rinteeltä: Hiljaisuutta! — Varmaa vastausta ei meille annettu. Siltä toki näytti, että useimmat ovat samaa mieltä kuin kansa.

JOUKOSTA

Äkäisesti: Mitä hiiden mieltä he sitten voisivat olla!

TOINEN

Sanoitteko lujaan?

KOVAS

Lujemmin kuin aattelimme.

KOLMAS

Mikseivät vastaa suoraan? On heillä suu!

KOVAS

Olkaa levollisia. Päätös ei voi toisin olla.
Poistuu.

KANSA

Ei, ei!

JOUKOSTA

Rajusti: Ja jos on, niin puretaan, jumal-avita! Käräjämälle, ja puretaan! Ja vanhimmat eroon!

KANSA

Myrskyten: Oikein! Kansa vastaa! Hajautuvat ympäri tanhuaa kiivaasti keskustellen.

KOVAS

Seuralaisilleen: Totta puhuen ne tuskin olivat hyvillään että siellä kävimme.

TOINEN MERVİ

Niinkö...?

KOVAS

Useat tosin nyökäyttivät meille päätä, mutta toiset istuivat muoto mustana niinkuin olisivat karpion karstaa syöneet. Ja Varsti, ovenvartija, kertoi että —

Lyhyt torventoitauus vanhimpainpirtin portailta. Kansa rientää pirtin edustalle. Valtaovi avautuu ja portaille astuu joukko vanhimpia, kahden soihdunkantajan seuraamana. Syvä hiljaisuus.

VANHIMMAINEN

Mervian miehet! Raskas on tämä päivä ollut niin meille kuin teille. Ja raskas on päätös, johonka olemme tulleet. Rauhallinen elo on kansalle rakas ja ystävälliset välit mahtavan naapurimme kanssa tuiki tähdelliset, niinkuin sen jokainen hyvin ymmärtää. Ja niin olemme me, tantomme mukaan harkiten, tulleet siihen päätökseen että ruhtinaan vaatimukseen on tällä kertaa suostuminen. Ottakaa asia tyyneä, niinkuin me, jotka seikat tunnemme, olemme sen ottaneet. Ja nyt menköön kukin rauhassa kotiinsa. Vanhimmat poistuvat, ovi sulkeutuu.

Haudan hiljaisuus, kansa seisoo kuin iskun tapaama. Hiljaisuutta yhä jatkuu, ihmiset katsovat neuvottomasti toistensa silmiin.

JOKU JOUKOSTA

Mitäs tämä oikein oli...?

TOINEN

Sanoiko se että on...?

KOLMAS

Miksi he näin tekivät...?

USEAT

Oliko se päätös...?

NELJÄS

Miksi he meidät pettivät?

VIIDES

Mitä nyt on tekeminen?

USEAT

Vaadimme syyt tietoon!

YHÄ USEAMMAT

Syyt tietoon!

KOKO KANSA

Myrskyten: Syyt! Kuuletteko: syyt, syyt! Äänetön hiljaisuus. Odottavat.

JOKU

Mikseivät ilmota? Eikö ole ilmottamista?

USEAT

Syyt! Syyt!

KANSA

Hurjasti: Syyt! Syyt! Syyt! Hiljaisempaa hälinää.

Valtaovi avautuu, portaille ilmestyy soihdunkantajat ja muuan vanhin.

USEAT

Hiljaa, hiljaa! Se on Urmas, hiljaa!

URMAS

Hän on noin 50 ikäinen, mutta näyttää laihamäntä kasvoineen ja harvakoine partoineen vanhemmalta. Alussa hiukan ärsyytyneesti, sitten lujan painokkaasti:

Huudatte syitä, vaikka olisi teidän sopinut huutamattakin uskoa että vanhimpain päätös seisoo vakavan harkinnan pohjalla!

Mistä on kysymys? Kansan jokapäiväisestä toimeentulosta ja elämäntarpeistako? Ei, sillä jokainen tietää että Rajakorvesta riittää riistaa sekä meille että heille.

Onko kysymys Mervian sisällisestä olemuksesta, sen vastaisen elämän pohjasta? Ei, sillä Rajakorpi on syrjäinen eräalue, jota emme aio koskaan asua.

Mutta, sanotte, on kysymys omistuksesta, ja se on kunniassa pidettävä! Niin on... Miettiä silmänräpäyksen: Mutta mikä on omaa? Rajakorpi on meidän, mutta järvet ja metsät riistoinensa siellä ovat jumalain kuohuttamat — emme ole niiden tähden virsua hajalle astuneet. Näin voi myös ajatella, näin voi

naapuri ajatella. Todella omaa, sanon minä, on ainoastaan se, minkä kansa omin käsin raataa — kaikki täällä: pellot, kasket, niityt, pirtit.. kaikki. Se on asian ydin. Siksi antakaamme syrjäseikoissa myöten, voidaksemme sitä lujemmin pitää pääasiasta kiinni, ja Mervia on seisova entistä kokonaisempänä todella omansa pohjalla. Mutta niiden rajojen yli jos kuka kurkottaa, silloin sanomme: seis!

Tämä on vanhimpain ajatus. Täällä on puhuttu miekoista ja keihäistä. Täytynee siis huomauttaa, vaikka sen lapsikin ymmärtää, että meidän miekkamme ja keihäämme hukkuvat kuin näre muronnien asemetsän varjoon. Älkää kutsuko niitä tänne — sanon, ja ymmärtäkää puolesta sanasta — viittaa kädellään etäisyyteen: — voisivathan ne olla jo ojennetut! Poistuu pirttiin. — Kansa seisoo hetken ääneti.

JOKU

Se oli painava puhe!

USEAT

Ei, ei! Ei kelpaa!

TOINEN

Oliko se Urmas, joka noin puhui...?

KOLMAS

Hornan henki se oli!

NELJÄS

Kansa lupasi vastata!

VIIDES

Voi onnettomuuden yötä!

KUUDES

Tukkaansa repien, itkunkiehuttamalla äänellä: Aukasitte veräjät, aukasitte veräjät, pelkurit!

Kansa on lähtenyt liikkeelle. Kutka repivät tukkaansa tai vaatteitaan, kutka polkevat raivoissaan päähineitään maahan, jotkut harmissaan itkevätkin. Yleistä sekasortoa ja huutoja kaikkialla.

VANHA UKKO

Kummun reunalla, pui nyrkkiä pirttiä kohti, raivoisasti: Petite, petite, petite, kurjat! Suku huononee! Isät tappelivat Liittuan rajalla — pirtinpitäinen hirsi veressä ui — voittivat, miehiä olivat! Me tappelimme muronniin kanssa — veressä uimme, hävisimme, mutta miehiä olimme! Nyt pojat pelkäävät ongenpahlaa, ongenpahlaa, ongenpahlaa!

JOUKOSTA

Ristiin rastiin huutoja: Kun Urmas sen kerran sanoo, niin se on niin! — Urmas hornaan! — Hiljaa! — Mervit pettivät! Koira on koira! — Suus kiinni! Veenit pettivät! — Hiljaa, kansa on yhtä! — Urmas-konna! Konnalla on konnan koukut! — Hiljaa! — Jumal-avita! — Taar-avita!

KOVAS

Kunnaan rinteeltä: Hiljaa, hiljaa hurjat! Kansa on yhtä. Huomenna käräjämäelle joka mies — päätös kumoon!

KANSA

Päätös kumoon! Kumoon! Kumoon!

JOKU

Petturit eroon!

KANSA

Eroon! Eroon!

JOTKUT

Ei, ei!

JOKU

Revimme pirtin!

KANSA

Yhtaikaa hurjasti — Toiset: Revimme, revimme!
Toiset: Ei, ei, ei!

4. RUUMISARKKU.

Urmaan pirtti. Muuten entisellään, paitsi että seinät ovat verhotut taljoilla sekä erilaatuisilla ryijy- ja punontakudoksilla. Kiukaan edessä on suuri talja, jonka päällä muutamia matalia istuimia. Korokesillalla perällä vuoteen sijalla valtava raudotettu arkku, pöydän edessä matala rahi.

URMAS

Joka harmahtavine partoineen ja hiuksineen näyttää vanhettuneelta ja rasittuneelta, puhelee kahden oven luona seisovan matkapukuisen miehen kanssa. Omituisesti liikutettuna:

Kiitän tiedonannoistanne. Ikävätkin viestit ovat tätä nykyä maalle tärkeitä. Me ehkä taas pian teitä tarvitsemme — jääkää hyvästi! Miehet kumartavat ja poistuvat.

Urmas nousee sillanteelle ja kävelee kuohuvan kiihottuneena edestakaisin. Pysähtyy: Se vielä puuttui! Olen niellyt tyynenä kaikki ne sapet ja oksennukset, mitä he ovat päälleni syytäneet. Sillä ne koskivat ainoastaan minua, mutta nyt — polkee jalkaa — nyt!

Käy kiivaasti kerran edestakaisin: Millaista ihmeitten aikaa nämä kaksikymmentä vuotta ovatkaan olleet!

Kaksikymmentä vuotta lisää, ja Mervia olisi seisonut lujana liitoksiltaan — pakosta, kutka eivät halusta! Kaksikymmentä vuotta lisää, ja nämä katalat salajuonet olisivat olleet mahdottomat. Jää synkästi eteensä tuijottamaan.

HELJÄ

On tullut omasta suojastaan ja seisoo avoimen sivuoven luona. Hiljaa: Urmas!

URMAS

Säpsähtää, koettaa tyyntyä: Sinäkö, Heljä...? Käy häntä kohti: Olin niin ajatuksissani...

HELJÄ

Käy vastaan, hiljaisen värähtävästi: Sinä olet nykyään niin paljon poissa... Ja kun olet kotona, niin täällä on aina muita... miehiä, asioita — minun pirttini sinua turhaan odottaa.

URMAS

Totta. Emme ole näinä aikoina joutaneet itseämme muistamaan.

HELJÄ

Lämpimästi: Minä niin sydämestäni toivon, että tänään pääsisitte yksimielisiksi. Tuo onneton Rajakorven yö! Me emme tätä enää kestä, Urmas. Ja sinä olet ainoa mies koko Merviassa, joka voit kaikki liittää —

URMAS

Kuohahtaen: Kaikki...? Tarkotatko veenitkin?

HELJÄ

Ihmetellen: Tietysti... Sehän oli sinun elämän-työsi ajatus...

URMAS

Katkeran naurahtavasti: Niin, oli, oli, oli, mutta... Niellen kiihtymystään: Sinun sydämesi voittaa järkesi, Heljä. Uskotko sinä että niitä, jotka ovat yksinpä sinua hävässeet ja »petturin-vaimoa» huudelleet, että niitä voisi yhdistää, vaikka itse Ukko pilvistä astuisi keskellemme? Kääntyy närkästyneenä syrjin.

HELJÄ

Älä kiivastu, Urmas! Juuri sen vuoksi, että kaikki on niin... Katsoo pitkään: Mutta miksi sinä olet noin...? Onko jotain tapahtunut...?

URMAS

Astuu kiivasti muutamia askeleita edestakaisin: Ei — ei mitään! Pieni viesti —

HELJÄ

Mikä sitten...?

URMAS

Ei mitään erikseen, puhumme toiste. Lähtee taas astumaan.

HELJÄ

Kuin itsekseen: Kun palaisivat taas ne entiset ajat! Sinä taas istuisit minun lietenä ääressä, minä taas ym-

märtäisin . . eläisin. Urmaaseen kääntyen, hiljaa: Minä toivoin tästä päivästä niin paljon, Urmas. Minä aamulla kävin uhraamassa —

SÄTENE

Tulee ulko-ovesta: Vieraat tulevat!

URMAS

Hyvä! Heljälle, liikutettuna: Niinkö . . ? Niin, Heljä — tahdon olla niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Kun vaan mervit pitävät yhtä, silloin . . . niin, he tulevat.

HELJÄ

Nyökäyttää lämpimästi: Niin, yksimielisyyttä . . kaikkien kesken. Menee.

ROUKA

Tulee Kovaksen, Kurkian ja useiden muiden kanssa: Terveppä taloon!

URMAS

Terve! Käy vastaan, kättelevät.

ROUKA

Katsoo pitkään: Mikä noin on mielesi liikuttanut, ystävä? Onko —

URMAS

Oh, mielialat ovat tätä nykyä monet, mutta asiat samat! Nousevat sillanteelle: Ja uusia karttuu . .

KOVAS

Uusia karttuu! — Oletteko huomanneet orjainne keskuudessa mitään?

USEAT

Orjainko...? Urmas kääntyy uusia tulijoita tervehtymään, miehet jäävät hiljalleen puhelemaan. Urmas palaa Hallon, Horhojan y. m. kanssa.

ROUKA

Tulijoille: Kovas täällä tietää kummia, miehet! Vuori-Merviassa kuuluu olevan jotain orjain kesken.

HORHOJA

On laaksossakin. — Terve! — Kuisketta, supinaa ja salaisia silmäniskuja.

HORMA

Outoja miehiä hiipii öisin heidän luonaan. Asista en vielä ole päässyt selville.

KURKIA

Painokkaasti: Muronien salaisia yllyttäjiä ovat — se on asia!

URMAS

Hämmästyneenä: Ollaanko todesti niin pitkällä...?

KOVAS

Niin pitkällä ollaan.

KURKIA

Änetsän orjilla oli toissa yönä salainen kokous. Niissä haudotaan meille pahoja pajuja. Siksi olisi sinun ajatuksesi, Urmas, nyt toteutettava ja Mervian orjat vapautettava.

USEAT

Orjatko vapaiksi...? No no!

TAARO

Hätäilette pojat, sanon minä. Orjat ovat maailman ajan supisseet omia supinoitaan. Minulla on kolmekymmentä ostettua orjaa — kysynpä kuka ne minulle maksaa?

HALLO

Hiukan pistävästi: Tahdon sitä pait huomauttaa, että puhe meikäläisistä orjista tuskin on paikallaan — moni ei enää edes polta heihin merkkiään.

KURKIA

Nuorekkaan tulisesti: Se on heillä polttamatta! Sitä häpeällisempi että se poltetaan satojen omien veljijemme ja sisariemme otsaan, vaikka orjattarilla synnytettyjen! — Mutta mitä sanoo Urmas? Tämä on sinun ajatuksesi.

URMAS

Joka on seisonut mietteissään: Hm, taas yksi asia. — Mutta istukaa, miehet! Tulijat istuutuvat pöydän molemmin puolin raheille. Urmas yhä seisoo noja-istuimen vieressä:

Se oli minun nuoruuteni ajatus, mutta elämä usein tinkii rakkaimpiakin ajatuksiamme. Mervi ei saa tehdä mitään, ei vihasta eikä rakkaudesta, aina kysymättä mitenkä se vaikuttaa sukumme asiaan. Mikäli näinä taistelun vuosina aloimme orjia hankkia, sikäli varallisuutemme karttui ja asiamme voitti. Emme ole vielä kyllin varakkaita, ei ole taistelumme loppuun suoritettu. Asia olisi siis lykättävä tuonnemmaksi ja tyytymättömyyden aiheet mieskohtaisesti poistettava.

USEIMMAT

Innostuneesti: Oikein! Hyvä! Urmas istuu. Kovas ja Kurkia puhuvat hiljaa keskenään, Hallo tarkastaa heitä vaavin katsein toiselta puolen pöytää.

KURKIA

Niin, yksimielisyys ennen kaikkea — käykäämme asiaan.

URMAS

Olemme joutuneet jatkuvien ahdistusten kiiraisiin. Siksi kutsuin teidät neuvottelemaan, ennenkun asia joutuu vanhimpain pirttiin. Mikä on, miehet, mielenne muronnien uusien vaatimusten suhteen?

TAARO

Huokaa: Verojen korottaminen kolmannella osalla on aivan liian ankara köyhälle maalle — aivan liian ankara.

KOVAS

Meidän mielestämme — puhun muidenkin vuorimervien puolesta, sillä olemme asiasta tuumailleet —

HALLO

Purevasti: Vai oikein te pidätte omia tuumianne siellä vuorilla..?

KOVAS

Oi-kein.. ja se onkin hyödyllisempää kuin muutamalaiset ihmettelemiset ja kyselemiset! — Meidän mielestämme on annettava jyrkkä epuu kumpaankin kohtaan. Emme halua veronlisäystä, ja vielä vähemmän voimme myöntää ahdistajillemme lupaa hankkia täällä maaomaisuutta, sillä mikä sen juonen takana on, arvaa helposti. Tämä on kantamme. Mutta ellei täyttä yksimielisyyttä muuten saavutettaisi, voisimme veroasiaa toki harkita, eri mieliä kun on omassakin keskuudessamme ja veenien jyrkän kannan tiedämme vanhastaan.

URMAS

Lyhyen kuivasti: Toivon ettemme puhuisi vee-neistä, vaan asiasta!

KOVAS

Sovittavasti: Unohda, Urmas, nuo veenien häpeämättömyydet! Nehän ovat enimmästään olleet ajattele mattomien poikasten tekoja.

Linnankoski, Kiro. — 6

HALLO

Pistävän ivallisesti: Mielestäni se »veeni» puhui liiaksi hyvää mervaa, joka vaati kärejämälle vanhimpia erottamaan — kuka »poikanen» lie ollutkaan!

KOVAS

Nousee kiivaasti: Hallo! Miksi pistelet peitetyn sanoin? Jokainen tietää että se olin minä. Enkä sitä häpeä — päinvastoin: jos silloin kärejämällä kävimme, meidän ei nyt tarvitsisi tässä istua! Istahtaa. Tyyntyneenä: Äläkä sinä, Urmas, välitä tuommoisista — et ole ennenkään.

URMAS

Enkä välitä nytkään. Iskee nyrkkinsä pöytään: Mutta siitä minä välitän, että he itse tahtovat kulkea omia polkujaan — meidän selkämme takana!

MUUT

Mitä...? Mitä se...?

URMAS

Nousee tulistuneena: Minä kysyn: tietääkö kukaan, onko kukaan osallinen niissä salaisissa sopimuksissa, joita paraikaa hierotaan Veenian kanssa?

MUUT

Ei! Sopimuksia Veenian kanssa...? Useat nousevat kiihkeästi liikutettuina.

ROUKA

Onko se mahdollista!?

URMAS

On. Puoli hetkeä sitten sain tarkat viestit. He aikovat vielä kerran tehdä tässä maassa hyvät kaupat! Veenia auttaa meitä muronneja vastaan — Veenia saa korvaukseksi pienen veron — ja vuosikymmenen päästä veenit ovat tämän maan ainaisia isäntiä. Manala! Lähtee kiihtyneenä astumaan. Monet muutkin nousevat liikkeelle.

HALLO

Riemukkaasti: Joko nyt uskot, Urmas!

KOVAS

Huoahtaen: Se ei ollut heidän ensimmäinen, tokko viimeinenkään kolttosensa! — Urmaalle: Mutta kutka ovat puuhan takana? Nuo samaiset nulikatko?

URMAS

Tuimasti: Onko Karkilskin nulikka?

KOVAS

Ei, se myönnettäköön. Entä muut?

URMAS

Enimmästään nuorempia, mutta salajuonet ovat käymässä!

KOVAS

Sanoisinpa: muutamien hullujen puuhia, joista ei tule mitään — kun vaan me olemme yhtä. Käydään rauhassa tuumimaan!

URMAS

Pienen, jännittävän äänettömyyden jälkeen: Hyvä! Tahdon olla niinkuin heitä ei olisi olemassa. Istuutuu, samoin muut.

KURKIA

Ja minä voisin sinulle, Urmas, kertoa että siellä on monta kelpo miestä, jotka ymmärtävät työsi ja taajuavat nykyisen ajan.

HALLO

Minusta tuntuu niinkuin täällä olisi eräitä, joilla on hyvin ikävä noiden »kelpo miesten» seuraa!

ROUKA

Harmistuneena: Ei kelpaa tämä, käykäämme asiaan! — Kovas on esittänyt vuori-mervien kannan.

TAARO

Kovas on, ja komiasti — kaikki vuori-mervit ovat komioita. Mutta minä, vanha mies, tahtoisin sanoa kaikille komioille: karhua ei ole äimällä pistelemistä!

USEAT

Oikein! Karhua ei ole pistelemistä!

URMAS

Kovaksen kanta on miehen kanta. Mutta voim-meko me veronalaiset asettua sille kannalle — nyt on siitä kysymys?

KOVAS

Voimme. Vero on vero eikä velvota muuhun!

URMAS

Entä seuraukset?

KOVAS

Seuraukset! Rajakorven asiassa meitä petettiin pelottamalla. Niin tässäkin. Tänään maata, huomenna mekko, ylihuomenna miekka. Ei!

URMAS

Mutta jos saamme ryöpyn niskaamme — tiedät kuinka käy.

KOVAS

Se ei ole niinkään tiettyä! Linnota sinä, Urmas, salaa Valdun rotkot — siellä on kiviä. Päästä sinä orjat vapaiksi —

TAARO

Siitä ei tule mitään!

KOVAS

Päästä sinä orjat vapaiksi, anna ase käteen, ja me emme ole mikään kourallinen mekään!

JOTKUT

Innostuneesti: Emme, emme!

LYYLY

Ei aseita, ei aseita, nuoret miehet! Kaikki on jumalien sallimuksesta. Kärsimyksien ja kovien koetelemusten kautta he sallivat meidän näille onnen maille kulkea. Kuinka nyt voisivat meidät hyljätä.

URMAS

Väkevä on aseiden voima, mutta on toinen väkevämpi. Se on kansan sisällisen yhteistunnon voima. Siihen ainoaan olen nuoruudestani luottanut. Lietsokaamme se voima niin väkeväksi, että jos todelta joku muronni tänne pyrkii, kukaan mervi ei myy hänelle maata, ja jos joku myy, niin ne tulokkaat me sulatamme itseemme niinkuin raudan tuliossa ahjossa.

KOVAS

Samaa voimaa mekin tarkotamme. Ojentaa nyrkinsä: Mutta tuolla, jo käsivarren päässä, eikä vasta sitten kun polkevat jo ryntäitämme. Usko minua, Urmas: kansa, joka ei mitään uskalla, menettää lopulta uskon itseensä.

URMAS

Ei, juuri sitä uskoa me tahdomme hiljaisuudessa lietsoa! Mutta kun tunnen käsivarteni liian heikoksi, silloin on minun tieni varovaisen viisauden tie.

HALLO

Näppiä lyöden, välähdys silmissä: Se oli johtajan sana, Urmas! Hiisi on väkevä, mutta hiittä voi vetää nenästä. Kumartaen: Tehkää hyvin! — mutta selän takana huolehdimme ettei kukaan myy tilkkuakaan, sieppaamme saaliin aivan nenän edestä. Ja niin me, pieni orava, painiskelemme älyn voimilla metsien suurimman korpikarhun kanssa, hypellen ehjinä oksalta oksalle. Useat nyökäyttävät ihastuneina päätään.

KOVAS

Kääntyy syrjin Halloon, Urmaaseen päin. Liikutuksesta värähtäen: Viisaus, Urmas, niinkuin edessämme nähdään, vie... »oravanpoluille!»! Urmas! Sinä tämän suvun nostit ja kokosit, älä nyt päästä painumaan ja hajoamaan. Tahdon muistuttaa mitä kerran käräjämaellä lausuit — olin silloin lapsi, mutta sieluuni se jäi. Tahdon muistuttaa mitä vanhimpainpirtin portailla lausuit siitä, koska sanoisimme »seis». Se aika on nyt tullut. Sano »seis», ja kansa seisoo ympärilläsi! Jotkut osottavat hyväksymistään.

KURKIA

Ja jos omia voimiamme epäilemme, voimme aina

selkämme tueksi tehdä aseliiton läntisten naapuriemme Liittuan ja Kasarrian kanssa.

URMAS

Nousee liikutettuna: Ette näy vieläkään minua käsitteävän, ja vaaran suuruuden te liioittelette. Minä sanon »seis», vaikka toisella äänellä kuin te haluaisitte. Kaiken vieraan tuen minä hylkään, sillä lännen ystävyyks on meille vaarallisempi kuin idän kavaluus! Kaiken kunnian kiillon ja aseiden kalistuksen minä jätän veeneille, sillä he voivat mennä samaa tietä kuin ovat tulleetkin, mutta meille tämä maa on ainoa paikka maailmassa. Kaiken varomattoman uhmauksen minä hylkään, sillä me emme enää tahdo työntyä verisinä ja revittyinä uusia soita ja korpia kohti. Lyhyesti: alistumme välttämättömyyteen, kunnes onnellisempi päivä koittaa!

USEAT

Innostuneesti: Hyvin puhuttu, hyvin!

KOVAS

Liikutettuna: Onko tämä sinun järkähtämätön mielesi, Urmas?

URMAS

On. Pitkähkö äänettömyys.

KOVAS

Nousee, raskaasti: Sillä tiellä emme voi sinua seurata! Eräitä muitakin nousee.

URMAS

Hämmästyneenä: Ette voi...?

KOVAS

Emme, sillä sitä tietä astuen ei Mervialle koskaan päivä koita.

HORHOJA

Värisävällä äänellä: Täytyykö meidän nyt erota, Urmas? Me olemme liian kauvan rinnan vetäneet... Äänettömyys.

KOVAS

Käy Urmaan luo, lämpimästi: Ei, näin ei saa tapahtua, tämä ei saa olla viimeinen sana! Mutta olemme liian kiihtyneitä, jatkakaamme huomenna. Te tuumitte täällä, me muualla, ja me ehkä puhumme joidenkuiden malttavien veenienkin kanssa.

URMAS

Kuohahtaen: Veenien! ?

KOVAS

Tuskaisen kuohuvasti: Jumalain armo meitä suojelkoon, Urmas — täytyyhän meidän koettaa yksimielisyyttä rakentaa! Hyvästi huomiseen!

URMAS

Mietteissään, katsettaan kohottamatta: Hyvästi! Kovas, Horhoja, Kurkia ja kolme muuta menee. Jällelle jääneet ovat nousseet ja seisovat äänettöminä.

Urmäs, joka on seisonutsyvän mielenliikutuksen valtaamana, katsahtaa etsien jällellejääneihin: Menikö Horhojakin . . ?

HALLO

Ilkkuvasti: He menivät, eivätkä koskaan palaa, sillä heitä on jo kauvan odottanut veenien avattu syli!

URMAS

Käy muutamia kertoja kiivaasti sillanteen poikki, pysähtyy: Ei, se ei ole mahdollista! He palaavat ja me tahdomme olla yksimielisiä! Miehillä: Totta, jätämme nyt kaikki huomiseen, tuumimme kukin tyynesti kotonamme.

SÄTENE

Tulee: Muutamia puheille pyrkijöitä!

URMAS

Anna tulla!

Neljä nuorukaista kantaa suurehkoa, upeaan kirjovaippaan käärittyä esinettä.

TUOJAIN JOHTAJA

Lahja Urmaalle, mervien johtajalle! Minne saamme laskea?

URMAS

Iloisesti hämmästyneenä: Lahja! Osottaa korokesiltaa: Tänne nostakaa. Hilpeätä hiljaista puhelua. Miehet nostavat.

TUOJAIN JOHTAJA

Joukko Mervian miehiä tahtoo näin ilmaista mitä he elämäntyöstäsi ajattelevat!

URMAS

Sano heille kiitokseni! Tuojat menevät.

HALLO

Nyt, Urmas, näet mitä ne ajattelevat, joiden puolesta olet ikäsi taistellut! — Saammehan avata?

URMAS

Avatkaa, avatkaa!

Irrottavat hopealla kirjaillun vyön peitteen ympäriltä.

HALLO

No nyt, ystävät! Vetää peitteen pois.

Kaikki jäävät kivettyneinä tuijottamaan: edessä on leveä, puunrungosta veistetty ruumisarkku, jommoisia varakkaiden hautaamisessa käytetään — arkun kannella irvistävä pääkallo. Seisoivat pitkän aikaa sanattomina.

URMAS

Syöksyy patsaan luo ja kumauttaa kurikalla kiivaasti siellä riippuvaan metallikilpeen. Sisääntulevalle Sätenelle: Huuda kantajat takaisin!

SÄTENE

En tavota enää, lähtivät juosten.

URMAS

Kasvot mustanpuhuvina, kamalan raivon kuohuttamana: Hyvä, te veenien kyykäärmeet! Teidän myrkkyenne on virrannut kuin hornan tyhjentyvät lähde. Te tiedätte tarkalleen mistä hinnasta minä Mervian muronneille möin, vaikka teidän omat vanhimpanne istuivat saman pöydän ääressä. Minä veljeni myrkytin, vaikkei minulla ole veljeä ollutkaan — minä Mertsin surmautin — isäni minut kuolinvuoteellaan kirosi — äitini sortui surusta hautaan — ei ole sitä konnante-koa, jossa en olisi päämiehenä ollut. Sekään ei riittänyt. Mutta te valmistitte liian aikaiset hautajaiset — minä vielä elän, vielä elää merviläisyys!

JOTKUT

Tarttuvat suuttuneina arkkuun: Heitämme ulos!

URMAS

Kammottavasti naurahtaan: Ei, ei lahjaa niin — nostakaa se tuonne kunniapaikalle! Polkee jalkaa: Se joka hetki siellä muistuttakoon minkä jo olimme unohtaa, että niin kauvan kun sen lähettäjiillä on paskan vertaa sanansijaa tässä maassa, he veistävät tämän kansan tulevaisuuden ruumisarkkua. Minä kerran vannoin: mervit ovat nostettavat isänniksi omassa pirtissään! Kohottaa kätensä: Minä tänä hetkenä vannon:

veeneillä ei pidä tässä maassa oleman orjankaan osaal — Osottaa arkkua: Niin, se on ruumisarkku, mutta siitä tuli — teidän ruumisarkkunne!

Astuu kiivaasti sillanteen reunalle, viittaa kädellään: Ja menkää, menkää te Kovakset ja Kurkiat, te äitinnepettäjät äpäramielet! Rientäkää kilvan sen vanhan tuliporton pehmeälle vuoteelle, joka on ennenkin mervan miesten miehuuden vienyt. Me vannomme teitä vastaan saman taistelun kuin heitä, me tästä päivästä nimitämme teitä sillä nimellä, mikä teille kuuluu — te salaveenit!

ROUKA

Mutta, vanha ystävä, eiväthän he veenejä ole, vaikka ovatkin tuossa asiassa eri mieltä.

TOISET

Ovat, ovat! Johtajansa hylkäsivät!

URMAS

Porton kiharat ovat porttoa! Joka ei ole meidän kanssamme, hän on meitä vastaan — muuta jakoa ei tässä maassa ole ollut eikä ole!

USEAT

Ei, ei!

HALLO

Riemuiten: Nyt, Urmas, olet entisesi! Olemme taas merviläisyyden selvällä polulla.

URMAS

Ja nyt, ystävät! Osottaa arkkua: Saattakaa tämä teko kansan tietoon, saattakaa heidän tietoonsa mistä lopullisesti on kysymys. Huomenna päätämme tarkemmin mitä tietä astumme — me astumme nyt omaa tietämme!

5. TAAKANKANTAJAT.

Vuorhaaran vierasmaja Vuori-Merviassa, kauppa-
valtareittien risteyksessä. Hirsipirtti, oikealla ulko-ovi, oikeassa
ylänurkassa kiuvas. Kiukaan ja vasemman seinän välillä perällä
korokesillanne, siellä suuri kaappi, hylly, kaksi altaanta-
paista juomansäilytysastiata ja pieni pöytä. Pirtinpatsas
lakeisaukkoinen korokesillan reunassa keskellä. Keskellä pirttiä
maalattialla pitkä pöytä, molemmin puolin rahat. Seinävie-
rellä pitkätrahit; ylempänä, lähellä kattoa makuulavalaudat.
Vasemmalla ovi kylkeissuojaan.

Kiukaassa, jonka luona hyörii majan emäntä, pa-
laa tuli — lakeisaukon lähistöllä leijailee vieno savu. On ilta,
huonetta valaisevat muutamat soihdut.

VIERASMAJAN ISÄNTÄ

Korjaa haarikoita pöydältä: Nyt saa pitää silmänsä
auki!

EMÄNTÄ

No meikäläisellä ne pitää olla aina auki, nuk-
kuessakin.

ISÄNTÄ

Tarkotin oikeastaan: nyt saa pitää suunsa
kiinnil!

EMÄNTÄ

Kääntyy, kivakasti: Hä?

ISÄNTÄ

Jaa-a — tarkotanpa että sinä puhut liian paljo, muoriseni, ja liian ykssukaan.

EMÄNTÄ

Siitä äskeisestäkö sinä nyt ääntä pidät?

ISÄNTÄ

Siitä.

EMÄNTÄ

Hy! Kun on reima luonnonlaatu niin on — vaikka tuon itsekin sanon!

ISÄNTÄ

Tyynnytellen: No no! Ei hyvässä laittoa, mutta Vuorhaaran vierasmajan väellä ei tätä nykyä saa olla mitään luonnonlaatua — taikka oikeammin: täytyy olla vähän joka laatua...

EMÄNTÄ

Häpiä! Mervian puolesta minä olen — ja kun on jotain, niin on jotain!

ISÄNTÄ

Lähtee kiivaasti astumaan: On jotain! Hitto ollen, jos minä ymmärrän mitä nuo kaikki keltaiset, siniset

ja senkin seitsemän karvalliset ovat näinä vuosina olleet ja mitä ne nyt ovat. Nyt ne alkavat miekoista. Pysähtyy: Yksi hosuu: täytyy antaa; toinen: jos annat, olet konna! Ota sitten selvä, ole nyt jotain! Siihen likoon minä en pane mekkoani, en! Käy lähemmäksi, hiljemmin: Kuules! Minä olen kaiken varmuudeksi tänään ostanut toisenkin. Jos vaativat, niin annan sen huonomman, toisen piilotan. Mutta jos se toinen puoli voittaa, niin voin aina näyttää että minulla on miekka —

Ulkoa kuuluu ääniä ja oven haparoimista. Rientää ovea kohti: Hoi hoi! Täälläpäin se on ovi — käydään sisään vaan.

Kolme matkustajaa: Imari, veeni-runoniekka Flöide ja eräs kolmas tulee — viittoihin puettuina, märkinä, miekka vyöllä.

IMARI

Terve tupaan!

ISÄNTÄ

Jumalain terve, hyvät vieraat! Taitaa olla pimeä.?

IMARI

Ja sataa.

ISÄNTÄ

Vai satamaan rupesi. Antaapas nyt tänne päällysvaatteet.. Ja tuolla on tuli — panes, muori, istuimia!

Linnankoski, Kiro. — 7

IMARI

Antaa olla, emäntä, ei meidän ole vilu. — Mutta kuules, isäntä! Asuuhan täällä muuan Puonnin Keltti niminen?

ISÄNTÄ

Asuu oikein, hyvä vieras!

IMARI

Tämä kolmas kävisi tapaamassa, kun saisi opasta.

ISÄNTÄ

Saapi, saa. Huutaa ovesta ulos: Hoi, pojat, hoi! Tuleppas Uvas tänne ja joutuun! Vieraille: Ei sinne pitkältä ole, ei. Sisään tulevalle Uvaalle: Vie tämä vieras Puonnin Keltin luo, kylläs kiedät?

UVAS

Tiedän. Menevät.

ISÄNTÄ

Vieraat käyvät istumaan. Ja milläs minä saan palvella? Ollaanhan sitä yötä?

IMARI

Ei ole aikaa! Mutta haarikka olutta ei olisi hulummaksi, ja hiukan palasta.

FLÖIDE

Minulle simaa — hiisi teidän oluvianne juokoon!

IMARI

Nauraen: Tämä, näes, on runoniekka — ne juovat ainoastaan linnunpiimää!

ISÄNTÄ

Ahaa — heti, heti! Rientää sillanteelle ja ottaa kaksi haarikkaa: Muori hoi, pötyä pöytään! Vieraille: Nyt on paljo matkantekijöitä..

IMARI

Ail Käy sillanteen luo, alennetulla äänellä: Onkos tästä mennyt äskettäin.. kuinka sanoisin.. muutamia pitkän matkan tekijöitä? Sen näköisiä?

ISÄNTÄ

Vilkuttaa silmää: Rajalle päin? — On, pari hetkeä sitten. Tuo haarikat.

IMARI

Hyvä, hyvä! Vieraat vaihtavat merkitsevän silmäyksen, juovat.

IMARI

Laskien haarikan pöydälle: Nyt on kovat ajat Mer-
viassa!

ISÄNTÄ

Kovat on, kovat. — Kuuluukos maailmaan mitä?

IMARI

Ei päivää, ettei uutta. Jokos olette kuulleet että vanhimpainpirtti poltettiin?

ISÄNTÄ

Jo kuultiin — jotain huuhua. Vaan minkäs tautta?

IMARI

Minkä tautta? Hm. Katsoo pitkään: Mutta minkäs sinä olet miehiäsi?

ISÄNTÄ

Jaa minäkö, jaa? Hm.. jaa.. Olen, niinkuin näet, vierasmajan pitäjä..

IMARI

Tiukasti: Vaan oletko myöskin mies, se on: seisotko Mervian puolesta?

ISÄNTÄ

Käsiään hykertäen: No nyt sattui.. että satuttiin samaa mieltä! Mervian puolesta seison, lujasti, molemmin jaloin, ja vaikka juoksenkin — siitä oli juuri tässä eukon kanssa puhe..

IMARI

Hyvä on! — Vanhimpainpirtti poltettiin, selvällä mervankielellä haastaen, koska se oli kettujen pesä!

ISÄNTÄ

Kettujakos siellä olikin . . ?

IMARI

Rajusti: Mitä muuta sellaiset ovat! Antavat riis-
tametsät, kalavedet, maat mannut ja lopuksi sen vii-
meisenkin miehuuden merkin, mikä kansalla vielä on
— miekat. Toiset eivät suostuneet, mutta Urmas
miehineen! Kerskuivat etteivät mitään pelkää — sil-
loin se pistettiin pesä tuleen!

ISÄNTÄ

Armias! Paloivatkos ne nekin?

FLÖIDE

Purevan ivallisesti: Koskas sinä, hyvä mies, olet
kuullut ketun omia häntäkarvojaan polttaneen!

IMARI

Kun olisivatkin, jumal-avita, palaneet! Muronni,
oikein meitä pilkatakseen, vaatii miekat — veronalai-
nen ei muka tarvitse miekkoja, he muka suojelevat.
Ja nämä harmaapartaiset jänissielut pääpättävät —
marisevan matkivasti: se on väärin, se on väärin, mutta
kun väkisin, niin . . ottakaa. Surma!

EMÄNTÄ

Tuoden ruokia pöytään: No sitä samaa minä olen

aina sanonut, että kun kerran on mies, niin käyköön housut jalassa! — Ottakaas, hyvät vieraat, nyt olisi!

FLÖIDE

Siin' on emäntää, taar-avita! Sellaisia eukkoja kun olisikin vanhimpainpirtissä ollut, ei meidän nyt tarvitsisi tässä hävetä!

ISÄNTÄ

Hymähtäen: No no! — Mutta minkäs luulette tästä lopuksi tulevan?

IMARI

Tulisesti: Tulee tulenkiukkunen taistelul! Ja se on jo käymässä — me olemme nyt niillä asioilla. Kansa on nostettava, emme anna ainoata miekan kahvaa! — Milläs mielellä tämän puolen miehet ovat?

ISÄNTÄ

Salaperäisesti: No niin luulen että vastaan — vaikka puhutaan hiljaa . .

IMARI

Ei, kovasti nyt pitää puhua! Ja niin pitää sinunkin, joka miehelle joka täällä käy. Sillä ketut ovat myös liikkeellä.

FLÖIDE

Katkeran ivallisesti: Oikein jumalien nimissä ja valkoisissa tietäjänviitoissa — horna!

ISÄNTÄ

Älä! Onkos tuo totta?

IMARI

Totta. Urmas panee jumalat ja manalat liikkeelle, saadakse miehet käymään — hameissa!

FLÖIDE

Ylenkatseellisesti: Koiralla on koiran polku! Lemmittynsä surmaamisella alotti, kansansa murhaamisella lopettaa — hyi!

IMARI

Älä viitsi, Flöide . . siitä kerrotaan niin monella tavalla! Isännälle: Katsos Merts, Urmaan ensimmäinen lemmitty, katosi tietämättömiin, niinkuin luullaan: hukutti itsensä rakkaudesta. Nyt kerrotaan Urmaan surmauttaneen hänet orjillaan ja sitten omin käsin —

ISÄNTÄ

Ai ai ai —

FLÖIDE

Iskee nyrkkinsä pöytään: Lopeta, taar-avita! Joka ei Mertsistä taida sen soreammin kertoa, ei saa puhua samana päivänäkään! Siitä on monta surunihanaa runoa laulettu.

IMARI

Minähän, veliseni, en ole runoniekka ja minusta tuommoinen vanha naisjuttu —

FLÖIDE

Nousee kuohahtaan: Tietysti, tietysti — vanhoja juttujahan ne kaikki ovat, jotka meitä koskevat! Joko merveillä nyt on tarpeeksi laivoja — vanha juttu! Joko te maanmyyrät nyt osaatte kauppareiteillä kulkea — vanha juttu! Joko täällä nyt on järjestystä ja ihmistapoja — vanha juttu! Mutta on, taar-avita, sentään yksi uusikin juttu, joka meidän täytyy teidän päähänne ajaa — miehuus ja kunniantunto!

IMARI

Isännälle: Runoniekka, niinkuin näet! Käy Flöiden luo ja lyö häntä olalle: Heitä hornaan nuo vanhat, niistä emme koskaan sovi! Ja voisimpa muistuttaa, että se teidän ruumisarkkujuttunne oli jokseenkin tyhmä juttu. Mutta menneistä ei sanaakaan. Nykyisestä olemme yksimielisiä ja urhokkaita olette miehiä!

ISÄNTÄ

No minustakin niin peijakkaan karskia poikia!

IMARI

Karskia miehiä, ja veljiä ollaan! Ne sateessa ja myrskyssä täällä ponnistelevat Mervian vapauden puolesta, kun nämä hirtehisen tosimerkit makaavat taljojensa alla ja myyvät maansa muronneille. — Terve, runoniekka! Juo.

FLÖIDE

Olkoon menneet — terve, Imari! Juo.

ISÄNTÄ

Uteliaasti: Mutta mitäs sinä, hyvä vieras, siitä myymisestä puhuit?

IMARI

Niin siitä? Kuinkas sanottiin: kukaan ei myy muronneille maata. Katso nyt ympärillesi kutka myyvät — Urmaan miehet suurista rahoista! Ymmärrätkös yskän...? Ja miksi ne nyt taas miekat antavat? Siksi että saavat jokainoasta miekasta — muronneilta maksun!

ISÄNTÄ

Päätään viipottaen: Oh hoh hoh!

IMARI

Sellainen on tämän kurjuuden pohja. Muuan noita jo silloin uhrikivellä oli tämän kaiken Urmaasta ennustanut. Tekee ensin paljon hyvää, niin oli sanonut — mutta varokaa: sitten hänestä tulee tämän maan kirous! Ja tuli —

KOLMAS MATKUSTAJA

Palaa. Luoksensa rientävälle Imarille ja Flöidelle: Kunnossa on! Oiva mies — vaikka kyventä konien nurkan alle, jos tarvitaan!

IMARI

Hyvä! — No niin isäntä, nyt lähdemme! Maksaa: Olkaa avullinen Puonnin Keltille ja muistakaa mistä on kysymys: Mervian tulevaisuuden taakka on nyt meidän hartioillamme. Jos ne pettävät, silloin on kaikki hukassa. Kansan kunnian ja vapauden edestä kaikki! — Näkemiin. Lähtevät.

Kaksi matkustajaa, muuan mervi ja eräs tietäjä, tulee. Sattuvat ovela lähtijäin kanssa vastakkain.

TOINEN TULIJA

Oh!

IMARI

Oho!

TULIJA

Touhukkaasti: Sinäkö se oletkin, veli hopia? No se sattui — terve, terve! Kättelevät. Samoilla asioilla tietysti — katsos minäkin jo jätin sen kirotun veenijoukon ja olen nyt tosi-sininen Urmaan mies!

IMARI

Tuiki hämmästyneenä: Vai niin...? Purevasti: Minäkin jo jätin — maansamyyjät! Menevät.

TOSISININEN

Ällistyneenä: Vai niin...? Katsoo pitkään heidän jälkeensä. Sylkäsee: Hyi horna! Ryökäleen veeniheit-

tiö! — Hyvät illat, hyvä isäntäväki! Koiran ilma ulkona — ja koirat juoksevat ovissa vastaan. Hieroo käsiään: Hei, emännällä on lämmintä, hyvä juttu! — Mutta kuules, isäntä! Tämän minun toverini pitäisi saada muuttaa kuivaa. Minä kyllä kestan, minä tuulenpurema tervaskanto, mutta —

ISÄNTÄ

Ehättäen: Ja meillä kun sattuu olemaan juuri niin kuin teitä varten tämä toinen suoja. Niin että jos suvaitset, arvon tietäjä . . Vie tietäjän tavaroineen kylkeissuojaan.

TOSISININEN

Katsos, emäntä, se riippuu mielialasta! Kaikki riippuu mielialasta. Housut märkinä, mutta aina iloinen mieli! oli minun isävainajani sana. Ja niin on nyt näissä suurissakin asioissa. Kas, isäntä jo palaa! Panes nyt, taatto, pöytä koreaksi — nyt ollaan isänmaan asioilla!

ISÄNTÄ

Vai niillä, minä juuri arvasin. — Hei eukko, joudutappas ruokaa tälle isänmaan miehelle!

TOSISININEN

Oikein, sinulla on isänmaallinen mieli! Nyt on kovat ajat, hiton kovat! Katsos, muronni ahdistaa, ja veeni-lurjuksia ja tuommoisia noin isännättömiä

koiria juoksee joka nurkassa. Tuokin roisto! Isänmaan mies oli ennen, nyt möi itsensä veeneille.

ISÄNTÄ

Älä hulluja! Onkos se totta? Tuo haarikan: Terveksesi!

TOSISININEN

Isänmaan ja merviläisyyden tosi onneksi! Juo pitkään. Myyvät, myyvät koko maan Veenialle että roikaa, siksi ne täällä yhdessä juoksevat. — Kas, emäntä . . kiitos vaan! Istuu syömään. Ja myyvät toisellekin taholle — saavat muronneiltakin rahaa!

ISÄNTÄ

Nyt en usko enää korviani!

TOSISININEN

Totta joka sana! Katsos, se on tyhmyyttä. Siellä on muka ystäviä, antavat rahaa, hokevat: pankaa lujasti vastaan — että saisivat, juukelit, lähettää tänne sotamiestä niinkuin salkoa. Mutta meidän Urmas sanoi: ei pojat! Meitä ei pistetä veenien ruumisarkkuun, eikä meitä pistetä muronnien. Odotetaan pojat — henki ja merviläisyys se on pääasia. Kun se säilyy, niin aina sitä — — Hei, heilautappas lisää!

ISÄNTÄ

Totisesti, kun oikein aattelee, niin eihän henkeä paitsi tule ensinkään toimeen!

TOSISININEN

Ei ei. — No, tämän hölmökin ymmärtää, mutta ymmärrätkös sinä mies — älytikkaa?

ISÄNTÄ

Hölmistyneenä: Älytikkaa . . ? En ole edes kuullut.

TOSISININEN

Ohhoh miesparka, et sitten paljo ymmärrä! No, minä selitän. Katsos, kun joku ahdistaa, niinkuin nyt muronni meitä, niin pannaan suu edessä makeaksi, että joo-joo-joo. Mutta takana onkin semmoinen hienokärkinen älyn tikka että: älä nokkase ennenkun tipahtaa!

ISÄNTÄ

Viekkäänvälkkyvin silmin: Ahaa, nyt minä alan ymmärtää!

TOSISININEN

Heittää syöntinsä, nousee innostuneena: Et veikkonen vielä mitään ymmärrä! Katsos nyt, tulee muronni, sanoo: anna miekat! No, nämä yks-oikeat pässinpäät heti: ei, kunnia, miehuus! Mutta meidän Urmas sanoo: joo pojat, kunniata ne ovat sonnin suuret sarvet, mutta kun niistä peijakkaista tarttuu kiinni! Vaan nupopää, pojat, se puikahtaa vaikka aidanraosta. Antaa sarvien mennä, keihäät jääpi, ja jos me joskus nosamme jymyn, niin jumal-avita me hutkimme muroneja keihäillä niin vietävästi!

ISÄNTÄ

Käsiään hykertäen: Mutta tottatisesti, siinä Urmaassa on poikaa!

TOSISININEN

Siin' on. Katsos, me ollaan sen kanssa hyvät tutut. Sanoo kerran: karhu on suuri ja vahva, Veitas . . ei ole äimällä pistelemistä. Mutta peijakkaan tyhmä — nenä näppien väliin, ymmärätkös? Ymmärän, sanon minä — ja me vedetään nenästä niin vietävästi!

ISÄNTÄ

Innostuneena: No niin-niin-niin-niin vietävästi!

TOSISININEN

Ei sinulla, ystävä, ole älytikasta vielä kuin pikusen hajua. Alennetulla äänellä: Katsos, siihen tarvitaan salatietoja. Siell' on kummat jutkut, sadat paulat. Nämä urhoolliset sarvipäät vapisevat kuin haavanlehti, mutta meidän Urmas, joka kaikki tietää, se poika vaan sipasee noinikään pehmeällä kädellä, ja taas on vaara ohitse. — Ai, kuules! Kenenkäs me saamme tähän kylään semmoisen tosi-isänmaanmiehen, joka rupeaa toimimaan ja lähettämään tietoja?

ISÄNTÄ

Minkälaisia tietoja?

TOSISININEN

Ihan kaikkia: kutka ovat vastaan, mitä tekevät, mitä aikovat tehdä — se on älytikkaa! Katsos, ei sitä kaikki ymmärrä. Alennetulla äänellä: Tuokin tietäjä tuolla, se poika vaan paukuttaa sitä suoraa köyttä. No no, hyvä mies, mutta ilman älytikkaa on niinkuin olisi aina märät housut jalassa ja täytyisi niitä kuivatella toisessa huoneessa, kun älytikkamies sillaikaa toimittaa paljon asioita. — No, mihinkäs me jäitiinkään? Ai niin, Urmas sanoi että koeta nyt, Veitas, saada sinne Vuori-Mervian kulmalle sopivat miehet. Niin että kyllä kai sinä, hyvä ystävä, rupeat?

ISÄNTÄ

Hätäntyneenä: Jaa minäkö . . ? Ei, ei — kun en minä oikein ymmärrä sitä älytikkaakaan —

TOSISININEN

Älä lörpöttele, sinä olet jo oikein hyvällä alulla!

ISÄNTÄ

Mutta sittenkin . . ei, ei minulle sovellu. Hiljemmin: Vaan minä hankin jonkun toisen, sillä asiaa minä kyllä kannatan . . näin hissuksiin.

TOSISININEN

No, hyvä sekin. Katsos, meill' on sadat raudat tullessa, sillä Mervian tulevaisuuden raskas taakka painaa nyt meidän hartioitamme. Hätäisenä: Mutta tulen

turkanen, ne koirathan ennättävät ennen meitä! Minnekkäspäin ne menivätkään?

ISÄNTÄ

En minä vaan —

TOSISININEN

Älä viisastele, mies! Eivätkös ne menneet Änet-sään päin?

ISÄNTÄ

Salaperäisesti myhäillen: No taisivat. — Mutta ettekös te yöksi —

TOSISININEN

Vai makailemaan tällöisenä aikana! Huomaa tietäjän, joka on tullut sisään: No niinkuin suuhun ja käteen! Meidän täytyy heti lähteä, muuten ne veenilurjukset . . Odottelehan, kun laitan hevoset kuntoon. Menee kiireisesti ulos.

ISÄNTÄ

Tietäjälle, joka kävelee mietteissään: Nyt on vaikeat ajat. Mitäs sinä tästä ajattelet, jumalien mies?

TIETÄJÄ

Pysähtyy: Vaikeat ovat ajat, ystävä. Minäkin kauan tutkistelin ja jumalien neuvoa tiedustelin. Nyt olen varma. Vilja arvostellaan jyväänsä laadusta. Toisella puolella murhapoltot ja omankäden oikeus, mie-

kanusko, röyhkeys ja kansan villitseminen johtomiehiä vastaan, jotka ovat jumalilta. Toisella totinen nöyryys ja usko korkeampien voimien sallimukseen. Helppo on valita.

ISÄNTÄ

Jaa, jaa, kun se noin syvästi selitetään.

TOSISININEN

Tulee: No nyt on kaikki kunnossa! Tarttuu haarikkaan, hartaan innostuneesti: Olkoon toimillamme menestys, vahvistukoon isänmaa ja tosimerviläisyys! Juo. Hei, päin tuulta isänmaan puolesta! Eletään tervennä!

ISÄNTÄ

Samoin. Raapii korvallistaan: Mutta tuotanoin: minun maksuni . . ?

TOSISININEN

Katsos peijakasta! Siinä nyt näet kuinka isänmaan ajatus viepi kaikki muut ajatukset. — Tässä . . No terveppä terve! Menevät.

EMÄNTÄ

Sen minä vaan sanon, etteivät tuommoiset miehet minua miellytä, olkoot ne älytikkoja taikka mitä hälyhippoja!

ISÄNTÄ

Hy, pitäisikö sinun sitten kaiken maailman miehiin mielistyä — hy, sanon vieläkin!

Linnankoski, Kiro. — 8

Oven takaa kuuluu vinoa tiukujen helinää — joku haparoi ovea. Tulija avaa, mutta ei pääse sisään, sillä hänellä on selässä jotain, joka ei mahdu. Pääsee vihdoinkin kylittään — sisään astuu kärejämäen **Tuntematon**. Hän on kovin vanha ja laiha, tukka ja parta valkosissaan. Kymäraisilla hartioillaan hän kantaa tuohiköysin kiinnitettyä, pölkystä veistettyä raskasta taakkaa. Taakan tasaisella laella on turpeessa kasvava kuusennäre, sen vieressä toisella puolella altaantapainen, toisella kasa turkisinahkoja ja puusta kyhätty pieni talo. Taakan sivuilla riippuu kaksi pitkää miekkaa, jotka liikkuessa hiljaa narisevat rautahahloissaan. Hatun reunassa on kauttaaltaan pieniä tiukuja, jotka liikkuessa vienosti soivat.

EMÄNTÄ

Pelästyneenä: Jumalat, mikäs se !?

TAAKANKANTAJA

Läähättäen, värjyvän kuiskaavasti: Taakankantaja! Ihmisten auttaja! Mikäs emäntää painaa? Nauraa outoa, äänetöntä, ihmishengen yöpuolen mailla harhailevaa naurua.

ISÄNTÄ

Epäröivänä: Mutta mitäs vieraalla oikein on . . ?

TAAKANKANTAJA

Taakkaa! Ihmisillä on niin paljon taakkaa. Kun kuun sarvet ovat näin ja Otavan häntä noin . . silloin on aina taakkaa. Osottaa taakkaansa: Rajakorven metsä putosi alas, eikä ihmiset jaksa kantaa. Tuolla on se suuri kalajärvi, joka juoksi ylös. Ja tuolla istuu Mer-vian veronahat. Näetkös tuota Hiiden taloa? Hiisi

ostaa nyt taloja ja muuttaa hornan Merviaan. Ja nämä miekat täytyy viedä Hiiden linnaan. Hiisi pelkää miekkoja . . nyt ne ovat kahleissa . . kuulkaas kuinka ne itkevät, Mervian miekat . . Ah, painaa, painaa, painaa . . Lyyhistyy läähättäen, tuskanhiki otsalla.

ISÄNTÄ

Istu jumalien laupeuden nimessä, miesparka, ja levähdä!

TAAKANKANTAJA

Ei ole aikaa . . Täytyy auttaa . . kaikki muut ki-roovat poloisia. Ah, painaa . . Katsos, tuolla toisella puolella on enemmän, mutta kyllä taas kohta tulee toiselle lisää . . nauraa outoa naurua. — Istuu sitten pöydän ääreen. Lempeästi: Mikäs teitä nyt painaa, ystävät?

ISÄNTÄ

Laske, hyvä mies, taakkasi siksi aikaa alas, kun levähdät — minä autan.

TAAKANKANTAJA

Torjuen: Ei, ei . . silloin se painaa ihmisiä. Valittaen: Minun täytyy näin nukkuakin . .

EMÄNTÄ

Tarjoo oluthaarikan: Juo, vierasparka, juo! Koettaa sillävälin nostaa taakkaa molemmin käsin, mutta ei saa hievah-tamaanakaan: Kaikki hyvät haltiat armahtakaa! Kääntyy pois päin.

TAAKANKANTAJA

Keskeyttää äkkiä juontinsa, kuuntelee: Äh . . äh . . äh!
 Kuuletteko, kuuletteko kuinka ne ulvovat ja huu-
 tavat apua? Minä kuulen kaikki ihmisten äänet
 koko Merviassa. Pudottaa haarikan, ryntää ylös: Apuun,
 apuun! Menee kiireisesti, miekat narisevat, tiuvut soivat. —
 Pitkä äänettämyys.

ISÄNTÄ

Oh-hoh! Korjaa haarikan lattialta.

EMÄNTÄ

Silmiään pyyhkien: Hoh-hoi-jaa!

Ulkoa kuuluu laulua:

Heliheli, heliheli, heliheli hei!
 Vuorilla nuoria
 kuusia suoria,
 heliheli, heliheli hei!

Joukko nuoria miehiä ryntää iloisesti huudahdellen
 sisään.

ENSIMÄINEN

Hyvät illat, kuin Mervian sillat! — Hei altaan-
 tappi, annas herua!

ISÄNTÄ

Olkaa siivolla, en ole nyt sillä päällä . .

MUUAN VANHEMPI

No no! Me vaan tultiin hiukan juttuamaan.

ISÄNTÄ

No, kun siivolla istutte. Menee laskemaan. Nuoret miehet istuvat pöydän ympärille.

ENSIMÄINEN

Osottaa toiselle puolelle pöytää: Ja nuo raukat aikovat antaa miekkansa! Jumal-avita, tästä puoleen ei vuorilla enää tarvita housuntekijää!

TOINEN

Vastakkaisella puolella pöytää: Ja nuo raukat aikovat kaivaa miekkansa maahan — ne, jumal-avita, miehiä ovat! Mutta me pojat, me uskalletaan lyödä miekka pöytään ja sanoa: siin' on rauta, mutta — mies on täällä!

JOUKOSTA

Hyvä, hyvä! Naurua ja pakinaa. Isäntä tuo haarikat.

KOLMAS

Hei, terveeks pojat! Oli mitä oli, mutta meistä se nyt riippuu Mervian tulevaisuus! Juovat innostuneesti. Laulavat:

Heliheli, heliheli, heliheli hei!
Vuorilla nuoria
poikia suoria,
heliheli, heliheli hei!

Ulkoa kuuluu meluisia ääniä ja askeleita — ovi reväistään auki. Sisään ryntää mies, jonka pään ympärillä on verinen side. Hänen jälessään kaksi miestä kantaa verta valuvaa kolmatta, jälessä tulee vielä yksi mies. Vievät haavotetun penkille.

ENSIMÄINEN TULIJA

Näin nyt kävi, isäntä! Tulkaas apuun, että saadaa sidotuksi. Vettä emäntä, joutuun! Urmaan miehet hirtehiset! Väijyivät metsässä juuri kun rajan yli ajettiin. Sillä ne koiransielut ovat vannoneet, että Mervia on nyt Manan hurtille myytävä!

EMÄNTÄ

Jumalat meitä armahtakoot! Rientävät apuun.

6. KUOHILAITTEN TANSSI.

Urmaan pirtti. — Urmas ovenpuolella tervehtää Roukkaa, Halloa ja erästä kolmatta vanhinta Hämeriä.

ROUKA

Huonoa! Metsä-Merviasta on saatu tuskin kolmatta osaa.

URMAS

Kiivaasti: Tuskin kolmatta osaa...? Nousevat sillanteelle.

HÄMERI

Minun kuulumiseni ovat vielä huonommat. Viiron kulmalta ei ole saatu sitäkään.

URMAS

Polkee jalkaa: Mutta sen täytyy onnistua! Kuin anteeksi pyytäen: Istukaa, ystävät! — Minä en tätä ymmärrä...?

ROUKA

Monet pienet seikat vaikuttavat. Jo vanhimpain-

pirtin polttaminen heitä suuresti rohkaisi. Sitten parjaus —

URMAS

Kuohuen: Niin, se parjaus — sitä vastaan ovat jumalatkin voimattomat!

HALLO

Olkapäitään kohauttaen: Parjaus ei paljon paina — toimekkaat miehet tässä kolttoiset tekevät! Imari-heitä Änetsässä on villinnyt kokonaisen kulmakunnan.

HORMA

Tulee kiireisesti: Terve! Myöhästyin, vaan tuonpa sitten uutisiakin!

KAIKKI

No...? Nousevat uteliaina. Urmas käy vastaan.

HORMA

Malttakaa, malttakaa! Tervehtii Urmasta. Riemukkaasti: Veenit lähtevät tästä maasta, ja ainiaaksi!

TOISET

Hämmästyneinä: Mitä...? Älä!

HALLO

Nauraa myrkyllisesti: Hyh hyh hyh hy-hy-hy...
Vai sankarit kápälämäkeen, hy-hy-hy-hy-hy-hy.

HÄMERI

Viipottaa kättään: Jumalat tuulta purjeisiin pullistakoot!

URMAS

Joka on seisonut mietteissään, Hormalle tiukasti: Leikkiäkö lasket, mies?

HORMA

Kaukana siitä! Muuttavat aina Itariaan saakka. Ensimmäistä alusta jo varustetaan ja tietoa levitetään kansaan.

URMAS

Vai Itariaan...? Raivostuneena: Kun menisivät, — mutta he eivät menel! Sillä aluksissa ei kule ne maat, ne pirtit, kaikki se hyvyys, minkä he täällä ovat koonneet. Mutta: tietoa levitetään kansaan! Niin juuri, te maineensairaat suupaltit, se oli oiva temppu! Taas röyhkeys nousee, taas muutamia kymmeniä-satoja miekkoja maahan kaivetaan — koska sankarit pääsevät meren taa turviin. Horna!

SÄTENE

Sanantuoja Vuori-Merviasta kiireisellä asialla!

URMAS

Anna astua! Käy sillanteen reunalle.

SANANTUOJA

Tulee pölyisenä ja hengästyneenä: Olen Veitaan sanantuoja. Meidät yllätti onnettomuus —

URMAS

Kärsimättömästi: Sen näen päältäsi! Etkö osaa kertoa?

SANANTUOJA

Meiltä kaikki ryöstettiin Siiranteen ahteessa. Päällemme hyökkäsi aseellinen joukko —

URMAS

Manala! Miksette pitäneet puolianne?

SANANTUOJA

Meitä oli liian vähän. Emme arvanneet —

URMAS

Tyhvät, pöllöt! — Missä isäntäsi, eikö hän uskaltanut itse tulla!

SANANTUOJA

Isäntäni makaa haavottuneena. Yksi kuoli, kaikki muut ovat haavottuneet pait minä. — Minkä tiedon saan viedä isännälleni?

URMAS

Hurjistuneena: Sen tiedon että hän on . . . Malttuu:

Mene lepäämään, saat myöhemmin tietosi. Sanantuoja lähtee.

Varro! Paljoko teillä oli?

SANANTUOJA

Vähän kahdeksatta sataa.

URMAS

Huutaen: Kahdeksatta sataa? Koko Vuori-Mer-
viasta? Mitä te olette tehneet, miehet?

SANANTUOJA

Kaikki mitä ihmisestä irti saa! Siellä tietäjät vil-
litsivät.

URMAS

Tietäjät...? — Saat mennä.

Nousee korokesillalle, kiihtyneenä: Tietysti, tietysti
heidänkin pitää Hiittä palvella, kun maa on vaa-
rassa!

HORMA

Sen pahempi he ovat koskemattomat.

URMAS

He eivät saa olla koskemattomat! Riistämme
niskottelevilta uhrintoimituksen!

HALLO

Ja siihen loppuu uhriannit, heidän hengenpiti-
mensä — tepsii, tepsii!

ROUKA

Urmaalle: Mutta, hyvä ystävä, eihän meillä ole oikeutta —

URMAS

Rajusti: Sen oikeuden otamme, Mervian nimessä! Vastustus on murrettava — miekkoja, miekkoja, vaikka maan alta!

SÄTENE

Kaksi orjaa pyrkii puheille!

URMAS

Orjia...? Katsoo kysyvästi toisiin. No, anna tulla. Käy sillanteelta alas.

Kaksi vanhahkoa orjaa tulee, kumartavat.

TOINEN ORJA

Minä olen Jolma, Horhojan isäntäorja ja niinkuin orjain johtomiehiä... tämä kumppani on Jönkä. Me tultiin puhumaan siitä, että asiat nyt ovat hullusti —

URMAS

Orjainko asiat...?

JOLMA

Niin. Muronni yllyttää ja lupaa vapauden —

URMAS

Kivahtaen: Hullujako olette? Ovatko he vapautaneet omat orjansa?

JOLMA

Iaa, jaa, mutta se vapauden asia —

JÖNKÄ

Siinä se juuri on solmu!

JOLMA

Ja me kuultiin että sinä olisit sen puolesta, että orjat vapaiksi . .

URMAS

Minä olen sen asian puolella, mutta aika ei ole nyt sopiva.

JOLMA

Meidän mielestämme se on nyt juuri kaikkein sopivin. Katsos, se vapauden ja vastaaniskemisen henki, joka nyt on maassa, on meissäkin —

URMAS

Kiivaasti: Vastaaniskemisen . . ?

JOLMA

Välittelevästi: Tarkotin että meidän keskuudessamme asiat ovat nyt niinpäin . . kuinka sanoisin . . että me emme tiedä mitä tuleva on . .

URMAS

Nousee sillanteelle toisten luo. Neuvottelevat hiljaa keskenään, josta kuuluu ainoastaan katkonaiset: ei koskaan — täytyy, täytyy!

Palaa orjain luo: Me otamme asian harkittavaksi. Ehdotamme että kaksikymmentäviisi täyttäneet pääsevät heti vapaiksi ja muut sitä mukaa kuin tämän ijän täyttävät. Siis kahdenkymmenenviiden vuoden päästä ovat kaikki vapaat.

JOLMA

Korvallistaan raapien: Se on joteskin pitkä aika. Me kuolemme ennen sitä me ..

URMAS

Kiusaantuneena: Mutta itsehän te pääsette heti! Hyvä jos saamme tähänkään suostumaan. Menkää, menkää, ja selittäkää tämä kaikille!

JOLMA

Kumartaa, hätäisesti: Kyllähän me .. Jöngälle: Niin, kyllä kai me .. hiljemmin: ei me muronnien kautta kuitenkaan .. — Niin, kyllähän me koetetaan. Mutta ilmottakaa nyt pian, sillä me .. emme tiedä mitä tuleva on .. Menevät.

URMAS

Kaikki yhtäikaa, sakeana ja sekaisena kuin kevät-tulva! Vaikka minulla ei ole mitään vastaan, se vain vahvistaa sukumme voimaa.

HALLO

Olkapäättään kohauttaen: Haaveilet, kuin runonruikuttaja kanteleen ääressä! Joukot ovat joukkoja ja py-

syvät joukkoina. Osottaa maahan: Tuolla on niiden paikka, kansan varallisuuden maaperänä, josta se itse kohoaa korkeana ja kauvas näkyvänä!

URMAS

Heitä — emme sovi siinä yksin. — Mutta miekkoja, miekkoja!

ROUKA

Paljoko meidän pitäisi vähintään saada?

URMAS

Ainakin puolet.

HALLO

Lyhyesti: On etsittävä kätköpaikat, on annettava palkkio niille, jotka ovat avullisia!

URMAS

Oh jumalat tätä kurjuutta! Lauhtuen: Niin niin — onhan parempi että me etsimme, kuin että murennit tulevat etsimään.

HALLO

Mitä aijot ryöstettyjen miekkojen suhteen?

URMAS

On koetettava saada takaisin.

HALLO

Anna takoa yhtä monta sijaan -- se on kohtuus!

HÄMERI

Ihastuneena: Oiva keksintö!

URMAS

No niin, no niin — kunhan pääsemme rauhaan.

HALLO

Olkansa yli: Antaisin saman tien takoa minkä kerkiävät!

URMAS

Kiivaasti: Ei, siihen en suostu! — Mutta meidän täytyy vielä tänään kokoontua. Kutsukaa vanhimmat koolle, käyn itse tietäjäin vanhimman luona. — Näkemiin! Toiset menevät.

Urmas yksikseen: Jumalat varjelkoot pientä joutumasta suuren jalkoihin! Se on kuin painajainen — ei saa edes huudetuksi.

Nousee sillanteelle: Kuinka pahuus on voimakas, kun se on kokonainen! Katkerasti: Te luopiot, te luopiot! Miksi te säritte minun aatteeni, miksi te tämän suvun uudelleen pirstasitte!

SÄTENE

Joukko niitty-mervejä pyytää puheille!

URMAS

Taas...? Ei hengähdyksen lomaa! — Niin niin, anna tulla! Käy vastaan.

Joukko vanhoja miehiä tulee.

URMAS

Lämpimästi: Tulkaa terveinä, kansan miehet!

VANHA NIITTY-MERVI

Niin että sinä se sitten olet se U r m a s. Emme ole koskaan nähneet, mutta kuultu on. Tulimme nyt näkemään ja puhumaan, kun emme ole enää elämästä selvillä.

URMAS

Kättelee: Raskasta, raskasta on elämä. Istukaa! Viittaa istumaan rahvaanpenkille, tuo itselleen istuimen kiukaan luota.

NIITTY-MERVI

Puhumme sinulle niinkuin isälle. Luonnon järjestys on vierähtänyt, rajutuulet puhalttaa ja rankkasateet lankee, kuun ympärillä säirii kuuma sappi! Eilisvuotena poltti kuivuus, tänä vuonna vesi viepi. Jo keväällä tulvi Auree, nyt itse Ilmoka nousi ryntäilleen, kaikki niityt peitti —

URMAS

Onko kansa joutunut hätään...?

Linnankoski, Kirok. — 9

NIITTY-MERVI

Ei se hätä olisi pahin, toinen on pahempi. Sopus on hävinnyt, kiistan ja vainon henki sijalla. Tämä miekkajuttu oli pahin.

URMAS

Kiihkeästi: Onko, onko annettu miekat . . ?

NIITTY-MERVI

On annettu ja on pidetty — kahakäteen on. Ja siinä se juuri on. Veli antaa, toinen pitää, naapuri luovuttaa, toinen kaivaa, vaimo on eri mieltä kuin mies. Osa poikiamme piileksii metsissä, pirttejä poltetaan — ja on huonoja miehiä joukossamme, käyvät vieraan asioita. Jumalat meitä armahtakoot!

URMAS

Kiivaasti: Siinä nyt näette mihin veenien yllitys vie!

NIITTY-MERVI

Ei ole veenejä nähty ei kuultu, vaan tämä eri mieli on meidän kesken. Sanottiin taas olevan jotain tulossa, niin käytiin kysymään että mitenkä ne asiat oikein ovat.

URMAS

Tehän viivyttte huomiseen? — Nousee: Niin, minä selitän illalla kaikki. Sanon nyt vaan, että mitään uutta ei ole tulossa — kun saamme tämän miekka-

jutun loppuun, on rauha maassa. Mutta miekat on annettava! Ja teidän täytyy luottaa, sillä omat miehenne ovat nyt ohjaksissa.

NIITTY-MERVI

Nousevat: Kyllähän me . . Ja hyvä on, että on omat miehet. Mutta kun me emme tiedä mitä nämä omat miehet —

URMAS

Niin niin, selitän kaikki illalla. Levätkää terveydeksenne! Miehet menevät.

Urmas nousee sillanteelle: Kaikki sekasorrossa! Voisin tehdä rikoksen, voisin takoa noita kirottuja miekkoja yöt päivät, voisin niitä varastaa ja ryöstää. Sen täytyy perille! Kärsimystä on, mutta pohja säilyy. Miltei riemukkaasti: Kauppareitit ovat nyt hallussamme, vanhimpainpirtissä ei ole enää yhtään veeniä — pohja säilyy, pohja säilyy! Käy patsaan luo ottaakseen vyönsä ja päähineensä.

ULKOA

Kentältä kuuluu meluista puhelua ja hihkuvia huutoja, jotka yltyvät hurjaksi lauluksi ja tanssin töminäksi:

Hah hah hah, hih hih hih,
hauskoja poikia ollaan!
Heh heh heh, hih hih hih,
Mervian poikia ollaan — hih!

URMAS

Ryntää ovelle ja huutaa Sätenen: Ketä ne? Mikä elämä siellä?

SÄTENE

En tunne, näyttävät nuorilta miehiltä.

URMAS

Kuinka ne uskaltavat!? Käske paikalla tiehensä!

HELJÄ

Tulee suojansa ovelle, hätäisenä: Mitä ääniä ne? Ketä siellä, Urmas?

URMAS

En tiedä. Lähetin juuri Sätenen poiskäskemään. Ulkoa kuuluu hälinää, puheen sorinaa.

SÄTENE

Palaa: Eivät lähde. Ne ovat miekanviejiä, ovat kauhean päihdyksissä.

ULKOA

Hurjasti: Hah hah hah, hih hih hih,
Mervian poikia ollaan!
Heh heh heh, hih hih hih,
Mervian puolesta ollaan — hih!

URMAS

Tuskaisena: Mene, Heljä, omaan suojaasi! Sulkee ikkunan juoksulaudan — huone käy hämäräksi. Käy korokesillalle ja laskee lakeisaukon sulkulaudan — huone käy miltei pimeäksi, vain lakeisaukon ja ikkunan seuduilla kumottaa heikot valovirrat. Ulkoiset äänet himmenevät, sorinan keskeltä kuuluu kuitenkin:

MIEHEN ÄÄNI

Hei, tulkaas tytöt karkeloimaan!

NAISEN ÄÄNI

Teidän kanssanne! Hävetkää — kuohilaat, miekkanne myyjät!

MIESTEN ÄÄNIÄ

Mitä se sanoi.? — Jumal-avita!

NAISEN ÄÄNI

Kuohilaita, kuohilaita! Miehuutenne myyneitä raukkoja!

MIEHEN ÄÄNI

Tuosta saat, hornan kämäleuka! Kuuluu kimeä naisen kirkasu.

MIESTEN ÄÄNIÄ

Se oli oikein! — Veenien koina! — Me ollaan Mervian miehiä, me ollaan Urmaan poikia — hih!

NAISTEN ÄÄNIÄ

Kuohilaita, kuohilaita, kuohilaita! — Hyppikää, hullut!

MIEHEN ÄÄNIÄ

Mitäs me tuommoisista!

TOINEN

Niin, iloitaan pojat! Hauskempi onkin näin —
hah hah hah . . .

Hurjasti: Hah hah hah, hih hih hih,
urheita poikia ollaan!
heh heh heh, hih hih hih,
miekkojen viennistä tullaan — hih!

HELJÄ

Joka on hämyssä katsellut kuinka Urmas kävelee etu-
alalla ja väänteleksen tuskissaan, menee kiireisesti ulos. Laulu
ja tanssi taukoo. Kuuluu hetkisen puheen sorinaa, sitten kaikki
vaimenee hiljaiseksi. Heljä palaa ja työntää ikkunan juoksu-
laudan syrjään: heikko valo virtaa huoneeseen. Astuu sitten
Urmasta kohti, joka istuu pää käsien varassa sillanteen reunalla:

Älä ole enää murheellinen, Urmas! He jo me-
nivät . .

URMAS

Kuin itsekseen: Ja sittenkin on parempi että he
hyppivät, kuin että täällä hyppisivät murennien asen-
tetut pedot.

HELJÄ

Läheten: Epäilemättä . . He sitäpaitsi olivat päih-
dyksissä . .

URMAS

Me olemme kaikki päihdyksissä! Tämän kansan
sisus on sairas.

HELJÄ

Liikutettuna: Niin, sairaita me olemme. Ystävämme Lyylykin — — Keskeyttää pelästyneenä.

URMAS

Kavahtaan: Mitä Lyylystä . . ?

HELJÄ

Välttäen: On . . sairastunut . . Luultavasti sentään paranee. — Minun täytyy nyt lähteä, Urmas . .

URMAS

Lujasti: Miksi salaat minulta jotakin? Tahdon kuulla — tule, Heljä!

HELJÄ

Tulee vitkaan ja istuu hänen luokseen alimmalle koroakeaskelmalle. Hiljaa: Ystävämme Lyyly on . . surmannut itsensä mielenhäiriössä . .

URMAS

Lyyly . . ? Manalla? Omin käsin? — Jumalat, millaisia uhreja tämä aika vaatii!

HELJÄ

Silitää hiljaa hänen kättään, katselee pitkään: Me olemme kaikki ajan uhreja. Kuinka sinä olet vanhettunut, Urmas! Kuinka kansasi kohtalo on sinut harmaaksi purrut.

URMAS

Kuin havahtuen: Olenko minä jo niin vanha...?

HELJÄ

Silittää hänen kättään: Me olemme jo vanhoja.

URMAS

Mutta mihinkä meidän nuoruutemme on mennyt? Milloinka me olemme itsellemme eläneet?

HELJÄ

Silittää hiljaa: Silloin kun olemme eläneet muille...

SÄTENE

Tulee: Rouka-vanhin!

URMAS

Saata sisään! Nousevat.

ROUKA

Katselee oudostellen ympärilleen: Onpa täällä hämärä...?

URMAS

Hämärä, ystävä, ympäröi meitä joka taholla!

ROUKA

Totta puhut — Muronniasta on taas saapunut sanantuoja!

URMAS ja HELJÄ

Taas . . ? Jäävät kuin kivettyneinä paikoilleen.

ROUKA

Hiljaisen kiivastuneesti: Taas! Tahtovat lähettää eri veronhaltijan, joka kerää verot. Nahat ja taljat muka alamittoja. Mutta se on ilmetty vale! Tarkastin jok'ainoan omin käsin, ennenkun ne laitettiin. Kavaluus, kavaluus takana! Tästä täytyy tulla loppu!

URMAS

Vääntelee neuvottomana käsiään: Ja kuitenkin . .

7. ALASTOMAT VETÄJÄT.

Ilmoka-järven ranta — sillä kohti missä Namangan kannas erottaa sen Lautu-järvestä. Paikka on aukea, molemmin puolin harvahkoa metsää. Oikealla metsän laidassa järveen juokseva kuivunut puro-uoma, jonka aukeanpuoleisella reunalla etualalla kasvaa muutamia puita ja pensaita. Itse lahdella aukeaa takana tyynenä ja rauhallisena, oikea ranta loivasti yleten, vasemmalla kuusikkoa kasvavan vaaran korkea rinne. Jonkun matkaa selälle päin keskellä lahdella on pieni saari, jonka oikeanpuoleista kuvetta kulkee kiireisesti kaksi soutuvenettä, eellimäisessä paitsi soutajia myös pieni keulapurje.

Aurinko juuri laskee, palaen keltaisena vaaran puitten takana ja valaen niiden lomitse kultavirtaansa maiseman hiljaiseen tyveneeseen.

VIESTINVIEJÄ

Juoksee järven rannalta, niemekkeen takaa vasemmalta viinosti aukean poikki etualaa kohti oikealle: Voi turman päivää!

Vastakkaiselta puolelta metsästä kuuluu risauksia ja kiireistä juoksua.

ÄÄNI

Metsässä: Hei hei, tännepäin!

TOINEN ÄÄNI

Taempana: Onko järvi siellä?

ENSIM. ÄÄNI

Uoma näkyy — joutukaa! Puiden välissä vilahtaa juoksevia asestettuja miehiä.

VIESTINVIEJÄ

Juoksee aukeanpuolelta uomaan: Hei! Sieltähän jo tullaan . .

ENSIM. TULIJA

Syöksyy metsästä uomaan: Hei! Mitä on tapahtunut?

TOINEN TULIJA

Tytöt tajuttomina kylään juoksivat . .

KOLMAS

Onko se totta . . ?

VIESTINTUOJA

Epätoivoisesti käsiään heilutellen: On. Tuho on tullut!

ÄÄNIÄ METSÄSTÄ

Tänne, tänne! Yhä useampia juoksee paikalle.

VIESTINTUOJA

Teidän metsällä ollessanne tulivat, vaativat tytöt veroriistoja kannaksen poikki kantamaan. Sitten —

UUSI TULIJA

Mitä on, kuinka on?

ENSIM. TULIJA

Malttamattomana: Mitä sitten?

Viestintuoja

Sitten veronhaltijan venettä vetämään kannaksen
yli Laudusta Ilmokaan —

JOKU

Häpeämätöntä!

Viestintuoja

Alasti pakottivat, sotamiehet riisuiivat —

JOUKKO

Raivostuneena: Alasti...? Hirtehininen! Julkikonna!

Viestintuoja

Vetohihnoista vetivät — konna itse taljoilla ve-
neessä — pitkä vaateruoska kädessä. Sillä viskoi alas-
tomia — nyki — nauroi —

JOUKKO

Hurjana: Rietta! Hirtehininen! Surma!

JOKU

Uoman pohjaa tarkastellen: Tästä ovat kulkeneet, anturan jälki näkyy!

VIESTINTUOJA

Tuolla rannassa muut pääsivät — Ilvin raas-toivat taljoille —

JOUKKO

Yhtaikaa: Hornansusi! Maksa maalle! Vielä näkyy veneet! Jousenne, jousenne, joutukaa! Lähtevät juoksemaan järvelle päin.

JOKU

Huutaen: Hei, tuolla on jotain! Osottaa aukealle.

USEAT

Mitä!? Kääntyvät.

VIESTINTUOJA

Tuhojen tuho! Juoksevat kaikin aukealle.

Siellä kolme miestä, joiden vaatteet valuvat vettä, kantaa järveltäpäin kuollutta tyttöä. Tytön alastoman ruumiin yli on levitetty pieni vaate — märät hiukset lepäävät epäjärjestyksessä rinnoilla. Kantajain jälessä kulkee toinen tyttö, ainoastaan hame ja paita verhona. Hän peittää käsillään kasvojaan ja itkeä tyrskyttää hiljalleen.

USEAT

Kauhistuneina: Ilvi!?

TOISET

Kuollut...? — Mitä tämä!?

ENSIM. KANTAJA

Hukuttautui, tyttörukka. Laskevat ruumiin maahan vasemmalle.

TOINEN KANTAJA

Järveen syöksyi. Juuri saavuimme paikalle, kun tämä toinen juoksi hulluna rannalla. Ei ollut vettä — kahlaamalla etsimme — henki poissa.

PUISMA

Juoksee erään seuralaisen kera oikealta, huutaa kaukaa: Missä on Ilvi? Onko kukaan Ilviä nähnyt?

JOKU

Jumalat poika-parkaa armahtakoot!

PUISMA

Saapuu luo, naulautuu kauhistuneena paikkaansa: Siis totta!? Heittää jousensa maahan, syöksyy ruumiin ääreen: Ilvi, Ilvi! Parkasee: Kylmä! Minä tulen hulluksi! Ilvi, Ilvi! Hypähtää ylös: Missä konna? Läpi maksan ammun, miekkaan seivästän! Tempaa jousensa: Ääh — siellä vielä näkyvät! Kosto! Lähtee juoksemaan rantaan päin.

USEAT

Kosto, kosto! Juoksevat mukana.

PUISMA

Työntää nuolen valmiiksi viritettyyn jouseensa, tähtää.

JOKU

Hullu! Ei yllä puoliväliinkään.

PUISMA

Laskee jousensa, hurjana: Niin, hullu, hullu, ja hulluksi minä tulen! Vene vesille! Lähtee juoksemaan rantaan.

TOINEN

Ei ole venettä rannassa!

KOLMAS

Vene Laudusta!

JOUKKO

Kiihkeästi: Vene Laudusta!

PUISMA

Juoksee takaisin, heittää jousensa: Aseet pois! Joutuun!

JOUKKO

Joutuun, joutuun! Heittävät aseensa sokin sokin kentälle, juoksevat uoman vartta oikealle. Kantajat ja eräitä vanhempia miehiä jääpi.

MUUAN JÄÄNYT

Huutaa: Ottakaa Jousseron seitsenhankainen! Toisille: Jo tuli elämästä loppu!

ENSIM. KANTAJA

Loppu. Toisille kantajille: Lähtään, ilta joutuu!
Nostavat Ilvin, lähtevät oikealle.

RIPSÄ

Käy jälessä, itkee ääneen.

TOINEN JÄÄNYT

Tyyunny, Ripsä — ei se itkusta parane, tyttö-parka! Jällelle jääneille raivostuneena: Nyt hornan verisusi temmeltää keskellämme! Veroja riistää kaksin verroin, uusilla uhkaa, tyttäreemme raiskaa..

ENSIMÄINEN JÄÄNYT

Entäs Imari, uljas poika? Niin telotti kuin koiran. Entä Kovas, Kurkia ja Herjöö? Siellä viruvat Muronnian tyrmissä parhaat miehet!

MUUAN VANHUS

On istahtanut kivelle, syvän värähtävästi: Kyllä olemme nyt alasti riisuttuja joka mies. Osottaa kädellään: Katsokaa noita vesiä ja vaaroja!.. Mikäs olisi eläessä täällä.. Mutta kuinka elämme?.. Niinkuin hornan tulisen lammen partaalla!

ENSIMÄINEN

Kiivaasti: Ainakaan tuo konnien konna ei enää puolen hetken päästä ole elävien ilmoilla!

KOLMAS

Mutta aatellaanpas, miehet, onko se sentään har-
kittu teko?

NELJÄS

Tuimasti: Mitä tarkoitat!?

KOLMAS

Tarkotan että hirmu on muronnien päämiehiä ja
ruhtinaan lähettämä — että voimmeko me Laudun
miehet noin vaan käydä kaulukseen?

USEAT

Korvallistaan raapien: Jaa . . jaa . . Asialla on monta
puolta . .

TOINEN

Horna teidän puolianne! Henki hengestä!

ENSIMÄINEN

Jospa sentään olisi ensin mentävä Urmaan ja
vanhimpain puheille?

KOLMAS

Niin on tehtävä — pojille on puhuttava jär-
keä. — Kas, taitavat jo tulla!

Nuoret miehet tulevat rajusti uomaa pitkin, vetäen
miltei juoksujalassa suurta venettä molemmin puolin hangoista.

Linnankoski, Kirok. — 10

ENSIMÄINEN MIES

Viipottaa kättään: Hei, pojat!

MUUAN VETÄJISTÄ

Ei nyt ole aikaa! Kiidättävät veneen vinhasti rantaan.
Vanhemmat miehet rientävät jälessä.

ENSIM. VETÄJÄ

Neljätoista ja melamies!

TOINEN VETÄJÄ

Kaikki jouset veneeseen! Jotkut juoksevat aseita hakemaan.

ENSIM. MIES

On harkittu niin, että tämä tuuma onkin jätettävä toiseen kertaan. Olisi ensin mentävä Urmaan ja vanhimpain puheille.

VETÄJÄT

Mitä . . ? — Urmaanko pakeille, Jumal-avita! —
Ei, me isketään!

TOISET

Ei ei!

TOISET

Vene vesille! Työntävät.

TOISET

Ei! Pitävät vastaan.

TOISET

Vene vesille, taikka tässä tulee —

TOISET

Ei! Syöksähtävät uhaten vastakkain.

MUUAN VETÄJÄ

Malttakaa, malttakaa! Aatelkaas sentään, pojat, tämä on arka paikka. Kiistelijät asettuvat.

MUUAN VANHA MIES

Eikä äkkipikaista tekoa saa takaisin. Käydään ensin vanhimpain puheilla; ellei sieltä apua, sitten nytistetään.

USEAT

Olkoon niin.

JOKU

Hornaan vanhimmat!

PUISMA

Joka on tällä välin hakenut jousensa, tulee juosten ja tarttuu rajusti veneeseen.

JOTKUT

Pidättävät.

PUISMA

Julmistuneena: Kynnet irti!

PIDÄTTÄJÄT

Ei, maltu hurja!

PUISMA

Kynnet irti, taikka tulee lihaa!

PIDÄTTÄJÄT

Ei!

PUISMA

Tempaa miekan huotrastaan: Niin tulkoon lihaa! Huitoo miekallaan hurjana. Jotkut tarttuvat häneen takaapäin ja vääntävät miekan pois.

PUISMA

Reutoo raivona toisten pidellessä: Kurjat, raukat, peturit!

VANHA MIES

Poika on vietävä kotiin rauhottumaan. Kiertävät tuppivyön Puisman käsien ympäri. Kaksi miestä lähtee vie-mään. Osa jääneitä seisoo alakuloisena, toiset synkkinä, kolmannet ovat kääntyneet voimattoman harmistuneina selin.

PUISMA

Raivona metsänlaidassa: Jumalat kirotkoot, Tuonen mustat kaarneet nokkikoot!

ÄLYTIKKA

Joka on sillaikaa saapunut veneellä niemen taitse vasemmalta rantaan, hilpeästi: Hei pojat, hei! Mikäs nyt on hätänä? Hypähtää ketterästi rannalle.

VANHA MIES

Kirous ja hulluus on hätänä! Verohurtta miesten poissaollessa tuli kylään, tyttäreimme valjasti alasti venettään vetämään, yhden tärväsi, että raukka järveen juoksi — pojat tahtoivat kostaa.

ÄLYTIKKA

Ei tuhmuuksia pojat, ei tuhmuuksia! — Hm, tytöt, hm . . Katsokaas, se oli omaa tyhmyyttänne kaikki tyyni. Annas lähettää nuoria hempukoita ih-raista roikaletta vetämään — katsokaas, äly, äly joka asiassa! Huomaa miesten vyöllä miekkoja: Aah, noin paljon miekkoja! Tästähän tulee oikein sievä saalis . .

MUUAN KESKI-ikäINEN MIES

Taitaa tulla! Tarttuu häntä kaulukseen rajusti: Mikä olet miehiäsi?

ÄLYTIKKA

Noh noh, ystävä! — Ettekös te Veitaasta ole kuulleet? Tosisininen isänmaan mies, neuvoo tyhmälle kansalle älyä, kerää miekkoja enemmän kuin kukaan koko Merviassa —

KESKI-ikäINEN

Tarttuu molemmin käsin: Hyvä on, jo riittää keuruusi! Toisille: Tämä »Älytikka» on yksi niitä hirte-hisiä, jotka tämän hornan ovat meille valmistaneet. Minun sanani on: hirteen!

JOUKKO

Vapautuneen hurjana: Hirteen! Joku: Veroista ja miekoista! Toinen: Imarista ja Ilvistä! Kolmas: Kaikesta kurjuudesta! Neljäs: Puunkylkeen kaikki lemmön tikat! Käyvät raivostuneina käsiksi.

ÄLYTIKKA

No no, ei sentään leikkiä lasketa!

ERÄS

Ei — ala astua!

TOINEN

Tuo rannalta pitkän hihnan: Tässä on naru, veronhaltijan vetohihnoja!

JOUKKO

Hurjan riemuisena: Hyvä, hyvä, hyvä!

ÄLYTIKKA

Silmät pyöreinä, rukoilee hätääntyneenä: Oikeinko te tosissanne? Tyhmyyttä, tyhmyyttä! Mervian hyväksi olen kaikki tehnyt, yöt päivät kulkenut! Jos toispäin on älykkäämpää, tehdään toisin —

KESKI-ikäinen

Karjasee kauheasti: Ei mitään porutikkaa! Vievät kiireisesti metsään vasemmalle.

ÄLYTIKKA

Itkien ja hätäisesti rukoillen: Väärin, väärin . . Via-

ton olen . . En kellekkään pahaa tehnyt . . Puhutaan vielä — huutaa: niistä isommista ja viisaammista! Äänetömyys.

VANHA MIES

Nyt Urmaan puheille! Kutka tulevat mukaan? Työntävät veneen vesille, useita miehiä hyppää veneeseen.

8. KANSAN SINETTI.

Urmaan pirtti.

URMAS

Seisoo kalpeana ja tuskaisena pöydän luona: Kun pääsisi taas tämänkin päivän! Käy mietteissään eteenpäin: Jos ne, jotka tämän meille tuottivat, omin silmin näkisivät mihinkä kärsimysten kuiluun he kokonaisen kansan syöksivät, totisesti: he kauhistuisivat astua Tuonen maille!

Muistaa jotain, käy Heljän ovelle ja huutaa häntä.

HELJÄ

Tulee, katsahtaa hänen liikutettuihin kasvoihinsa: Sinulla on taas vaikea päivä, Urmas.

URMAS

Vaikein kaikista — sen inhotuksen tähden, mitä tunnen! Voisin melkein uskoa jonkun äkki-ihmeen tapahtuvan, joka meidät tästä kurjuudesta pelastaisi.

HELJÄ

Elävästi: Sinäkin . . ? Minulla se on jokapäiväisenä palavana rukouksena. Joku suuri, leimahtava ilmestys, joka taas kohottaisi ja puhdistaisi!

URMAS

Keventyvästi: Niin, jumalain sallimukset ovat monet. Hänhän voisi sairastua . . Tai voisi sattua vielä ratkaisevampaa: nousta myrsky järvellä — nyt tuulee, on tuullut kaiken yötä . .

HELJÄ

Katsoo häneen hämmästyneenä. Masentuneesti: Niin . . niin . . Lämpimämmin: Niin, voisihan niinkin sattua.

URMAS

Tai ruhtinas äkkiä kuolla . . Uusi ruhtinas, uudet toivot . . Tuskaisena: Mutta tästä päivästä ei sekään pelataisi! Miltei rukoilevasti: Tulethan kuitenkin häntä tervehyttämään . . ?

HELJÄ

Hiljaa, mutta päättävästi: En saata, Urmas!

URMAS

Mutta ajattele: veronhaltija — ruhtinaan edusmies — maan tapa —

HELJÄ

Värahtävin äänin: En voi — kansani häpäisijää —
kodissamme — en!

Oven takaa kuuluu puheen ääntä, reutomista ja tiukujen
helinää. Sisään tunkeutuu **Taakankantaja** Sätene koettaessa
häntä pidättää.

URMAS

Mitä tämä? Kuka se?

SÄTENE

Taakankantaja . . en voinut mitään . .

HELJÄ

Anna onnettoman tulla. — Minä olen kuullut
hänestä, Urmas. Sätene poistuu. Urmas käy korokesillalta
alas.

TAAKANKANTAJA

Joka on muuten entisellään, paitsi taakassa entisen lisäksi
molemmissa päissä riippuvat kahleenkappaleet ja laella
pieni vetohihnoilla varustettu vene, läähättää hiljaa taakkansa
alla, vilkasee hätäisesti ympäri huonetta, salaperäisen kiihkeästi:

Siis tämä se on se paikka . . Kas äänet, äänet . . !
Kääntyy Urmaaseen: Ja sinä olet Urmas?

URMAS

Minä . . Onko asiata?

TAAKANKANTAJA

Häntä kuulematta, sillanteen reunalla seisovaa Heljää
osottaen: Ja tuo tuolla on Mertsil!

URMAS

Hätkähtää, vaihtaa silmäyksen Heljän kanssa: Ei — Mertsä on kuollut.

TAAKANKANTAJA

Varjostaa kädellä silmiään, ihmetellen: Kuinkas minä väärin näin . . ? Vai on Mertsä kuollut . . nauraa outoa naurua. — Astuu sitten Urmaan luo, kiivaan läähättävästi: Taakka, Urmas, taakka? Sinulla sanotaan olevan niin paljon . . en ole ennen ennättänyt. Osottaa taakkaansa: Katsos: tunnethan sinä nämät . . ? Ah, painaa, painaa . .

URMAS

Omituisesti liikutettuna: Niin . . taakkaa meillä on, mies-rukka . .

TAAKANKANTAJA

Kiivaasti, outo palo silmissä: Urmas! Tarttuu hänen mekonsa hihaan ja vetää kiireesti muutamia askeleita etualalle päin. Kiinteästi silmiin tuijottaen: Urmas! Kissat syövät ruohoa!

URMAS

Vähän levottomasti: Niin niin.

TAAKANKANTAJA

Yhä kiinteämmin: Kissat syövät ruohoa!

URMAS

Niin niin . . kyllä olen huomannut.

TAAKANKANTAJA

Kissat syövät ruohoa — sähähtäen: tulee sade!
Jää takanojoon vetäytyneenä tuijottamaan kammottavasti avoimin silmin. — Hätkähtää äkkiä, kuuntelee: Kuulitteko, kuulitteko!? Kiire, kiire, kiire . . Ryntää ulos, tiuvut rajusti soivat.

HELJÄ

Kalpeana: Se oli tavatonta! Minä vähällä pelkäsin, vähällä säälistä itkin.

URMAS

Raskaasti: Ja kuitenkin — kuka tietää vaikka hän olisi tätä nykyä onnellisin ihminen koko Merviassa!

SÄTENE

Muuan vanha vaimo pyrkii puheille!

URMAS

Odottakoon hetkisen . . Ei, anna tulla heti. — Puhumme siitä sitten, Heljä. Heljä menee.

VAIMO

Tulee. Hän on vanhanpuoleinen, hiukan kumarainen rahvaannainen, päässä täyshuntu, joka varjostaa jossain määrin kasvojakin. Katse maahan luotuna, syvä mielenliikutus äänessä:

Olen Laudusta — sen tytön äiti, joka —

URMAS

Sinä . . ? Tyyntyy, käy luo ja ottaa häntä kädestä, jonka vaimo ojentaa suuresti hämillään: Se tapaus on minuun koskenut. — Istu, äiti parka!

VAIMO

Hievahtamatta: Kuulin että tyttöni turmioon saat-
taja aikoo käydä luonasi. Että aijot ottaa hänet täällä
vastaan niinkuin ystävän ja vieraan —

URMAS

Tietäisit, vaimo, kuinka se itseänikin inhottaa!
Ja kuitenkin — enhän voi sulkea oveani ruhtinaan
edusmieheltä.

VAIMO

Värähtäen: Rukoilen tyttäreni ruumiin kautta. —
Kuulin muidenkin käyneen siitä puhumassa. — Ellei-
vät miehemme olisi luottaneet, ei olisi mitään vas-
taan otettavaa.

URMAS

Ymmärrän — koettakaa tekin minua ymmärtää.
Lupasin miehilleen että sanon tästä asiasta ankarat
sanat. Mutta voidakseni niin tehdä, saattamatta maata
vaaraan, minun täytyy ottaa hänet vastaan, koska
hän on ilmottanut tänne tulevansa.

VAIMO

Rukoilen: älä päästä häpäisijää kotiemme kyn-
nyksen yli.

URMAS

Liikutettuna: Kun tämä on ainoastaan minun ko-
tini, eihän kellään pitäisi olla valittamista.

VAIMO

Hiljaa kuohahtaen: Sinun kotisi, vanhimmainen, on Mervian ensimmäinen! — Miltei tukehtuneesti: Sinä siis et tahdo...?

URMAS

Tuskastuneena: Tahdo...? Minä en voi!

VAIMO

Työntää huntunsa niskaan, jolloin mustat suortuvat tulevat näkyviin, astuu askeleen, suoristautuu täyteen mittaansa. Muutuneella äänellä: Urmas!

URMAS

Peräytyy kauhistuneena taapäin, kohottaa torjuvasti kätensä: Mitä...? Nousevatko kuolleet haudoistaan...?

MERTSI

Hiljaisen läpitunkevasti: Ei, vaan elävät, jotka ovat yksinäisyydessä odottaneet hetkeänsä.

URMAS

Yhä kauhuissaan: Mitä tahdot minusta, Merts! ...?

MERTSI

Tahdon sinut siirtää puoli ihmis-ikää takaperin. Minä, elämästä irtileikattu, jäin eloon, koska Mervian tulevaisuus oli minulle liian rakas. Tahdon sinua muistuttaa siitä nuoresta miehestä, joka kerran lupasi tämän Mervian liittää lujaksi ja kokonaiseksi, mutta

joka nyt seisoo sekasorron ja hajaannuksen keskellä, horjuen oman itsensäkin edessä.

URMAS

Tyytyneempänä, mutta syvästi liikuttuna: Silloin myöskin tiedät miksi minun nuoruuteni unelma särkyi.

MERTSI

Tiedän. Siksi, että hylkäsit nuoruutesi uskon ja eksyit laskelmien poluille. Siksi että horjahdit vihaan, silloin kun olisi enin rakkautta kaivattu.

URMAS

Sisäisestä kuohunnasta vavisten: Merts! Jos tämä oli minun hairahdukseni, mikä silloin on sinun heimosi osa tässä hajaannuksessa?

MERTSI

Minun heimoni . . ? Pienen äänettömyyden jälkeen: Olin jo unohtanut kuuluneeni johonkin heimoon . . Niin, »minun» heimoni syyt ovat monet ja raskaat. Mutta pitikö sinun, jolle jumalat olivat uskoneet suuren ajatuksen, painua niiden tasalle, joilla oli vain sirpaleajatus? Pitikö sinun, joka rakensit kansakunnan suurta tulevaisuuden pirttiä, kompastua . . matalaan arkkuun? Ja oletko sinä, joka nousit kiroja poistamaan, koskaan ymmärtänyt minun heimoni kiroja?

URMAS

Hämmästyneenä: Sinun heimosi kiroja . . ?

MERTSI

Niin. Juuristaan irtireväistyn sirpaleen epätoivoisuuden kiroja!

URMAS

Kuin itsekseen: Niitä kiroja minä totisesti en ole tullut ajatelleeksi . . . Äänettömyys.

MERTSI

Menneet menneinä. Astuu askeleen lähemmäksi: Urmas! Sirpaleet huutavat ympärilläsi. Se rakennus, jonka rakkaudellesi kohotit, on sortumaisillaan. Se kansa, jonka korpien hajanaisista joukoista liitit ja nostit, on epätoivoon painumaisillaan. Anna sille tänään uskonsa takaisin, anna sille merkki!

URMAS

Merkki . . ? Ja se olisi . . ?

MERTSI

Kuohahtaen: Miksi kysyt? Kyselitkö silloin, kun uhrikivellä annoit merkin?

URMAS

Liikutuksesta vavisten: Ajat ovat nyt toiset, Mertsii.

MERTSI

Ajat ovat samat! Minä tulen suoraan uhrikiveltä, uhrikiven usko sielussani!

URMAS

Katsoo häneen hämmästyneenä: Sinä...? Uhrikiveltä...?

MERTSI

Nyökäyttää hiljaa.

URMAS

Tuskaisena: Mutta etkö ymmärrä että hänellä voi olla ruhtinaan asia?

MERTSI

Hän käyköön vanhimpain pirttiin. Mutta Mervian kodeissa, sinun kodissasi ei sen tytärten raastajalla ja miesten telottajalla pidä oleman jalan sijaa!

URMAS

Levottomasti: Miksi tämä päähänpisto? Olen noista kaikista sanova.

MERTSI

Sanat ovat ilmaa. Ainoastaan teot seisovat. Anna merkki!

URMAS

Käy käsiään väännellen edestakaisin: Miksi kiusaatte minua? Miksi vaaditte tekoa, josta ei ole maalle mitään hyötyä, vaan varmasti turmiota?

Linnankoski, Kiro. — 11

MERTSI

Astuu aivan hänen eteensä. Hiljaa: Minä tulen uhrikiveltä . . minäkin kohotin silloin käteni. Kansan häpeällä ja alennuksella on joku raja, josta se joko painuu ainiaaksi taikka alkaa taas nousta. Se raja on nyt meillä. Anna merkki!

URMAS

Sitä merkkiä minä en voi antaa.

MERTSI

Mitään muuta ei ole. Äänettömyys. — Rukoillen: Urmas! Sinä tiedät mitä Laudussa oli vähällä tapahtua . . Tämä on viimeinen säije, josta pidämme yhteisesti kiinni — älä anna sen katketa! Jää eteenpäin kurottuneena, jännittyneenä odottamaan.

URMAS

Lyhyen ankaran mielenliikutuksen jälkeen: Minä rukoulen jumalilta sitä armoa, ettei minun tarvitsisi häntä koskaan nähdä. Mutta jos hän tulee — minä en ole oikeutettu saattamaan maata vaaraan.

MERTSI

Lyyhistyy takaperin, kalpeana: Onko se sinun viimeinen sanasi, Urmas . ?

URMAS

Sen täytyy olla — ymmärrä minua.

MERTSI

Suoristautuu ja katsoo häneen hetkisen ääneti. Jäykistyy sitten kalmankarvaiseksi, silmät sulkeutuvat.

URMAS

Hätäntyneenä: Mitä . ? Mikä sinun tuli, Merts?

MERTSI

Avaa silmänsä, tuskin kuuluvasti: Ei . . mikään. Kohottaa hunnun päähänsä, nyökäyttää vitkaan — poistuu sanaa sanomatta.

URMAS

Joka on seisonut hetkisen paikkaansa jähmettyneenä, rientää muutamia askeleita hänen jälkeensä: Merts, Merts! Miksi sinä noin menit . . ? Pysähtyy, kääntyy takaisin: Sinä tulet kuin haudan takaa, etkä minua ymmärrä . . Mutta sinun pitää vielä kuuleman ja ymmärtämän!

Rientää jäntevästi korokesillalle kylkeissuojan oven luo ja huutaa. Sisääntulevalle Heljälle: En vaadi sinua enää, Heljä. Jos hänellä on siitä jotain sanomista, hän on saapa vastauksen!

HELJÄ

Katsoo ihmeissään hänen silmiinsä, sitten riemuisesti: Niinkö . . ? Ja sinä olet sanova hänelle rohkeasti tuuden?

URMAS

Olen sanova niin, että hän sen kerrankin kuulee!

HELJÄ

Yhä riemuisemmin: Ja minä riennän koko tanhualta
kuin pahaa unta pakoon!

SÄTENE

Tulee: Rouka- ja Hallo-vanhimmat ovat tulleet!

URMAS

Joko? Pyydä sisään! — Juuri niin, Heljä! On
kyllin, kun minun täytyy olla hänen kanssaan samo-
jen ortten alla.

Heljä ojentaa hänelle molemmat kätensä, nyökäyttää ke-
vein mielin, menee.

Rouka ja **Hallo** tulevat.

ROUKA

Terve! Tulimme varalta hyvissä ajoin. Kättelevät.

URMAS

Kunpa pian tulisikin, että hänestä pääsisimme!
Nousevat sillanteelle.

Minä olen päättänyt tänä päivänä sanoa vakavat
sanat. Tästä on kerran tehtävä loppu!

ROUKA

Tuiki välttämätöntä, ystävä. Jo on aika!

HALLO

Tuosta naisjutustakin . . ?

URMAS

Lujasti: Niin.

HALLO

Olkapäättään kohauttaen: No, tapaus oli ikävä. Mutta enpä totisesti tiedä kannattaako muutamien tyttösten tähden panna koko neuvottelua alttiiksi — ja soveltuuko se ylipäättään meidän asemassamme olevien miesten puheitten pasmoihin. Naisjuttu . . yksityisluontoinen asia —

URMAS

Kiivaasti riehahtaen: Vaikene! Ellet halua kuulla, ummista korvasi!

HALLO

Katsoo pitkään kylmätutkivin silmäyksin: Neuvon sinua joka tapauksessa punnitsemaan mitä sanot.

Ulkoa kuuluu voimakas torventoitus.

URMAS

Nytkö jo . . ? Rientää seuralaisineen ovelle.

VERONHALTIJA

Tulee. Hän on kookas, miltei hyllyvän lihava mies, turkisreunaisessa viitassa, miekka veltosti vyöllä riippuen. Murta-valla soinnulla: Tervehdän ruhtinaan nimessä! Hupa-tavata, nimi tuttu, mieli tuttu, vaikkei mies nähty. Kaikki ruhtinaani tiedossa, muistossa — hyvä muisto! Kättelee Urmasta, joka on karahtanut ohauksiltaan punai-seksi. Sitten Roukaa ja Halloa.

URMAS

Väkinäisen kohteliaasti: Pyydän istumaan. Nousevat sillanteelle.

VERONHALTIJA

Istuutuu mukavaan noja-asentoon pöydänpään noja-istui-
meen: Istukaa, ystävät, myös! Toiset istuutuvat, paitsi
Urmas, joka jää omituisen jännittyneenä lähelle seisomaan.

Minä olen paljon kulkenut. Minä olen hyvin
mielistynyt teidän maahan. Hyvä maa, rikas maa,
paljo nahkaa, paljon kalaa, paljon viljaa, oikein hyvä
maa — ihana matka!

URMAS

Toivon ettette pidä outona, että minun heti tä-
män yhteydessä täytyy koskettaa asiaan, joka on meitä
syvästi loukannut. Ehkä ette tunne tapojamme, ehkä
teidän maassanne kohdellaan naista toisin —

VERONHALTIJA

Ah se — ah tytöt, Mervian tytöt! Sangen sie-
vät, oikein sievät! Huomaa Urmaan silmissä harmin väl-
kähdyksen, kääntyy puoleen: Eikö ymmärrä Mervian mies
vaimon, raton päälle...? Luulin minä. Tyttö-ihmi-
nen ovenvartijana — hyvä maku, aattelin, oikein
hyvä maku! Nyt näen: ei ymmärrä. Liian vakava,
liian vakava — elämä ikävä. No, me jätetään se asia.

URMAS

Painokkaasti: Mutta me puolestamme emme mis-
sään tapauksessa —

VERONHALTIJA

Heilauttaa huolettomasti kättään, ilkkuvan painokkaasti: Me jätetään se, hyvä ystävä! Ei ymmärrä raton päälle, ei kannata haastella.

URMAS

Katsahtaa neuvotonna Roukaan. Lujasti: Meillä on itse veronkannonkin suhteen vakavan muistutuksen syytä. Veromme ruhtinaalle on tarkoin määrätty. Nyt kuitenkin kuuluu joka taholta että kannetaan isot erät liikoja, niinkuin ei —

VERONHALTIJA

Naurahtaa: Eikö ymmärrä sitäkään...? Määrävero ruhtinaalle, oma vaivanpalkka päälle. Ei ymmärrä? No, saapi oppia ymmärtämään! Nauraen: Kansa ymmärtää. Tuopi enempi, aina enempi — rikas kansa. Ei kelpaa tämä! Muronnia köyhä maa, suuri vero. Tämä rikas maa, lämmin pirtti, hyvä ruoka, vähä työ, vähä vero — ei kelpaa, ei kelpaa! Ei tarvis miekkaa kantaa, ei maata puolustaa — tarvis maksaa, paljon maksaa. Puhun ruhtinaalle, ruhtinas käskee. Puhun teille: itse tarjota — olis somempi itsellenne —

SÄTENE

Tulee: Kirjeentuoja — arvoisalle veronhaltijalle!

URMAS

Katsoo kysyvästi veronhaltijaan.

VERONHALTIJA

Saapi tulla. Jatkamme sitten.

KIRJEENTUOJA

Vaaleatukkainen, sorjavartinen nuorukainen tulee. Kumartaa syvään oven luona.

VERONHALTIJA

Viittaa kädellään luokseen. Urmaalle, joka seisoo syrjämpänä: Uljaat nuorukaiset teillä — minä kaikesta kauniista pidän!

NUORUKAINEN

Ojentaa hänelle kumartaen kirjeen. Jää odottamaan.

VERONHALTIJA

Murtaa sinetit ja avaa siteet, lukee. Kohoutuu äkkiä leposennostaan: Mitä...? Mitä tämä...?

NUORUKAINEN

Kohottaa oikean kätensä ylös: Jumalain tuomio, jonka alle kansa... painaa sinettinsä! Iskee povestaan tempaamansa tikarin kahvaa myöten veronhaltijan rintaan. Tämä vetää muutamia kertoja kiivaasti ilmaa, vaipuu hengetönnä taapäin.

Nuorukainen peräytyy kiireesti pari askelta, suoristautuu, syvän värähtävästi: Urmas! Kansalla on taas uskonsa! Urmas, joka tuntee nuorukaisen Mertsiksi, huudahtaa tukahtuneen »ah», Hallo aikoo rynnätä ovea kohti. Nuorukainen astuu tielle: Säästä vaivasi, kurja! Osottaa tikarin käreillä rintaansa: Olen oma tuomitsijani, niinkuin tuon toisenkin. Astuu Urmaaseen päin, kohottaa tikarin rin-

taansa kohti: Urmas! Elämän polut yhtyvät ja eroovat . . Kuuristautuu hämmästyneenä ja katsoo syvälle Urmaan pelokkaisiin silmiin, tikari vaipuu: Mitä . . ? Etkö vielä-kään ymmärrä, etkö vielä-kään usko? Kohoutuu vitkalleen suoraksi: Minun tehtäväni siis ei ole vielä lopussa . . Työntää tikarin poveensa, lähtee kiireisesti sillanteelta ovea kohti.

HALLO

On hiipinyt patsaan luo, lyö rajusti kurikalla kilpeen ja huutaa: Apua! Apua! Murha!

U r m a s rientää hätääntyneenä Halloa kohti, sitten sillanteen reunalle. Ovesta ryntää sisään veronhaltijan asetettuja sotamiehiä. Nuorukainen katsahtaa neuvotonna ympärilleen. Hallo osottaa, huutaa: Murhaaja kiinni! U r m a s väantelee tuskaisena käsiään, syöksyy kuin apuun rientääkseen sillanteen askelmille. Nuorukainen ryntää ikkunaa kohti, survasee kätensä rakkoruutujen läpi — sotamiehet tointuvat, syöksähtävät päin — nuorukainen riuhtasee ikkunan puitteet ja heittää ne lattialle — hyppää ikkunasta ulos.

9. KIROJEN KUMPU.

Urmaan pirtti. — Patsaan luona on matala, uutimeton juurakkovuode, jolta Urmas on vastikään noussut. Vuoteen vieressä matala istuin, jonka päällä pari maljaa. Pöydän etupäässä olevalla noja-istuimella lepää Urmas, nojaten päätään istuimen selukseen kiinnitettyyn pielukseen, jalat pienelle jakkaralle kohotettuina. Hänellä on päällään ainoastaan pitkä, valkoinen yöviitta ja peurannahkavirsut jalassa. Hän on hyvin vanhettunut ja riutunut — tukka ja parta lähes valkoiset. Vastapäätä, pöydänedusrahilla, istuu Rouka.

On varhainen aamuhetki. Ulkona vielä hämärtää, huonetta valaisee kaksi soihtua.

URMAS

Ylös kattoon tuijottaen, painokkaasti: Tämä matka meidän olisi pitänyt jo aikoja sitten tehdä!

ROUKA

Niin, ystävä. Mutta vielä ei ole myöhäistä.

URMAS

Kiihtyen: Ei myöhäistä? Kuka sen tietää!

Raivona: Miksi? Miksi minua estitte? Mikä salajuoni se oli? Vastatkaa, taikka murskaan teidät!

ROUKA

Rauhottaen: Se oli erehdys, ystävä, paha erehdys. Mutta kaikki tulee vielä hyväksi . . mehän juuri valmis-
taudum —

URMAS

Keskeyttää kiivaasti: Vanha? Minä liian vanha? Se on vale! Se on niitä teidän ainaisia parjauksianne. Niin juuri. Vale, vale! Istun satulassa yhtä hyvin kuin kukaan. Nostaa molemmat kätensä, huutaa: Miksi hevosia pidätätte, antakaa laukata! On tempaavinaan suitsista: Hei, Purmo, täyttä neliä! Ratsastaa, jännitettyjä käsiään nelistyksen tahdissa liikuttaen, niin että koko ruumis väräjä, kiivaasti läähättäen: Hih-hih-hih-hih-hih . . . kovemmin! . . hih-hih-hih-hih-hih-hiiiii. Painuu hiljaiseksi. Rouka, joka on noussut häntä rauhottaakseen, istuu.

Urmas kohoutuu lepoasennosta istualleen ja kumartaa syvään. Puhuu miehekkäällä, väliin värähtävällä äänellä: Niin, Merviasta olemme, ruhtinas — siitä maasta, joka on niin paljon kärsinyt. Puhumme nyt suoraan. Kansa ei voi tätä kauvemmin kestää . . kauppareitit ovat Mervian viimeinen valtasuoni! Äänettömyys, kuuntelee jännittyneenä. Me olemme sen arvanneet . . Aivan niin . . Jos olisit tämän kaiken tietänyt, et olisi koskaan voinut sallia . . sellaisen kurjuuden kirouksen . . et koskaan! Äänettömyys. Kiitämme! Kumartaa, vaipuu lepoasentoon, silmät sulkeutuvat.

Alkaa vääntelettiä tuskissaan, tukehtuneesti: Ei ei! Väärä syytös! En minä armoa pyytänyt, en minä palkintoa määrännyt! Huutaa: Hallo, Hallo, Hallo, se jääsilmä se oli!.. Ei sinne, ei sinne! Käärmeitä, Rajakorven käärmeitä! Nyt ne tarttuvat.. auttakaa! Niinkuin vääntäisi jotain rinnoiltaan irti: Puristaa, puristaa.. irrottakaa pää.. minä tukehdun.. Räytyy hiljaiseksi.

Ponnahtaa äkkiä istualleen: Parjausta, parjausta! Kak-sikymmentäviisi vuotta..? Se on vale! Kuka uskaltaa minun työni särkeä? Pui nyrkkiä: Veenit, veenit, te Mervian kirous! Mutta tänään se on tapahtuva.. Mervian päivän koittoa ei kukaan voi sumentaa! Vaipuu taaksepäin, kuin haaveillen: Ja merviläisyyden ihana puu kohoaa suurena ja mahtavana Rajakorven väkevistä mullasta... Äänettömyys. Rouka, joka on ollut hänen istuimensa ääressä, palaa paikalleen.

Urmas avaa silmänsä ja katselee ympärilleen, tuntee Rouan. Nousee pontevasti seisomaan: Joko hevoset ovat satuloidut?

ROUKA

Painaa hänet hiljaa takaisin: Orjat juuri sukivat — kyllä pian joutuu. Huokaa raskaasti.

URMAS

Raukeasti: Levähdämme vielä sillaikaa.. Pitkä on meillä matka.. Vaipuu horros-uneen.

HELJÄ

Kurkistaa oman huoneensa ovesta, tulee varpasillaan, kuis-kaa: Nukkuuko hän? Kuinka on nyt?

ROUKA

Huonosti, valtijat, huonosti. On raivonnut melkein koko aamuhetken, juuri rauhottui.

HELJÄ

Tulee Urmaan luo, katselee häntä: Voi jumalat, kuinka syvästi meitä koettelette!

ROUKA

Ei sinun, valtijat, pidä olla noin toivoton. Minä luulen että se on ohimenevää.

HELJÄ

Kunpa olisi! Minä toivoin niin paljon tuosta matkasta.

ROUKA

Samoin minä. Siinä asiassa hänen ajunsa on nytkin selvä ja kirkas. Juuri kysyi ovatko hevoset jo satuloidut.

HELJÄ

Voi, ystävä, ei hänestä enää ole matkan tekijäksi. Tämä hänen sielunsa mursi. Hyväilee hiljaa hänen päänojapielustaansa, pyyhkää kyyneleen.

ROUKA

Tuo onneton armonpyyntö, johon hänetkin saatiin yhtymään, sitten Hallon katalat puuhut nuorukaisen kiinnittämiseksi —

HELJÄ

Jännittyneenä: Mutta häntä ei ole saavutettu . . ?

ROUKA

Ei, eikä saavutettaneikkaan . . Alennetulla äänellä:
Kansalla on siitä asiasta oma uskonsa . .

HELJÄ

Tulee luo: Mitä . . ?

ROUKA

Hiljaa: Ettei se ollut ihminen — niin uskovat.
Katsos, kukaan ei nähnyt ikkunasta hyppäävän eikä
pakoon juoksevan, vaikka sotamiehiä seiso i aivan
ääressä ja tiet vilisi väkeä.

HELJÄ

Niinkö . . ? Katsoo ylös, nyökäyttää päätään: Niin . .
ihme, ilmestys! — Hän nukkuu niin rauhallisesti.
Tule, Rouka, saamaan virvoketta, pitkän yön valvot-
tuasi! Lähtee, kääntyy: Ulkona jo sarastaa, täällä vielä
soihdut palaa. Avaa lakeisaukon sulkulaudan, sammuttaa
soihdut. Kirkas aamuvalo tunkeutuu pirttiin. — Ovella:
Jätämme raolleen, niin kuulemme milloin herää.
Menevät. Lyhyt äänettömyys.

URMAS

Unissaan: Mertsii! Mertsii! Sinäkö se olitkin,
Mertsii . . ? Äänettömyys.

Tuskissaan: Joka nuoruutensa uskon hylkää . . joka itsensä pettää . . ah painaa, painaa! Vääntelehti: Mer-vian soitten sumut . . tukehtaa, tukehtaa, tukehtaaa . .

Kuuluu vienoa tiukujen helinää: pöydän toiseen päähän on ilmestynyt Taakankantaja. Hänellä ei ole enää taak-kaansa. Hän nyökäyttää ystävällisesti ja hymyilee.

TAAKANKANTAJA

Lähenee hiljaa, tiuvut vienosti soivat: Urmas!

URMAS

Kohottaa päätään, kuuntelee — raukeaa takaisin: Vä-syttää . . painaa . .

TAAKANKANTAJA

Urmas!

URMAS

Liikuttelee silmäluomiaan, mutta jaksaa ainoastaan hiukan raottaa. Kauhistuneena, käsillään torjuen: Pois, pois! Mitä sinä tahdot? On paremmin tuntevinaan: Sinäkö se olet-kin . . ? Hivelee otsaansa: Olenhan minä sinut jossain nähnyt?

TAAKANKANTAJA

Nyökäyttää, hymyilee: Eh-kä.

URMAS

Lämpimästi muistellen: Sinä kävit meillä . . ja äiti antoi sinulle ruokaa . . Sinä istuit pankolla . . ja ker-roit Mervan suvun muinaisista . . Hivelee taas otsaansa: Olenko minä sinut joskus muulloinkin nähnyt?

TAAKANKANTAJA

Nyökäyttää: Eh-kä.

URMAS

Kuin haaveillen: Nyt minä muistan! Sinä ihanana keväänä, jolloin minä näin sen kauniin unen uhriki-vestä ja Mervan suvun suuresta valasta..

TAAKANKANTAJA

Nyökäyttää hiljaa: Aivan niin.

URMAS

Mutta siitä on jo pitkä aika! Tuskaisena: Nyt on toiset ajat, taatto! Kiro, kirot! Torjuu molemmin käsin ylöspäin: Etkö näe tuota kirojen kalliota? Nyt se putoo.. ah, ah, aah.. Lyyhistyy istuimeen.

TAAKANKANTAJA

Käy istuimen taa ja sivelee lempeästi hymyillen hiljaa hänen tuskan-helmeilevää otsaansa.

URMAS

Hengittää syvään, hymyilee: Nyt on niin hyvä.. niin hyvä..

TAAKANKANTAJA

Poistuu hiljaa takaperin, nyökäyttää päätänsä, tiuvut vienosti soivat: Olet väsynyt, Urmas. Näe hyviä unia! Viittaa kädellään: Rauha! Katoo.

URMAS

Hymyilee unissaan, kasvoilla vilkas jännitys: Katsokaa, katsokaa! Noin mervit ryntäävät! Kas kuinka orjat hyökkäävät! Jo murtuu, murtuu sortajain rivit! Kohoutuu lepoasennostaan, heilauttaa kättään ja huutaa kovasti: Voitto — voitto — Mervian päivä on noussut!

HELJÄ ja ROUKA

Juoksevat kiireisesti sisään ja painavat hänet hiljaa lepoasentoon.

URMAS

Innostuneesti: Se oli kuuma ottelu, ystävät! Mutta yksikään ei horjunut, joka mies oli sankari!

ROUKA ja HELJÄ

Nyökäyttävät myönnytään. Heljä kostuttaa rahilla olevassa kulhossa liinan ja käärii sen Urmaan pään ympäri.

URMAS

Kohoa virkeänä istualleen, koettelee käärettä, hymyilee onnellisena: Se oli liikaa, aivan liikaa! Nyökäyttää Heljälle: Mutta kiitos, kiitos — te Mervian nuoret neito-set! On ihanata puhua seppel päässä, on ihanata puhua Mervian vapauden juhlassa!

Katselee, kädellä silmiään varjostaen, ovelle päin, viittaa riemuisesti: Katsokaa tuota kansanpaljoutta, kaikki kukulat ja rinteet täynnä! Sellaista juhlaa ei ole ennen Merviassa vietetty. Kas... yhä uusia joukkoja...

Kaukaa kuuluu pitkä, voimakas torventoitus.

HELJÄ

Säpsähtää, katsoo kysyvästi Roukaan.

ROUKA

En ymmärrä... Mitä ihmettä tämä tiennee...?

URMAS

Nousee seisoaalleen: Nyt minun täytyy — kuulitthan, torvi jo kutsuu puhujakivelle. Painaa Rouan ja Heljän itsestään irti: Minun täytyy, ystävät — kansa odottaa — — Lähtee perällepäin.

Pysähtyy, silmissä outo loiste: Niinkuin seisoin ijäisyyden niityn veräjällä! — Suokaa, jumalat, minun lausua julki mitä nämä tuhannet tänä hetkenä tuntevat. Astuu pöydän takapäähän, jonka kuvittelee puhujapaikaksi. Rouka ja Heljä katsovat toisiinsa neuvottomina, jäävät lähelle.

Mervian lapset! Matala olen minä tänä hetkenä puhumaan, matala jokainen ihmisestä syntynyt. Onko tämä unta? Katsokaa Mervian vapaudenpäivän aamunkoittoa! Syleilkää toisianne te uudestaan syntyneen Mervian lapset!

Oven takaa kuuluu pieni kahakan temmellys, sitten ovi riuhtaistaan voimakkaasti auki ja sisään ryntää: **Vaalea nuorukainen, Kovas, Kurkia, Horhoja** ja kolme muuta. He ovat miekkavyöllä, eräällä köysikäärö olalla. Heljä on nopeasti rientänyt pirtinpatsaan luo ja temmannut viritetyn jousen, johon työntää nuolen ja ojentaa jousen uhaten tulijoita kohti. Rouka on tarttunut Urmaaseen, koettaen vetää häntä taapäin. Vaalea nuorukainen astuu Urmasta kohti.

Urmas irrottaa itsensä pontevasti Rouasta ja ojentaa rie-

muisesti kätensä tulijoita kohti: Terve teille, Mervian aamunkoiton miehet! Vaalea nuorukainen ja muut jäävät hämmästyneinä seisomaan.

Eikö niin, ystävät: olemme nähneet pahaa unta? Mistä on ollut kysymys? Jokainen Mervian lapsikin voi tänäpänä vastata: siitä että kansan täytyy olla uskollinen itselleen! Emmekö sitä ennen tietäneet? Tiesimme, emmekä kuitenkaan tietäneet. Ei se niin vaarallista ole, sanoimme, jos vähän myöstääkin. Ja me myöstimme — myöstimme tämän, tuon säilyttääksemme — myöstimme tuonkin, vielä jotain säilyttääksemme. Sitten tuli tyhjyys eteen, hulluus käteen. Silloin vasta ymmärsimme ne kansan elämänehdoiksi ja otimme ne yksimielisellä ryntäyksellä takaisin.

Kaukaa kuuluu toinen torventoitus. Oven luona olevat katsahtavat merkitsevästi toisiinsa, Rouka ja Heljä ihmetellen.

Urmas riemuisesti: Noin vapaudenaamun torvet pauhaavat! Varjostaa kädellä silmiään: Kas, Vuori-Mervian miehet! Terve, te asiamme uskollisimmat!

Hivelee miettien otsaansa: Mutta miksi olemme olleet niinkuin mielipuolet ja hullut miehet, miksi olemme toisiamme repineet niinkuin nälkäiset sudet paukkuvana pakkasyönä? Siksi, että meitä ovat painaneet keskeneräisyyden raskaat kirot. Olimme vasta kansakunnan raakale. Me, jotka olemme seisoneet lujin rinnoin muronnien juonia vastaan, kysymme ihmetellen miksi osa veljiämme poikkesi toisille teille?

Mutta katsokaas: kansalla on itsensä suojelemisen vaisto myös sisäänpäin eikä ainoastaan ulospäin. Ulospäin! sanoimme me, ja se oli totinen tosi. Mutta veeniläisyyden kirous oli meitä painanut niin kauvan, ettei toinen osa tuntenut itseään sisäänpäin turvatuksi. Sisäänpäin! huusivat he ja erkanivat omille mutkaisille poluilleen. Vaalea nuorukainen kääntyy liikutettuna, toiset vaihtavat hiljaa jonkun sanan.

Nyt sen ymmärrämme. Kansa, joka ei ole sisältä kokonainen, ei ole ehjä ulospäinkään. Siksi ovat nämät karkeat jauhinkivet olleet tarpeen. Jumalat, kuinka karkeat ja raskaat ne ovat olleet! On silmänräpäyksen liikutuksesta vaiti.

Olemmeko jo tarpeeksi jauhetut? Minä vannotan teitä, Mervian miehet, että ymmärtäisitte tämän hetken tärkeyden, jolloin sydämemme taas keran sulana läikkyvät. Jos te kiellätte niiltä, jotka heikkoudesta olivat toista mieltä, ihmisarvon ja teette heistä heittiöitä, niin te yritätte leikata heidät kansakunnan ruumiista irti — ja katso, he tekevät heikkoudesta hyveen, jonka puolesta ottelevat kuin pedot pentujensa. Ja heidän jatkokseen hiipivät kaikki onnenonkijat, kaikki kehnouden ruoppa ja sakka — kaikki he kulkevat päät pystyssä ja julistavat etteivät he mitään häpeä! Äänettömyys.

Katsoo ylöspäin kohottaen hiljaa kätensä, silmät syttyvät: Kuinka ihmeellistä! Nyt uskon olevan hetkiä, jolloin kohoamme kirkkauden vuoren tutkaimille ja näemme sumujen läpi. Kuuluu taas voimakas torventoitotus.

Urmas katsoo kauvas etäisyyteen: Ah orjat, terve työn raatajat! Me epäilimme, me puhuimme kahdestakymmenestä viidestä vuodesta. Sumua, sumua! Kuinka kaikki näyttää toiselta, kun jumalat meitä jauhavat. Kuinka raskaasti veenit huokailivat niin kauvan, kun he yhä käänsivät kasvonsa Veeniaan päin ja tahtoivat eri joukkona elää. Kuinka nyt on selvää ettei pensas voi metsää hallita, eikä taas mitään hävittämällä hävittää, mikä elämään luotu on. Katsokaa kuinka kansan uusi elämänusko kulkee kohotetuin otsin päämääräänsä. Sillä sen otsaan on poltettu kansakunnan kokonaisuuden elämänmerkki. Äänettömyys.

Kansakunnan kokonaisuus, yksimielinen kansa! Siitä isät huokailivat, sen vuoksi me lapset vihasimme ja rakastimme. Nyt se on saavutettu. — Me vaikeoimme suuresta onnettomuudesta, raskaista kohtalon kiroista. Oliko tämä onnettomuus ja kirous, vai oliko se siunaus? Siunaus, sanon minä! Mikä muu kuin tämä aika olisi avannut korvamme orjien huokauksia kuulemaan? Mikä muu veeniemme silmät näkemään että kourallinen on vain kourallinen? Mikä muu meihin niin väkevästi kokonaisuuden tuntoa iskenyt ja luontomme syvät perintökirot paljastanut? . .

Tämä, Mervian miehet, on tarina siitä kuinka sirpaleita kansaksi jauhetaan. Paljon on meissä ollut harhaa, mutta me painumme näiden kirovuosien hiljaiseen hautakumpuun. Siellä me lepäämme: veenit ja mervit, orjat ja vapaat, vihamme ja rakkautemme,

harhamme ja kirkkaat tekomme. Mutta sen yli kulkee kansan uusi tulevaisuuden tie, sen vainaittenpuun oksalla kukahtelee kevään käki.

Osottaa, silmät intomielisesti säteillen, kauvas etäisyyteen: Katsokaa kuinka kirkkaana taivaanranta aukeaa! Sen huikaisevassa valossa viha sammuu, taistelu raukei, kaikki keho karisee — kansa elää!

Kaukaa kuuluu voimakkaita riemuhuutoja.

Kuuletteko, kuuletteko Mervian tulevaisuuden ääniä! Niinpä huutakaa, en tahdo kauemmin pidättää. Eläköön Mervia, uutena, lujana, kirkkaana — eläköön!

Kohottaa kätensä ja huutaa, mutta kaatuu äkkiä suulleen, kirkas verisuihku ruiskahtaa suusta lattialle. — Toiset seisovat silmänräpäyksen kivettyneinä, rientävät sitten luo.

HELJÄ

Ah, Urmas!

HORHOJA

Tuonen tummilla vesillä!

KOVAS

Kyynelettä murtaen: Missä viha sammuu, taistelu taukoo!

Nostavat kuolleen vuoteelle. Heljä viereen polvistuneena pyyhkii veren hänen suunsa ympäriltä.

VAALEA NUORUKAINEN

On siirtynyt pöydän luo ja purskahtanut hiljaiseen nyyhkytykseen. Kääntyy kasvoiltaan lumivalkoisena vainajaan päin:

Tulimme sinua vangitsemaan — sinut vangitsi toinen voima. Kiitän teitä siitä, jumalat — kiitän teitä siitä armon langasta, jonka minulle itselleni soitte . .

Läheltä kuuluu torventoitotus.

Mervian päivä nousee! . . Minun tehtäväni on loppuun suoritettu . . Kaikki painuu kumpuun — kansa elää! Huudahtaa äkkiä hiljaisen »ah» ja painaa kädellä rintaansa, tarttuu toisella istuimen nojaan, vaipuu hervotonna istuimeen. Raukeana, vienosti hymyillen: Ja ihminen itse oli . . vain nimetön suortuva! Painuu hengetönnä taapäin.

Toiset rientävät hämmästyneinä luo. Nuorukaisen pään vaipuessa alas putoaa hänen vaalea peitetukkansa lattiaan ja mustat suortuvat valahtavat esiin.

HELJÄ

Lyyhistyy, kuin aaveen näkisi: Mertsii . . ?

TOISET

Hämmästyksen valtaamina: Mertsii!?

ROUKA

Liikutuksesta vavisten: Tikari-nuorukainen! — Tunsin hänet heti kun ovesta sisään astui.

TOINEN

Yhä enemmän hämmästyneinä: Tikari-nuorukainen . . ?
Äänettömyys. Katselevat toistensa silmiin.

HORHOJA

Niin kaihtelematta keskellämme liikkui, ettei kukaan mitään aavistanut!

TOINEN

Leimuavin innoin nuo äänet nosti, jotka nyt lähenevät!

KOVAS

Sanansaattajan kautta meidät Muronnnian tyrmästä kutsui.

HELJÄ

Me näemme unta!

Ulk o a pirtin takaa kuuluu häliseviä ääniä, puheensorinaa ja jalankapsetta. Sisällä olevat nostavat Heljän viittauksesta pöydänedus-rahin Urmaan vuoteen viereen ja kantavat Mertsin sille.

HORHOJA

Syvästi liikutettuna: Kansa elää . . Rauha heille!

TOISET

Rauha!

ULKOA

Raivoisia huutoja: Petturi! Konna! Vielä on Mer-
viassa miekkoja! Repikää! Tilinteon päivä on tullut!

Samassa kuuluu valtava räjähdys: koko pirtin takaseinä reväistään maahan, niin että jälelle jää vain kehys- ja kiinnikepuut. Aamuauringon häikäisevässä valossa näkyy ääretön asettettu kansanpaljous, joka huitoo käsiään ja huutaa vimmatusti: Noin petturin käy! Surma armonpyytäjille!

KOVAS

Rientää peräsillanteelle: Mitä tämä, te hullut? Käräjä-
mälle teidän piti!

VEENI-RUNONIEKKA FLÖJDE

Sinne menemmeikin, mutta tilinteon päivä on tullut!

KOVAS

Osottaa Urmaan ruumista: Kuolleet eivät tee eläville tiliä! Paljastaa päänsä: Kunniata kuolemalle!

JOUKKO

Kuollut...? Hän kuollut...? Paljastavat päänsä, paitsi Flöide ja eräät muut.

FLÖIDE

Konnan edessä ei pääni paljastu, ei elävänä eikä kuolleenä!

KOVAS

Kiivaasti: Vaikene! — Kansalle: Meillä on hänen tervehdyksensä. Ja erään toisenkin. Käräjämäelle!

Käy joukon etunenään. Toiset huoneessa olevat, paitsi Heljä ja Rouka, seuraavat. Kansanjoukko kulkee paljastetuin päin ohitse, oikeaan kaartuvalle rinnetielle. Käräjämäeltä kuuluu pitkälistä torventoitotusta.

Heljä ja Rouka vaihtavat muutamia sanoja, jonka jälkeen Rouka menee ulos. Sisään tulee Sätene, jonka Heljä viittaa luokseen.

SÄTENE

Pysähtyy Mertsin ruumiin nähdessään hämmästyneenä ja kauhistuneena, katsoo epätietoisena Heljään.

HELJÄ

Nyökäyttää hiljaa: Mertsi-valio!

SÄTENE

Huudahtaa tukehtuneen »Mertsi-valio!» ja vaipuu kuolleen viereen hyväillen liikutettuna hänen suortuviaan.

TIEN KÄÄNTEESTÄ

Vasemmalta kuuluu raskasta askeleitten töminää ja häliseviä ääniä, joiden joukosta erottaa selvästi: Pois sortajat! Pois tietäjät! Pois jumalat! Rautainen nyrkki lakaisee kuin myrsky!

Tiellä näkyy **orjain joukko**. He ovat asetetut: millä miekat, millä keihäät tai nuijat, useilla ainoastaan kanget olalla. He tulevat vinhaa vauhtia rinnettä alas, laulaen uhmaavaa, kiihdyttävää laulua, jonka loppupoljennot jymähtävät kuin nuijan iskut.

Orjain laulu:

Ei-ei, ei!
 Ei-ei, ei!
 Ei-ei auta
 ei jumalaiset,
 ei manalaiset!
 Ei-ei auta
 ei jumal-auta
 muu kuin rauta,
 orjan nyrkin,
 orjan nyrkin
 raudanraskas paino!

JOUKOSTA

Huutoja: Hei, Urmas! Kaksikymmentäviisi vuotta, Urmas! Pysähtyvät ja jäävät_hälisten ällistyneinä katsomaan.

JOKU

Hiukan päihtyneesti: Se oli oikein pojat! Pois seinät,
pois katot, nyt on vapaus — helee!

JOUKKO

Helee, helee!

HELJÄ

Kuohuvan värähtävästi: Kuolemalle kunniata! Eikä
hän ollut teidän vastustajanne.

JOUKOSTA

Huutoja: Entäs kaksikymmentviis vuotta! — Mitäs
se ämmä nääköttää? — Kun ottais ja panis pakaroille
että paukkuis!

JOLMA

Rajusti: Huutia, pojat! Astuu esiin: Älä pane pahaksi,
valtijat! He ovat nyt vähän hurjalla päällä — tänään,
ja ehkä vielä huomennakin. Osottaa orjien otsia: Katsos,
nuo arvet kutkuavat yhden ihmisijän. —
Mutta nyt on vapaus Merviassa!

JOUKKO

Nyt on vapaus — helee!

JOLMA

Nyt mennään käräjämäelle, nyt ajetaan sortaja
maasta. Hei, pojat, eteenpäin! Maahan sortajat!

JOUKKO

Maahan sortajat! Helee! Kiertävät oikeaan menevälle tielle:

Ei-ei, ei!
Ei-ei, ei!
Ei nyt estä
sorron pahlat,
Hornan hahlat!
Ei-ei estä,
ei hiis kestä,
kun nyt vestää
orjan nyrkin,
orjan nyrkin
raudanraskas paino!

HELJÄ

Seisoo Urmaan ja Mertsin ruumiitten ääressä katsellen orjain jälkeen, jotka katoavat näkyvistä.

Käräjämäeltä kuuluu valtava torvien pauhu ja sen lomitse orjien uhmalaulun jymähtelevät poljennot.

JOHANNES LINNANKOSKEN teoksia:

IKUINEN TAISTELU.

NÄYTELMÄ. Kolmas painos. Hinta 3:25, koruk. 4:50.

Päivälehti:

»Tekijä, jonka nimeä ei ennen ole kirjallisuudessamme näkynyt, on ottanut käsitelläkseen itse elämän tarkotusta, ihmishengen metafyyssillistä puolta, sen suhdetta ympäröivään luontoon ja maailman kaikkeuteen. Jo tällainen aihe on omiaan herättämään tavallista suurempaa huomiota. Kun lisäksi tulee, että kirjaa lukiessa yhä selvemmin huomaa olevansa tekemisissä todellisen kirjailijan kanssa, käy uteliaisuus vieläkin suuremmaksi. Kuka on Johannes Linnankoski? — —

»Ikuinen taistelu» on kirjoitettu niin huomattavalla runollisella kyvyllä ja draamallisella temperamentilla, että se varmaan tulee saamaan paljon ystäviä. — Yleensä tekee kielen samoin kuin aiheenkin käsittely hyvin kypsän vaikutuksen.» (Eino Leino.)

Uusimaa:

»Olemme tavallista pitemmälti esittäneet tämän näytelmä-kappaleen sisällystä, jotta lukijoillemme olisi johonkin määrin selvinnyt tämän ikivanhan veljesmurhatarinan käsittely tässä kappaleessa. Kuitenkaan enime ole tähän saaneet mahtumaan niitä useita pieniä väliseikkoja, jotka toimintaa ovat keventäneet ja antaneet sille sekä lepoa että uutta vauhtia. Kaikki osottaa että edessämme on rikassieluinen runoilija, joka aiheensa perinpohjaisessa ja tarkassa tutkimisessa ei ole kärventänyt lennokkaita siipiään, vaan jolle — sanoisimmeko — se on vain varmuutta

ja voimakkuutta antanut. Siitä syystä tuskin ketään nuorta, ensikertalaista runoilijaa voimme niin onnitella, kuin Johannes Linnankoskea.» (K. S.)

Hämetär:

»Lyhyestä selonteostani tietysti ei voi saada aavistustakaan kirjan kauneudesta. — Koko näytelmässä kuohuvat myrskyiset intohimot korkeina, liekit leiskuvat ja polttavat tulet, tulet, jotka ijankaikkisesti ihmisrinnoissa palavat.» (E. K—vi.)

Pyrkijä:

»Suomelle on ilmestynyt uusi kirjailija, jonka ensi teoksessa on merkkejä, jotka oikeuttavat suuriin edellytyksiin.» (S. Alkio.)

Valvojan laajasta arvostelusta:

»Ansaitsee mitä suurimmassa määrässä mielenkiintoamme.

Seisoen edelläkävijänsä olkapäillä on runoilija käsitellyt aihettansa oman aikansa kannalta. Tosin ei niin, että se optimistinen maailmankatsanto, joka tässä esiintyy Byronin epäilyksen ja pessimismin vastakohtana, olisi nykyaikana aivan yleinen. Mutta aikanamme on kuitenkin ilmaantunut vahva virtaus valoisampaa elämänkäsitystä kohti.

Mitä runolliseen eritykseen tulee, on se verrattava parhaimpaan mitä meillä on nähty. Vuoropuhelu on kauttaaltaan suppeaa, mutta sisällyksirikasta ja painavaa, kielellisesti tuoretta, luontevaa. Näytelmässä on siinä määrässä aitodraamallista ryhtiä ja vauhtia, ettei mitenkään voi epäillä sen perustuvan harvinaiseen luontaiseen runoilijakykyyn. Runoilijalta, joka on tällä tavoin alkanut, voidaan odottaa paljon.» (Professori E. Aspelin.)

Az ujság (unkarilainen lehti) lausuu, verrattuaan Ikuista taistelua Byronin »Kainiin» ja Madachin »Ihmisen tragediaan»:

»Linnankosken teos varsinkin rakenteeseen nähden pitää kunnialla paikkansa näiden maailmankirjallisuuden tuotteiden rinnalla.» (Tohtori Bán Aladár.)

LAULU TULIPUNAISESTA KUKASTA.

Kertomus. Kolmas painos. Hinta 4:50, sid. 6:—.

Valvojan arvostelusta:

»Laulussa tulipunaisesta kukasta» ilmaantuvat saman voimakkaan runoilija-fantasian ja ihanteellisen yleiskäsityksen ohella samat positivistiset elämänarvot kuin »Ikuisessa taistelussakin»: siveellinen ääni, joka ajaa ihmistä parannustyöhön, miehen ja vaimon keskinäinen yhteistoimi ja yhteistaistelu alhaisia viettejä vastaan sekä luottamus jälkeisen polven paremmuuteen. Runoilija on tahtonut lausua vakavan sanansa siinä keskustelussa elämänilosta ja nautinnosta, »vapaasta rakkaudesta» ja aviosta, jota meillä viime vuosina muutamalla taholla on niin hartaasti ylläpidetty. — Päähenkilön kärsimät seuraukset teoistaan ovat niin todellisia, että ainoastaan ajattele mattomuus voi niitä kieltää taikka olla olevinaan niistä tietämättä.

Linnankosken runoilijakuvan piirteet tämän kertomuksen kautta selvenevät. Epäilemättä voi nyt entistä varmemmin pitää ihanteellista, ylevän siveellistä maailmankatsantoa hänen runoutensa perustuksena.

»Laulu» on välittömämmin kuin edelläkävijänsä runoilijan sydäimestä lähtenyt. Ja juuri se, että me siinä tunnemme hehkuvan tunteen kuvien ja sanojen takana, että runous pulppuaa esiin persoonallisuuden syvyyksistä, antaa meille varmuuden tosirunoilijan ilmaantumisesta kirjallisuudessamme.» (E. Aspelin.)

Helsingin Sanomat:

»Ikuisen taistelun» antama lupaus on nyt täytetty. Ja vielä enemmän, se on täytetty tavalla joka tuskin jättää toivomiselle enää tilaa, ja joka, samalla kun kirjallisuutemme täten on saanut merkkitheoksen lisää, asettaa tekijän kirjailijoittemme ensi riviin.

»Laulu tulipunaisesta kukasta» on voimakkaan, runollisen hengen luoma; syntynyt sisällisestä, taiteellisesta pakosta.

Se syvä elämän tuntemus, se valtava, suuremmoinen elämän voima, joka vuolaana virtana kulkee läpi ihmismielen ja

sydämmen salaisimpia pohjakerroksia ja melkein joka sivulla vastustamattomasti tempaa lukijan, se läpeensä taiteellinen käsitys ja kirkas, läpikuultava esitystapa antaa tälle teokselle sen erityisen leiman ja arvon. — — —

Illoisia tunteita herää lukijassa tästä tulipunaisen kukan laulusta. Mitä laajimpia näköaloja suomalaiselle kirjallisuudelle avautuu eteemme, ja voiman, luottamuksen tunne täyttää mielen. Kirjailija on esiintynyt, joka korkealla kantaa kirjallisuutemme lippua ja vie sen voitosta voittoon. »Laulu tulipunaisesta kukasta» on ensimmäinen. (A. H. B.)

Aamulehti:

»Lyyrillinen ja draamallinen aines yhdessä, samoin kuin kirjoittajan hehkuva ja intohimoinen esittämistapa, vaikuttavat lukijaan ikäänkuin huumavasti, kun teokseen ensi kerran tutustuu. Toisen kerran luettuna se on jo saanut tarpeellisen sordiininsa, kun uutuuden viehätys on kadonnut, ja vaikuttaa lämpimän kesäillan muhoilevan tuulen tavoin, keskipäivän hohtavan poltteen perästä.

Teoksen kokoonpano on hyvä ja taiteellinen. Vaikutus kasvaa kasvamistaan loppuun päin. Tämä on saatu aikaan sen kautta, että suurempia vaatimuksia asettavan draaman suunnitelma on sovitettu tähän kertoelmaan.

Illoiten on merkittävä, että meillä on tässä teos, joka kvalitatiivisestikin on omansa rikastuttamaan suomalaista kirjallisuuttamme eikä ainoastaan lukua lisäämällä, kuten kovin usein meillä tapahtuu. Ja vaikkapa virheitä voidaankin huomata, erittäinkin mitä esitystavan eheyteen tulee ja vaikka onkin toivottava, että tekijän sielutieteellinen esittelykyky syventyy vastaisen varalle, niin on kaikissa tapauksissa myönnettävä, että teos on kuin kos-teikko jokapäiväisyyden ja keskinkertaisuuden erämaassa, joka samalla osoittaa, että kirjallisuutemme Linnankoskessa on tavan-nut suuria toiveita herättävän tosirunoilijan. (R.)

Ulkomaisissa lehdissä on ollut loistavia arvosteluja Laulun ruotsalaisesta ja tanskalaisesta painoksesta.

**HINTA 3 mk, 25 p.,
vaatekansissa 4: 75.**